

Etelä-Karjalan liitto

Suur-Saimaan luonto- ja
virkistysalueselvitys
Työryhmän raportti
2005

SUUR-SAIMAAN LUONTO- JA VIRKISTYSALUESELVITYS

Työryhmän raportti 6.7.2005

Valokuvat: Arto Hämälainen

Kuva sivulla 18: Kanavamuseo

Kuva sivulla 19: Oskaria Saren (4.7.1898)

Kuva sivulla 22: eKuvapankki/Matti Rautio

Etelä-Karjalan liitto

Lappeenranta 6.7.2005

Suunnittelujohtaja Arto Hämälainen

Kaavoituspäällikkö Marjo Wallenius

Suunnitteluavustaja Anja Gerdt

ISBN 952-9560-26-5

ISSN 1235-8185

Sisällysluettelo

JOHDANTO.....	7	Vesiliikenne.....	24
TYÖN TAVOITTEET.....	9	Talviaikainen liikenne.....	27
TAUSTATIEDOT.....	9	Vientikuljetukset ja riskit.....	28
SIJAINTI JA ALUEEN KUVAUS.....	10	MAANOMISTUS JA KAAVOITUS.....	28
SAIMAAN SYNTY.....	10	Maanomistus.....	28
MAAPERÄ JA KALLIOPERÄ.....	11	Kaavoitustilanne.....	28
VEDEN KORKEUS JA VEDENLAATU.....	11	SUOJELUALUEET JA KULTTUURIMAISEMAT.....	29
VUODENAJAT.....	12	Uhanalaiset ja erityisesti suojeltavat lajit.....	30
LUONTO JA MAISEMA.....	12	Luonnonrauha-alueet.....	32
Suur-Saimaa.....	12	UNESCO-maailmanperintöhanke.....	32
Lietvesi.....	15	Kulttuuriympäristöt ja maisema-alueet.....	34
Kuolimo.....	16	Muut kulttuurimaisemat.....	34
ALUEEN HISTORIAA.....	16	ALUEEN KÄYTTÖÖN VAIKUTTAVAT SUUNITELMAT JA HANKKEET.....	36
Asutuksen ja elinkeinojen historiaa.....	16	Toteutuneiden hankkeiden ja tutkimusten hyödyntäminen.....	36
Matkailun historiaa.....	17	TYÖRYHMÄN ESITYS LUONTO- JA VIRKISTYSALUEEN TOTEUTTAMISELLE.....	37
Vesiliikenteen historiaa.....	18	Lähtökohdat.....	37
Teollistumisen aika.....	20	Vyöhykejako.....	39
ALUEEN KÄYTTÖ.....	20	TYÖRYHMÄN EHDOTUS OHJEIKSI LUONTO- JA VIRKISTYSALUEELLA LIIKKUVILLE.....	52
Nykyinen asutus.....	20	TYÖRYHMÄN EHDOTUKSET LYHYEN AIKAVÄLIN JATKOTOIMENPITEIKSI (2005-2015).....	55
Elinkeinot ja matkailupalvelut.....	20	SUUR-SAIMAAN ALUEEN KEHITTÄMINEN PIDEMMÄLLÄ AIKAVÄLILLÄ (2005-2015).....	55
Kalastus ja kalasto.....	22	VAIKUTUSTEN ARVIOINTI.....	58
Virkistys- ja veneily.....	23	SUUR-SAIMAAN LUONTO- JA VIRKISTYSALUEEN TOEUTUMISEN SEURANTA.....	61
Erityisalueet.....	24	YHTEISTYÖTAHOT.....	62
VESI- JA MAANTIELIIKENNE.....	24	RAPORTIN LIITTEET.....	63
Maantieliikenne ja yhteydet Saimaalle.....	24		

JOHDANTO

Suur-Saimaan alue on aina ollut keskeinen elementti Etelä-Karjalan maankäytön suunnittelussa. Alue on hyvin suosittu veneilijöiden keskuudessa, sijaitsevathan kaikki maakunnan kaupungit ja monet kuntien keskustaajamat ja siten suurin osa väestöä Saimaan rannalla (Lappeenranta, Imatra, Joutseno, Taipalsaari ja Ruokolahti). Myös Savitaipaleen, Lemin ja Suomenniemen kunnat ulottuvat osiltaan Saimaan rannoille. Myös luonnonarvot, eturivissä tietenkin saimaannorppa ja selkävesien kansainvälisestäikin merkittävä sisäjärviluonnon kokonaisuus, on arvostettu korkealle.

Jo Etelä-Karjalan 3.seutukaavassa vuonna 1988 esitettiin, että Suur-Saimaan alueelle tulisi perustaa kansallispuiston omainen alue. Etelä-Karjalahan on ainoa maakunta maassamme, jonka alueella ei ole yhtään kansallispuistoa. Esimerkiksi naapurimaakunnissa tilanne on toinen; Kymenlaaksossa on Itäisen Suomenlahden, Valkmusan ja Repoveden kansallispuistot, Etelä-Savossa Linnansaaren ja Koloveden kansallispuistot ja Pohjois-Karjalassa Petkeljärven, Patvinsuon ja Kolin kansallispuistot sekä lisäksi Koivusuon luonnonpuisto ja Ruunaan valtion retkeilyalue.

Suur-Saimaan kansallispuiston perustamismahdollisuuksista käytiin neuvotteluja 1990-luvun lopulla Ympäristöministeriö ja Metsähallituksen kanssa. Viesti oli selkeä; näköpiirissä ei ollut mahdollisuutta eteläkarjalaisen kansallispuiston perustamiseen. Perusteina esitettiin ensinnäkin, että Suur-Saimaa ei ollut mukana suunniteltujen puistojen luettelossa Kansallispuistokomitean mietinnössä (Komiteamietintö 1976:88). Syynä tähän ei ollut niinkään vähäiset luonnonarvot vaan maanomistusolot; alueella ei ollut valtion maita. Toiseksi suojelualueiden hankintoihin suunnatut valtion varat on sidottu vuoteen 2007 saakka jo olemassa olevien suojeluohjelmien toteuttamiseen. Keskusteluissa nostettiin kuitenkin esille ajatus kehittää Suur-Sai-

maan alueen luonnon suojelua ja virkistyskäytön yhteensovittamista muilla tavoin ja siten kohottaa tietoisuutta alueen luonnonarvojen ja virkistyskäytön merkityksestä myös alueen ulkopuolella.

Asiaan liittyvä esitys luovutettiin ympäristöministeri Jouni Backmanille Etelä-Karjalan luonnonsuojelupiirin järjestämässä Suur-Saimaan kansallispuisto -seminaarissa Lappeenrannassa 11.11.2002. Esityksessä pyydettiin ympäristöministeriötä nimeämään edustajansa Suur-Saimaan suojelu- ja virkistysmahdollisuuksia selvittävään työryhmään ja että ministeriö muutoinkin edesauttaisi toimenpiteitä, jotka tähtäävät alueen suojelun ja virkistyskäytön edistämiseen. Ympäristöministeri suhtautui esitykseen hyvin myönteisesti.

Samoihin aikoihin (1.10.2002) teki kansanedustaja Pentti Tiusanen eduskunta-aloitteen Suur-Saimaan kansallispuistosta. Esitys herätti maakunnassa ristiriitaisia tunteita ja erityisesti vastustavat mielipiteet olivat päällimmäisinä. On syytä todeta, että Etelä-Karjalan liitto ei ollut mukana valmistelussa esitystä, vaan saman suuntaista kiinnostusta oli samana ajankohtana siis virinnyt muillakin tahoilla.

Maakuntahallitus perusti kokouksessaan 15.1.2003 Suur-Saimaa -työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää Suur-Saimaan suojelu- ja virkistyskäyttöalueen perustamisedellytykset yhdessä ympäristöministeriön kanssa.

Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin maakuntahallituksen puheenjohtaja Tuure Westinen ja sihteeriksi maakunnan liiton tuolloinen ympäristöasiamies Arto Hämäläinen. Työryhmään pyydettiin edustus ympäristöministeriöstä, Kaakkois-Suomen ja Etelä-Savon ympäristökeskuksista, Metsähallituksesta, Etelä-Savon maakuntaliitosta, Taipalsaaren, Ruokolahden, ja Puumalan kunnista, Maataloustuottajien Etelä-Karjalan liitosta ja Etelä-Karjalan luonnonsuojelupiiristä. Työryhmä täydensi itseään vielä Joutsenon kunnan ja Etelä-Karjalan virkistysalueasäätiön edustajilla.

Tarkastelu päätettiin työryhmän toimesta ulottaa Lietvedelle Etelä-Savon puolelle.

Suur - Saimaa työryhmän kokoonpano on seuraava:

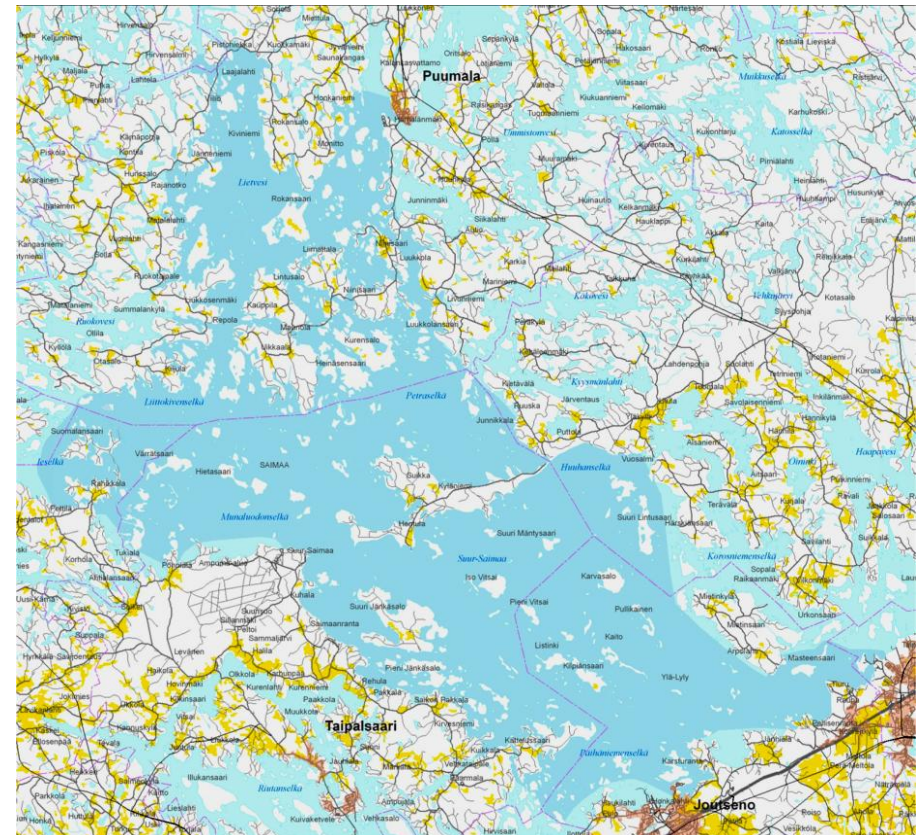
Flander, Jukka-Pekka, ylitarkastaja, Ympäristöministeriö
 Hämäläinen, Arto, suunnittelujohtaja, Etelä-Karjalan liitto
 Härkönen, Juha, Puumalan kunta (1.1.2005 lähtien)
 Kolhonen, Ilpo, maanviljelijä, MTK / Etelä-Karjala
 Kurikka, Tuula, suojelubiologi, Metsähallitus / Itä-Suomen luontopalvelut (kesäkuuhun 2004 saakka)
 Laine, Martti, kunnaninsinööri, Puumalan kunta (vuoden 2004 loppuun saakka)
 Ollikainen, Hanna, asiamies, Etelä-Karjalan virkistysaluesäätiö (työryhmän sihteeri 24.5.2004 lähtien)
 Puranen, Heikki, kaavoitusinsinööri, Joutsenon kaupunki
 Poutamo, Sanna, maakuntasuunnittelija, Etelä-Savon maakuntaliitto
 Ryhänen, Pasi, DI, Etelä-Savon ympäristökeskus
 Siilahti, Pertti, puheenjohtaja, Etelä-Karjalan luonnonsuojelupiiri
 Sipilä, Tero, suojelubiologi, Metsähallitus / Itä-Suomen luontopalvelut (kesäkuusta 2004 lähtien)
 Tanska, Tuula, ylitarkastaja, Kaakkois-Suomen ympäristökeskus
 Tarhonen, Rauno, valtuuston II vpj., Taipalsaaren kunta
 Tiilikainen, Kimmo, kansanedustaja, kunnanvaltuuston I vpj., Ruokolahden kunta
 Uosukainen, Toivo, maakuntahallituksen II vpj., Etelä-Karjalan liitto
 Wallenius, Marjo, kaavoituspäällikkö, Etelä-Karjalan liitto
 Westinen, Tuure, maakuntahallituksen pj, Etelä-Karjalan liitto (työryhmän puheenjohtaja)
 Äikäs, Hannu, maakuntahallituksen I vpj., Etelä-Karjalan liitto

Työryhmä kokoontui 5 kertaa ja teki kaksi tutustumismatkaa, toisen Rantasalmen kuntaan ja Linnansaaren kansallispuistoon ja toisen suunnittelu-

alueelle Suur-Saimaalle Taipalsaaren ja Puumalan kunnissa.

Tässä raportissa esitellään työryhmän työskentelyn tuloksena syntynyt Suur-Saimaan luonto ja virkistysalueen malli sekä kaikki se taustamateriaali, joka kerättiin suunnittelun pohjaksi.

Suur-Saimaalla tarkoitetaan tässä yhteydessä Puumalansalmen etelä-puolista Saimaata pois lukien Pien-Saimaa.

TYÖN TAVOITTEET

Maa- ja vesistölaajuudesta ainutlaatuisena vesistöalueena Saimaa on merkittävä luonnonvara. Samalla, kun alue tulee säilyttää luonto- ja kulttuurimaisemana, se tarjoaa runsaasti elinkeinotoimintaan sekä virkistyskäyttöön liittyviä kehittämismahdollisuuksia. Suojelutarpeita ja resurssien vastuulliseen käyttöön liittyviä kehittämismahdollisuuksia tulee sovittaa yhteen.

Tässä työssä tavoitteena on ollut laatia suunnitelma Suur-Saimaan alueen luonnonsuojelun, virkistyskäytön, luontomatkailun ja muiden elinkeinojen yhteensovittamiseksi ja kehittämiseksi sekä edistää yhteistyötä eri toimijoiden ja sidosryhmien kesken. Toisaalta tarkoituksena on ollut nostaa tietoisuutta Saimaan luonnonarvoista ja erikoislaadusta sekä ratkaista lisääntyvän retkeilyn ja matkailun ongelmakohdat ennakolta. Suunnittelun pohjaksi otettiin olemassa olevat seutukaavat, yleiskaavat ja eri luonnonsuojeluohjelmat ja Natura 2000 -alueet. Mitään uusia suojelualueita eikä aluetta hallinnoivaa erillistä organisaatiota siten tulla ehdottamaan. Vaikka alueella on voimassaolevat yleiskaavat ja suojeluohjelmat, kaavojen laatimisesta on kulunut aikaa ja lähitulevaisuudessa esim. liikkuminen Saimaalla lisääntyy merkittävästi.

Tämä selvitys ottaa huomioon valtioneuvoston vahvistaman valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) mukaisen Vuoksen vesistöalueen erityispiirteiden säilyttämisperiaatteen. Siinä edistetään valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumista Vuoksen vesistöalueen osalta; Vuoksen vesistöalueella ohjataan matkailua, vesistöjen virkistyskäyttöä ja vesiliikennettä sekä rakentamista ja muuta maankäyttöä siten, että järvi- luonnon, maiseman ja kulttuuriperinnön erityispiirteet säilyvät. Alueen metsähoitoa ei suunnitelmalla rajoiteta.

Jatkotoimenpiteissä tulee ottaa huomioon Saimaa.fi -hankekokonaisuuden sekä Saimaan alueiden välisen yhteistyön tarjoamaa lisäarvoa matkai-

luun, kulttuuriin ja vapaa-ajanviettoon liittyvässä markkinoinnissa, viestinnässä ja liiketoiminnassa.

TAUSTATIEDOT

Suur-Saimaan luonto- ja virkistysalueselvitystä ja sen toteuttamissuunnitelmaa varten kerättiin runsaasti perustietoa eteläisen Saimaan keskeisimmiltä alueilta Etelä-Karjalasta ja Etelä-Savosta: Taipalsaaren, Imatran, Joutsenon (kaupunki 1.1.2005 lähtien), Ruokolahden, Savitaipaleen, Suomenniemen ja Puumalan kunnista. Alueelta on koottu numeerisessa muodossa oleva tieto seutu- ja yleiskaavoista, suojelualueista, uhanalaisten lajien esiintymistä, virkistysalueista ja -reiteistä, kiinteistöistä jne. Lähes koko alueelle on vuosien 1990-2004 aikana laadittu kunnittain rantayleiskaavoja, joi-

ARTO HÄMÄLÄINEN

*Taipalsaari,
Rastinniemi*

den yhteydessä on tehty varsin kattavat perusselvitykset luonnonolosuhteista, rakennetusta ympäristöstä ja vesiliikenteestä.

Suurin yksittäinen työ taustatietojen keruussa oli Taipalsaaren Suur-Saimaan osayleiskaavan, Joutsenon rantayleiskaavan ja Puumalan Suur-Saimaan-Lietveden osayleiskaavan numeeristaminen. Sen teki suunnitteluavustaja Anja Gerdt Etelä-Karjalan liitosta.

SIJAINTI JA ALUEEN KUVAUS

Suunnittelualue käsittää Suur-Saimaan ja Lietveden alueet etelässä Lappeenrannasta ja Imatralta pohjoisessa aina Puumalansalmeen ja Lietveden siltaan Pistohiekan lähellä. Alue sijaitsee Imatran, Joutsenon, Taipalsaaren, Savitaipaleen, Ruokolahden sekä Puumalan alueella Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon maakunnissa.

Suur-Saimaan aluetta hallitsevat etelä- ja keskiosissa suuret selkävedet, jotka ovat Vuoksen vesistöalueen laajimmat. Pohjoisosassa, Puumalan puolella, tyypillistä on karu ja sokkeloinen saaristo. Aluetta halkoo toinen Salpausselkä, jonka merkittävin muodostuma on yli kymmenen kilometriä pitkä Kyläniemi. Alueella on useita kaakkois-luode-suuntaisia harjujaksoja, jotka muodostavat erikoisen näköisiä saaria. Suuria selkiä rajaavat saari-rykelmät muodostuvat pienistä metsäisistä harju- ja kalliosaarista sekä pienistä kivikkosisista ja kallioisista luodoista.

Suur-Saimaan alue on luonnonolosuhteistaan yksi maamme arvokkaimmista sisävesialueista. Pelkästään geomorfologiansa puolesta se on kansainvälisesti merkittävä sisävesisaaristokokonaisuus.

SAIMAAN SYNTY

Saimaa on jääkauden jälkeläinen. Sen syntyhistoria on sidoksissa Itämeren kehitysvaiheisiin. Mannerjää peitti noin 11 500 vuotta sitten koko Skandinavian. Myös Suomen nykyinen alue oli jäämassan peitossa, joka paksuimmillaan oli pari - kolmetuhatta metriä. Jäätikön eteläpuolella levittäytyi puuton arktinen tundra, joka kasvoi sammalia, jäkälää, ruohoja ja varpuja. Meri oli noin sata metriä nykyistä alempana, koska mannerjäätiköön oli sitoutunut suuri määrä vettä. Esimerkiksi Pohjanmeri oli tuolloin kuivaa maata. Ilmasto oli ankara; kylmät tuulet puhalsivat myös keskellä kesää pohjoisesta. Mannerjää oli jo kuitenkin sulamassa, ja jään reuna vetäytyi kohden luodetta. Näihin aikoihin ilmasto muuttui voimakkaasti, ja ajoittain oli yhtä lämmintä kuin nykyisin. Noin parisataa vuotta kestänyt kylmempi kausi pysäytti kuitenkin sulamisen. Tänä aikana jäätikön reuna pysytteli 10 - 20 kilometrin levyisellä alueella, jolle kerrostui 10 800 - 10 600 vuotta sitten sulamisvesien kuljettamasta irtaimesta kiviaineksesta reunamuodostuma, jota kutsumme nykyisin Ensimmäiseksi Salpausseläksi. Sen muodostuminen oli yksi Saimaan synnyn perusedellytys. Jäätikön sulamisen hidastuminen toistamiseen pari - kolmesataa vuotta myöhemmin synnytti

ARTO HÄMÄLÄINEN

Taipalsaari, Kyläniemi, Rastinniemi

Toisen Salpausselän kolmisenkymmentä kilometriä Ensimmäisestä Salpausselästä luoteeseen. Tässä vaiheessa Saimaa oli ilmeisesti pieni erillinen Ensimmäisen Salpausselän salpaama jäärvi mannerjään reunalla. Salpausselän eteläpuolella avautui koko nykyisen Itämeren eteläosan peittävä Baltian jäärveksi kutsuttu mannerjään sulamisvesistä muodostunut makean veden allas. Mannerjään sulaessa ja vetäytyessä Salpausseliltä seurasi Itämeren kehityksessä meri- ja järvivaihe - Yoldiameri ja Ancylusjärvi. Merivaiheen aikana mannerjää suli Suomen alueelta ja järvivaiheen lopussa noin 8500 vuotta sitten veden pinta oli korkeimmillaan. Sen jälkeen vesimassat puhkaisivat uuden yhteyden mereen nykyisen Juutirauman kohdalle ja vesi laski noin kymmenen metriä, jolloin mm. Päijänne ja Saimaa kuroutuivat omiksi vesialueikseen. Myöhemmässä Ancylusjärvivaiheessa Saimaan vedet laskivat pohjoisluoteeseen samaan uomaan kuin Päijänteen vedet tuona aikana. Maa kohosi nopeammin Perämeren vaiheilla kuin kaakossa, minkä seurauksena maa kallistui, ja Saimaa alkoi hakea purku-uomaansa etelämpää. Noin 6000 vuotta sitten puhkesi Saimaan uusi laskujoki länteen Ristiinan Matkuslammen kautta ja noin 500 vuotta myöhemmin nykyisen Lappeenrannan ja Lemmin alueelta Kärenlammen kautta. Tässä vaiheessa Saimaalla oli jonkin aikaa kolme lasku-uoma nykyisen Kymijoen vesistöalueen puolelle. Tämän kehitysvaiheen, jolloin Saimaa oli suurimmillaan, on runoilijana paremmin tunnettu maantieteilijä ja saimaatutkija Aaro Hellaakoski nimennyt Suursaimaaksi.

Alueen korkein kohta on Puumalan Haukkovuoren päällä (+157,5 metriä merenpinnasta) ja alueen syvin kohta, 71 metriä (keskivedenkorkeuden mukaisesta vedenpinnasta), on Kyläniemen pohjoispuolella Myhkiönselällä.

MAAPERÄ JA KALLIOPERÄ

Alueen kallioperä on syntynyt Sveko-Fennialaisessa poimutuksessa noin 1,6-1,8 mrd. vuotta sitten. Pääkivilajeina alueella ovat gneissit, graniitti ja amfiboliitti.

Maaperän muotoutumisessa on eniten vaikuttanut noin 12 000 vuotta sitten tapahtunut mannerjäätikön sulamisvaihe, jolloin muodostuivat Ensimmäinen ja Toinen Salpausselkä. Aluetta luonnehtivat moreeni- ja harju-muodostumat sekä runsaat kalliopaljastumat.

Alueen maaperälle leimaa antavana on toinen Salpausselkä ja siitä kohtisuoraan muodostuneet harjuosat. Harjujen aineksena ovat jäätikön kuljettamasta lajittumattomasta moreenista lajittuneet hiekka ja sora. Baltian jäärvivaiheen aikana alaville osille kerrostuivat savet ja siltit.

VEDEN KORKEUS JA VEDENLAATU

Suur-Saimaa toimii laajan Vuoksen vesistön kokooma-altaana. Veden päävirtaussuunta on pohjoisesta etelään ja luoteesta kaakkoon Hätingvirran ja Rastivirran kautta. Saimaan vedenpinnan korkeustasot ovat ylävesi +75.67 ja alivesi + 75.08 (Lauritsalan limnigrafi 4.112 10, N 60 tasossa). Saimaan vedenkorkeuden vaihteluita on seurattu vuodesta 1847 lähtien. Tänä puolentoista vuosisadan aikajaksolla suurin vedenkorkeuksien ero on ollut yli kolme metriä. Korkeimmillaan vedenpinta oli vuonna 1899 (+77.70) ja alhaisimmillaan vuonna 1942 (+74.38).

Saimaan veden pinnan tasoa säädellään Suomen ja Venäjän välisen Saimaan ja Vuoksen juoksutusta koskevan sopimuksen mukaisesti, jolloin *“...vedenjuoksutus Saimaasta tulee hoitaa niin, että Saimaan vedenkorkeutta ja Vuoksen virtaamaa pyritään pitämään normaaleina. Silloin kun normaalista poikkeavan tulvan tai alhaisen vedenkorkeuden havaitaan olevan odotettavissa, saadaan ensi tilassa ryhtyä sellaisen juoksutuksen muuttamiseen, jolla odotettavissa olevia vahinkoja pystytään tehokkaasti ennalta ehkäisemään”*.

Saimaan vedenpinnan korkeutta on säädellään Vuoksenniskan Tainion-

kosken voimalan padolla. Vielä 1980 -luvulla puujalostusteollisuuden jätevesien vaikutus ulottui Kyläniemen läheisille selkävesille asti pohjan myönteisten syvänteisiin suuntautuvien vastavirtausten kuljettamina. Metsäteollisuuden puhdistus- ja tuotantoprosessien uusimisen myötä vedenlaatu on ratkaisevasti parantunut 1990 -luvulta lähtien. Veden laatu onkin erinomainen Kyläniemen pohjoispuolella ja etelässäkin hyvä aivan teollisuuslaitosten lähivesiä lukuun ottamatta. Poikkeuksen muodosti UPM:n Kaukaan tehtaiden jätelipeän päästö Saimaaseen Lappeenrannassa kesällä 2002. Kts liite 12 Vedenlaatukartta

ARTO HÄMÄLÄINEN

*UPM:n jätevesi-
puhdistamon
ilmastointiallas, Lappeenranta*

VUODENAJAT

Pysyvä lumipeite sataa keskimäärin marraskuun alkupuolella ja sulaa pois huhti - toukokuun taitteessa. Lunta on paksuimmillaan maaliskuussa, jolloin sitä on 40 - 60 senttimetriä. Kylmintä on tammi - helmikuussa ja lämpimintä heinäkuussa.

Pienemmät vesialueet jäätyvät keskimäärin joulukuun ensimmäisellä viikolla, suuret selät Kyläniemen ympäristössä joskus vasta tammikuun puolella. Jäät lähtevät viimeistään toukokuun alkupäivinä. Jäät ovat paksuimmillaan maaliskuun lopulla (50 - 60 senttimetriä).

Paikallisesti virtaisilla alueilla sula-aika on pidempi. Muun muassa Rastinvirta Suur-Saimaalla, jossa virtaama on suurin piirtein sama kuin Vuoksessa, pysyy leutoina talvina sulana kilometrien matkalla. Rastinvirran alapuoliselta Ilkonselältä jäät lähtevät usein jo huhtikuun lopulla.

LUONTO JA MAISEMA

Suur-Saimaa

Ennen katoamistaan Vuoksen uomaan sokkeloinen Saimaa levittäytyy laajaksi harvasaariseksi altaaksi, jota syystäkin sanotaan Suur-Saimaaksi. Täällä saa silmä kulkea kymmeniä kilometrejä, ennen kuin se tavoittaa ohuena raitana häämöttävän vastarannan. Muutamin paikoin rannasta rantaan on matkaa yli neljäkymmentä kilometriä. Silloin vesi ja taivas yhtyvät horisontissa.

Eteläisen Saimaan maisemat ovat loivapiirteisiä. Kallio- ja harjurannat kasvavat mäntymetsää, jota suojaisemmilla rannoilla reunustaa kapea tervaleppä- tai koivikkovyö. Luodot ovat matalia mannerjään tasaiseksi hiomia

silokallioita. Vain paikoin kalliot nousevat pienialaisiksi hauskanäköisiksi mäntyä kasvaviksi saaren myhkyröiksi, joiden rantoja koristavat jäkäläiset louhikot.

Ensimmäinen Salpausselkä patoaa Saimaan kaakossa. Suur-Saimaan selkäveden halkaisee Toinen Salpausselkä. Sen mahtavin osa on Kyläniemi. Kutveleen kanavan kaivamisen jälkeen 1700-luvulta lähtien se on ollut kuitenkin käytännössä saari, josta on nykyisin lossiyhteys mantereeseen. Järveltä päin Kyläniemi ei näytä mitenkään erikoiselta, mutta vilkaisu karttaan selvittää muodostuman laajuuden.

Toinen Salpausselkä sukeltaa parin kilometrin matkalla Saimaaseen päästään pohjoisesta tulevan virran ylitseen. Tämän Rastinvirran kautta kulkevat kaikki itäisen Suomen alueelta kerääntyneet vedet. Sen virtaama on sama kuin Vuoksessa. Vesialue on sulana läpi vuoden kovimpia pakkastalvia lukuun ottamatta.

Kyläniemen eteläpuolella maisema on avara ja taivas korkealla. Paikoitellen tulevat mieleen Suomenlahden saariston ulkoliepeet, joskin eliöstöltään Suur-Saimaa on hyvin paljon karumpi ja yksiviivaisempi. Kasvillisuus on äärimmäisen niukkaa, ja lintulajisto on karulle reittivedelle tyypillistä koskeloineen ja lokkeineen.

Monet sokkeloisten vesien lajit eivät tunnu viihtyvän suurilla selillä. Kuikkia ei alueella pesi muutamaa paria enempää, ja koskelotkin viihtyvät paremmin pikkusaarten sokkeloissa. Tätä ”puutetta” korvaavat jotkin tyypillisesti mereiset lajit, kuten nykyisin jo säännöllisesti pesivä merilokki, satunnaisesti tavattava karikukko sekä pari kertaa pesivänä tavattu lapintiira. Ruokolahden puolelle aikoinaan istutetut kanadanhanhet menestyvät hyvin, ja pesivä kanta on nykyisin runsas.

Mereltä saapuneisiin kasvillisuusvieraisiin kuuluu punakoiso, joka on yle-

nen muutamilla eteläisillä luodoilla. Sen siemenet ovat kulkeutuneet Saimaalle lокkien suolistossa. Suomenlahdelle ei täältä itse asiassa ole linnuntietä kuin vajaa 50 kilometriä ja Laatokallekin on matkaa vain 60 kilometriä.

Harjut ja reunamuodostumat ovat vahvasti muokanneet alueen eliöstöä, sillä ne ovat toimineet jääkaudesta lähtien vesistöt ylittävinä leviämisteinä. Nykyisin harjujen talvella hyytävän kylmät ja kesällä kuumat, paahteiset ja harvapuustoiset etelälappeet tarjoavat monille aromaisiin oloihin sopeutuneille lajeille viimeisen elinpaikan metsämeren keskellä.

Harjualueiden kevään kaunistuksena kasvaa kangasvuokko. Runsaimmillaan se on juuri Etelä-Karjalassa, ja se on myös maakunnan tunnuskasvi. Harjuilla kasvaa lisäksi vaatimattomamman näköisiä, meillä uhanalaiseksi luokiteltuja lajeja, kuten hietaneilikka, kangasraunikki ja idänmasmalo. Kasvillisuuden erikoisuuksiin kuuluu myös selkien keskellä olevissa pienissä kalliosaarissa kasvava pikkutervakko.

ARTO HÄMÄLÄINEN

*Joutseno,
Muukonsaaren
lehtometsä*

Suur-Saimaan harjujen uhanalaisiin lajeihin kuuluvat päiväperhosista harjusinisiipi ja muurahaissinisiipi. Niiden elinkierto on täysin riippuvainen kangasajuruhosta, jota harjujen laajoilla kankailla kasvaa paikoin runsaasti. Kerran jo alueelta kadonneen harjusinisiiven kantaa on yritetty elvyttää siirtämällä perhosyksilöitä Satakunnasta Ruokolahdelle. Kuitenkaan siirtohanke ei onnistunut.

Vaikka alueen yleisilme harjuineen ja kallioineen on karu, on saarien harjuja moreenikumpareiden välissä reheviä pienialaisia savikkopainanteita. Ne muutamit harvat, joita ei ole raivattu pelloksi, ovat keväisin sinivuokkojen kirjavoimia. Parhaimmilla paikoilla kasvaa suurten lehmusten varjossa imikkää ja Joutsenon Muukonsaassa suuria pähkinäpensaita.

Suur-Saimaalla on vankka lокkikanta. Harmaalokkeja on alueella vajaa tuhat paria. Laji ilmestyi pesimälinnustoon 1930-luvulla ja 1950-luvullakin kannan koko oli vain 45 paria. Kalalokki on yleinen jokapaikanlokki, mutta selkälokkeja on vain muutamassa huonosti menestyvässä pienessä yhteisössä. Naurulokit eivät suurilla selillä juurikaan viihdy, mutta kalatiira on kotonaan luotojen silokallioilla. Merilokki pesii vuosittain muutaman parin voimin.

Eteläisen Saimaan kautta kulkee keväisin ja syksyisin arktisilla alueilla Pohjois-Venäjän tundralla ja Jäämeren rannoilla ja saarissa pesivien vesilintujen ja kahlaajien muuttoreitti. Keväisin muutto on vaivihkaista; toukokuun leppoisina iltoina selkien yli taivaltaa hanhien ja joutsenten parvia, pienet kahlaajaparvet levähtävät luodoilla ja ilman täyttää selillä levähtävien alliparvienv taukoamaton laulu. Pikkulinnut näyttävät noudattelevan muutollaan Toisen Salpausselän viitoittamaa tietä Sarviniemen kärjestä Rastinvirran yli ja siitä edelleen Kyläniemeä pitkin.

Syysmuuton tahti on usein aivan toinen. Mikäli tuulet käyvät syys - loka-kuussa sopivasti idän puolelta, osa valtavasta muuttavien lintujen joukosta

rynnistää pitkin Saimaan etelärantaa. Sumun tai vastatuulen vaivaamalla keleillä linnut laskeutuvat selille ja luodoille lepäämään. Hyvinä lintusyksyinä nähdään Etelä-Saimaan alueella kymmeniätuhansia hanhia, satojatuhansia vesilintuja, runsaasti kahlaajia, tuhansia kuikkia, kaakkureita ja pieniä määriä pohjoisia harvinaisuuksia suulasta pikkukajavaan ja kihuihin.

Alueella on yhteensä reilut kymmenen norppaa. Saimaan eteläisimmät norpat asustavat Kyläniemen eteläpuolisilla vesillä. Jäljellä on vain kolme yksilöä. 1970-luvun alussa saimaannorppia oli Suur-Saimaalla vielä noin 40 yksilöä. Kannan romahduksen syitä ei aivan tarkkaan tunneta, mutta eteläisen Saimaan puunjalostusteollisuuden jätevesien osuus lienee merkittävä. Oma vaikutuksensa on ollut myös 1960- ja 1970-lukujen talvisilla poikkeusjuoksutuksilla, jotka ovat romahduttaneet pesät poikasten niskaan juuri kriittiseen aikaan. Nyt kun vedet ovat puhdistuneet ja suojelualueiden perustaminen käynnistynyt, on norppa alkanut lisääntyä vuosikymmenten tauon jälkeen myös Kyläniemen eteläpuolella. Ensimmäinen kuutti syntyi keväällä 2003 ja toinen 2005.

Tyynellä aurinkoisella ilmalla Rastinvirran kautta etelään tuleva havaitsee horisontissa selvästi metsäteollisuuden merkit; koillisesta nousevat Kaukopään savut, siitä länteen näkyvät Svetogorskin, Joutsenon ja Kaukaan teollisuuslaitosten valkoiset savuviuhkat.

Kyläniemen pohjoispuolisen alueen vesi on laadultaan erinomaista. Siellä norppa on selvinnyt hieman paremmin; yksilöitä on vajaa kymmenen, jotka tuottavat muutaman kuutin keväässä. Suur-Saimaa on kymmenen kuukautta lähes täydellistä erämaa-alue. Ihmisten liikkuminen ajoittuu pääasiassa juhannuksen ja elokuun alkupäivien väliseen aikaan. Talvisin pitkät välimatkat ja auki pidettävä laivaväylä rajoittavat liikkumista. Loma-asutusta on selkävesialueella samoista syistä suhteellisen vähän. Kesämökit ovatkin keskittyneet itä- ja länsirantojen saaristojen suojaan. Eteläranta teollisuuden kuormittamine vesineen ei ole houkutellut mökinrakentajia.

Kesäaikainen veneretkeily suuntautuu pääasiassa Päihäniemeen, Satamo-saareen, Ilkonsaareen, Rastinniemeen, Hietasaareen ja Ruuhonsaariin, jotka kaikki ovat nykyään Etelä-Karjalan virkistysalueäätiön omistuksessa. Puumalan puolella Rokansaari on suosittu veneretkeilykohde. Se on Saiman virkistysalueyhdistyksen omistuksessa. Näiden alueiden käyttö on ohjattua ja mahdollisimman vähän luontoa kuluttavaa. Järjestetyn retkeilyn ja jätehuollon ulkopuolelle kohteista jäävät vielä mm. Kaitosaari, Huuhanranta - koko Saimaan alueen pisin ja hienoin hiekkaranta - ja moni muu suosittu retkikohde.

Lietvesi

Lietvesi on pohjois – etelä -suunnassa yli kymmenen kilometrin mittainen ja keskimäärin viitisen kilometriä leveä selkävesialue, joka kurottautuu laajan harjualueen – Rokansalonniemen ja Rokansaaren – itäpuolitse Lehmänselkä -nimisenä haarana Puumalansalmeen saakka. Lietveden rannat vaihtelevat karuista silokallioista louhikkoisiin moreenimaihin ja hienohiekkaisiin harjuihin. Aikanaan juhannusjuhlistaan ja hiekkarannastaan kuulu Pisto-hiekka sijaitsee Lietveden pohjoispäässä. Metsät ovat lähes kauttaaltaan karuja kallio- ja harjumänniköitä. Lietveden länsipuolella Mikkelin ja Puumalan alueella on Hurissalo, Saimaan suurin saari.

Eteläosaltaan Lietvesi on virtainen, koska siellä yhtyvät Luonterin suunnalta tulevat vedet ja Puumalansalmen kautta tuleva Saimaan päävirta. Talvisin jäät ovat petollisia ja salmet usein sulia.

Eliöstö on monipuolinen. Useat uhanalaiset lintulajit, kuten kuikka, kalasääski ja nuolihaukka kuuluvat sen perusasujaimistoon. Lietveden ympäristön pienillä nevarantaisilla metsälammilla pesii vajaan kymmenen kaakkuriparin keskittymä. Pesiipä yksi pari alueen eteläosan saaristossa kuikkamaisesti keskellä pientä selkää olevalla luodolla. Tyyninä kesäiltoina kalastavat kaakkurit kokoontuvat selälle monipäisiksi ei kovinkaan kaunisääni-

Vedenalaista maailmaa hallitsee alun toistakymmentä saimaannorppaa. Vuosittain niille syntyy pari kuuttia.

ARTO HÄMÄLÄINEN

siksi parviksi. Harjusaarten rannoilla asuu toinen äänekäs mölisijä, kaakkurin pikkuserkku härkälintu.

Myös lokkilintuja on paljon. Harvinaistuva selkälokki sinnittelee yksittäisin parein suojaisten salmien metsäisissä saarissa. Keskellä Lietveden selkää, Selkäsaarissa, asuu muutaman selkälokkiparin seurana koko Saimaan suurin, noin 150 paria käsittävä harmaalokkiyhdyskunta ja muutama suurehko tiirayhteisö.

Lietveden jälkeen Saimaan virtaus siivilöityy etelään Suur-Saimaalle. Päävirta kulkee idässä pitkin Hätinvirtaa ja Luukkolanvirtaa ja lännessä Vetojaon kautta. Mikkelin suunnan vedet (Yövesi jne laskevat Suur – Saimaalle Hampunsalmen kautta Kuitinselälle. Näiden väliin jää monipuolinen, toista sataa neliökilometriä laaja, sokkeloinen saaristo, jonka rungon muodostavat asutut Lintusalo, Kurjensalo, Liimattalansaari ja Niinisalo. Näiden nykyisin tieyhteyden päässä olevien saarien väliin jää valtaisa määrä salmia, saaria, luotoja ja poukamia, joiden muodostama vesistölabryntti on vertaansa vailla niin maisemiltaan kuin eliöstöltäänkin. Kokonaisuuden kruunaa alueen vanha saaristolaisasutus, jonka kauneus huipentuu Niinisaaren kylän ja Liehtalan pientilan maisemissa.

Kuolimo

Suur-Saimaan alueeseen laskeva Kuolimo on karunkaunis ja kirkasvetinen järvi, joka on arvokas synty- ja kehityshistoriansa vuoksi. Se sijaitsee Savitaipaleen ja Suomennimen kuntien alueella

Yli 40 kilometriä pitkä Kuolimo on yksi Suomen järviaarteista. Sen vesissä viihtyvät harvinaisetkin kalat kuten isonieriä.

Kuolimon lasku-uoman kuuluisat kosket Kärnäkoski ja Partakoski ympäristöineen kertovat Savitaipaleen vuosisataisesta historiasta. Kärnäkoskella on venäläisten 1700-luvun lopulla rakentama linnoitus. Partakosken ylitse voi kävellä kivisiltää pitkin, jonka kautta kulku kävi aikanaan Savosta Viipuriin. Nykyisin Partakosken veneilysatama palvelee koko Saimaan veneilijöitä.

ALUEEN HISTORIAA

Asutuksen ja elinkeinojen historiaa

Arkeologiset löydöt osoittavat, että alueella on ollut pysyvää asutusta ainakin 6000 vuotta. Ihmisiä siellä lienee liikkunut heti mannerjään reunan vetäydyttyä 9000 vuotta sitten, jolloin alue oli niukkakasvista tundraa. Ilmaston ankaruudesta huolimatta tämä oli ihmisen ravinnon kannalta rikasta aluetta. Kalastajille ja metsästäjille oli riistaa yllin kyllin.

Alueella on tällä hetkellä tiedossa 49 kiinteää esihistoriallista muinaisjäännöstä, joista 35 sijoittuu Puumalan puolelle. Pääosin ne ovat kivikautisia asuinpaikkoja. Kalliomaalauksia on löydetty maastamme kaikkiaan kuutisenkymmentä, joista kolmannes sijaitsee Saimaalla, mutta ei suunnittelualueella. Muut arkeologiset löydöt kertovat kalastusta ja met-

sästystä harjoittaneista ihmisistä, mutta kiinteitä rakenteita asumisesta ja elämisestä ei ole jäljellä. Saaliin mukana liikkuva elämäntapa edellytti kevyttä rakentamista, joka ajan myötä on hävinnyt.

Keräilytaloudesta viljelykulttuuriin eli pysyvämpään asumiseen siirryttiin vasta 1000-1200 -luvulla kaskiviljelyn myötä. Vakituinen peltoviljely alkoi 1400 -luvulla pienillä tilkuilla asutuksen lähellä. Kaskeamista on harjoitettu monin paikoin vielä 1900 -luvulla. Tästä ovat muistona paikoin runsaat lehtipuuvaltaiset metsät.

Suur-Saimaan keskeisellä paikalla, Kyläniemessä oli vielä kolmisenkymmentä vuotta sitten 26 asuttua tilaa ja niissä asukkaita noin 120. Oli myös lapsia ja oma koulu. Runsas puoli vuosisataa sitten mm. oivallisten reittien varrella olevaan Suureen Jänkäsaloön poikkisivat höyrylaivat lähes päivittäin sulan veden aikana. Nykyinen asutus on pääsääntöisesti kesään ajoittuvaa loma-asutusta.

Puumalan nykyinen alue oli asutettu kokonaisuudessaan 1500-luvun loppuun mennessä. Ensimmäiset vakinaiset asukkaat olivat pääasiassa karjalaisia. 1700-luvun loppupuolella väkiluku alkoi kasvaa nopeasti. Pääelinkeino oli kaskiviljely, joka väistyi myöhemmin peltoviljelyn tieltä. Samoihin aikoihin alkoi laivaliikenteen huippukausi. Yhteydet ulkomaailmaan olivat vesireittien varassa, sillä tieverkon rakentaminen alkoi vasta toisen maailmansodan jälkeen. Saaristossa pysyvää asutusta sijaitsi ja sijaitsee edelleen lähinnä Lintusalossa, Luukkolansaassa, Liimattalansaassa ja Hurisalossa, johon sijoittuvat myös maatalouden kannalta merkittävimmät peltoalueet.

Puumala kuului alunperin Sääminkiin ja karjalaisten erämaihin. Itsenäiseksi seurakunnaksi se erotettiin 1616 ja hallintopitäjäksi 1635. Pikkuvihan jälkeen 1743 Puumalan kaakkoiskulma liitettiin Venäjään. Sen seurauksena Puumalansalmen rannalla sijaitsevan kirkonkylän puolustusta oli lujitet-

tava. Sinne rakennettiin linnoituksia. Niiden sekä kapean vesiväylänsä takia kirkonkylää alettiin kutsua ”Saimaan Gibraltariksi”.

Sijainniltaan Puumala on ollut sotilaalliselta kannalta uhanalainen mutta rauhajan vesiliikenteelle edullinen paikka. Etelän ja pohjoisen välinen Saimaan laivaliikenne kulkee Puumalansalmen kautta, mikä teki kirkonkylän satamasta jo 1800-1900-lukujen vaihteessa puutavaran tärkeän vientisataman ja Kuopion-Pietarin laivalinjan pysähdyspaikan. Myöhemmin Pistohiekan leirintäalue ja maatilamatkailu ovat tehneet Puumalaa tunnetuksi.

Matkailun historiaa

Suomen suurin järviällä vesireitteineen on ollut matkailukohteena jo 1800-luvulta. Saimaan rannalla sijaitsi mm. Rauhan sanatorio, joka toimi virkistys- ja hoitopaikkana lähinnä pietarilaiselle eliitille. Saimaan kanavaa pitkin kuljettiin Rättijärvelle ja siitä edelleen hevoskyydillä Saimaan rannoille ja ihailemaan Imatran koskea. Suomen matkailun juuret ovat vahvasti Etelä-Karjalan vesistömaisemissa. Sisävesilaivat tekivät liikkumisen mahdolliseksi kaupunkien ja kylien välillä koko Saimaan vesistön alueella. Tärkein turistireitti kulki Lappeenrannasta Puumalan kautta Savonlinnaan ja sieltä edelleen Punkaharjulle.

Maisema Pistohiekalta © Suur-Savon museo

Kaskiajan retkeilijän tunnelmista kertoo Anders Ramsay kirjassaan ”Muistoja lapsen ja hopeahapsen”. Hän matkustaa kesällä 1855 ystävineen höyrylaivalla Lappeenrannasta Savonlinnaan ja kuvaa seurueen

tunnelmia ja samalla tuon aikaista maisemaihannetta:

Oli niin ihana ja kaunis kesäpäivä kuin suinkin toivoa voi. Koko Saimaa lepäsi peilityynenä, ei tuulen henkäyskään rikkonut sen pintaa. Lukemattomien kaskimaiden hieno savu peitti ohuena harsona tienoon, joka sen vuoksi vivahti vaaleansiniseen ja sinipunervaan.

Ohitimme lukemattomia pikku saaria ja luotoja, jossa nuori lehtimetsä ulottui aivan vedenrajaan saakka ja jotka toisinaan muodostivat pitkiä lehtokujia, toisinaan taas olivat kuin valkoiselle liinalle siroteltuja kukkavihkoja. Kaunista oli joka puolella, minne ihastuneen katseen sattuiinkin kääntämään. Mutta vaikutelma oli surumielinen, lopuksi jopa väsyttävä, sillä kauneudesta huolimatta kuva oli aina samanlainen ja sen vuoksi yksitoikkoinen. Kaikki oli tyyntä ja hiljaista, missään ei näkynyt asuntoa, ei merkkiäkään viljelyksistä, tuskinpa tapasimme yhtään ainoaa venettä. Koko tuo viheriöivä loisto oli autiota ja kuollutta.

Tunsimme olevamme asumattomassa erämaassa, minkä vuoksi tulimme iloisiksi nähdessämme puolenpäivän aikaan joitakin rakennuksia, ja pian laiva laski Puumalan kirkonkylän laituriin.

Puumalan Pistohiekan kulta-ajat olivat 1970-luvulla, jolloin sitä verrattiin Yyteriin tai Kalajoen hiekkarantoihin. Pistohiekan alueen metsät ja järvenrannat olivat täynnä hippibusseja ja läpi Suomen liftannutta nuorisoa. Elettiin suurten ikäluokkien leirintämatkailun kulta-aikaa. Pistohiekka oli Etelä-Suomen kuuluisimpia ulkoilualueita ja tanssilavalla esiintyivät Suomen kuuluisimmat artistit.

Saimaan alueen matkailuyhteistyötä on tehty systemaattisesti yli 60 vuotta. Yhteisenä toimijana on ollut Saimaan Matkailu ry, jonka toiminta-alue ulottuu eteläiseltä Saimaalta Iisalmeen asti. Yhdistys koordinoi edelleenkin matkailun markkinointiyhteistyötä Saimaan altaan seutukuntien kesken.

Kukonharjun kanava

Vesiliikenteen historiaa

Suvorovin kanavat

Venäläiset rakensivat 1790-luvun puolivälissä Saimaalle neljä kanavaa. Kenraali Suvorovin johdolla rakennetut kanavat olivat osa Pietarin puolustamiseksi suunniteltua linnoitusketjua. Kutveleen kanava Taipalsaaren ja Ruokolahden rajalla, Käyhkään kanava Ruokolahdella, Kukonharjun kanava Ruokolahden ja Puumalan kuntien rajalla sekä Telataipaleen kanava Sul-kavalla muodostivat Venäjän Saimaan soutulaivaston purjehdusväylän Savonlinnan Olavinlinnasta Lappeenrannan Linnoitukseen.

Kanava-alueille sijoitettiin omat varuskunnat, joiden tehtävänä oli liikenteen valvonta ja alueen suojelu hyökkäyksen varalta. Parhaiten historiallisen luonteensa on säilyttänyt noin 800 metriä pitkä Kukonharjun kanava Ruokolahden ja Puumalan kuntien rajalla. Sen varrelle muodostui aikoinaan yhdyskunta, jossa eli upseeristoa, sotilaita, kaupustelijoita ja siviiliväkeä.

Sotateknisesti kanavat olivat huolellisesti suunniteltuja. Kanavien rakenteet olivat hirsipaaluin tuettua luonnonkiveä, osittain ladottuna ja pontti-paaluseinällä tuettuna. Kanavien sisääntuloväylien suojaksi oli rakennettu puisia virranohjaimia ja tarvittaessa kanavien päät voitiin sulkea joko puu-varustuksilla tai veden alle pingotetuilla ketteillä. Kanavien tuntumaan oli upotettu kiviasteita, jolloin ainoastaan väylän tarkasti tunteva saattoi purjehtia sisään tai ulos kanavasta. Suomen Venäjään liittämisen jälkeen kanavien sotilaallinen merkitys lakkasi ja seudun talonpojat ja kauppiat ottivat kanavat käyttöönsä. Kanavien ympäristö oli hyvin hoidettua puisto-maista aluetta ja kanavaseudut ovat edelleen valtakunnallisesti arvokkaita maisemanähtävyyksiä.

Suvorovin sotakanavat on ensimmäinen suuri, loppuunsaatettu kanavatyö maassamme. Nämä neljä avokanavaa ovat saaneet olla yli 200 vuotta lähes rauhassa ja nyt tulevilla restaurointitöillä pyritään turvaamaan kanavien ja kanava-alueiden säilyminen. Samalla lisätään kanava-alueille informaatiomateriaalia ja kehitetään kanavia kulttuurimatkailukohteina.

Rannuusinsalmen purjehdusesteet

Rannuusinsalmessa, Suomenniemen Olkisaloon ja Savitaipaleen Suomalansaaren välissä, on jäljellä kaksi purjehdusestettä, jotka muodostuvat yhteensä kahdestatoista kookkaasta 7-7,5 metrin kokoisesta kivillä täytetystä hirsisarkusta. Salmi täytettiin kiviarkuilla ja suojattiin kahdella tykkiveneellä. Kirpunsaaressa on rakennelmia, jotka saattavat liittyä tykkiveneiden piilosatamaan. Purjehdusesteiden tarkka rakennusaika on toistaiseksi epäselvä, mutta ne on todennäköisesti rakennettu ruotsalaisten toimesta talvella 1789 ja esteet saattavat liittyä Kustaan sodan aikaan 1788-1790, jolloin kuningas Kustaa III pyrki laajentamaan Ruotsi-Suomea saamalla alueita Venäjän Katariina II:lta. Ruotsin ja Venäjän raja kulki tuolloin aivan Rannuusinsalmen sivuitse.

Saimaan kanava vuonna 1898

Saimaan kanava

Saimaan kanavan rakentaminen alkoi toukokuussa 1845, ja se vihittiin käytönsä 7.9.1856. Kanavan rakentamista on pidettävä Suomen suurimpana saavutuksena vesirakennuksen alalla, olihan työn kustannusarvio paljon suurempi kuin sen aikainen valtion vuosibudjetti. Liikenne oli varsin tasaista aina 1890-luvulle asti. Tavaraa kuljetettiin vuosittain 200000 tonnia. 1890-luvulla tavarakuljetukset alkoivat kasvaa siten, että vuosisadan vaihteessa liikenne oli yli 300000 tonnia ja v. 1913 yli 800000 tonnia. Ennätysvuosi oli 1923, jolloin tavaraa kulki 1041000 tonnia ja 13000 alusta.

Saimaan kanavan matkailullinen merkitys korostui 1870-luvulta lähtien. Ensimmäisissä säännöllisissä Sisä-Suomen ja Viipurin laivoissa kuljetettiin pääasiassa tavaroita. Vähitellen aluksiin tehtiin ravintoloita, jolloin Imatran Rauhan, Lappeenrannan kylpylaitoksen tai Savonlinnan Olavin kylpylaitokselle matkalla olleet turistit saattoivat pysähtymättä jatkaa matkaansa. Saimaan kanava oli ulkomaisten, lähinnä pietarilaisten matkailijoiden suo-

siossa vuoteen 1917 saakka. Venäläisiä vetivät Suomeen huvila-asutus, Saimaan seudun kylpylät sekä Imatrankoski ja Punkaharju. Kotimaan matkailu vilkastui vasta 1920-30-luvuilla matkailijayhdistyksen työn ja varallisuuden kasvun kautta.

Saimaan kanavan rakentamisvaiheista mainittakoon, että Saimaan kanavan museon ulkonäyttelykohteena oleva Pontuksen kaivanto edustaa kanavan varhaisimpia rakennusyrityksiä 1600-luvun alkupuolelta.

Vaikka vanhan kanavan tehoa parannettiin leventämällä se kauttaaltaan kaksiväyläiseksi, ei se ajan oloon ollut riittävä. Liikenteen vaikea ruuhkautuminen johti siihen, että kanavan uudelleen rakentaminen 1000 tonnin vetoisille aluksille aloitettiin v. 1926 Mälkiän sulusta. Työt keskeytyivät v. 1939 talvisodan syttyessä, kun uusimistyöstä oli toteutettu 38 %, mm. viisi uutta sulkua. Jatkosodan aikana kanava oli käytössä vuodesta 1942 aina kesään 1944 asti. Uusi valtakunnan raja katkaisi Saimaan kanavan siten, että puolet siitä jäi Neuvostoliiton puolelle.

Heti sodan jälkeen otettiin silloisen Neuvostoliiton kanssa esille kysymys kauttakulusta kanavassa. Neuvotteluvaiheet seurasivat toisiaan 1950-luvun aikana. Ratkaisevat neuvottelut aloitettiin v. 1960 presidentti Urho Kekkonen virallisen valtiovierailun jälkeen. Kanavan uudelleen rakentaminen saattoi alkaa v. 1963. Alunperin tarkoituksena oli viedä loppuun toinen rakentaminen. Tutkimukset kuitenkin osoittivat, että laivakokoa oli suurennettava, jolloin jouduttiin kolmanteen Saimaan kanavan rakentamiseen. Työt kestivät viisi vuotta, ja uusittu kanava vihittiin käyttöön 5.8.1968. Matkustajaliikenne alkoi jo hieman ennen kanavan vihkiäisiä kesällä 1968. Saimaan kanavan matkustajaliikenteellä on ollut tärkeä taloudellinen merkitys. Kanavayhteys on tukenut koko Saimaan vesistön matkustajaliikennettä, kun aluksia voidaan tuoda ja viedä pitkin kanavaa. Saimaan kanavan kautta kulkevan tavaraliikenteen tärkeimmät tavaralajit ovat metsäteollisuuden tuotteet sekä kivihili, koksi ja raakamineraalit.

Teollistumisen aika

Saimaan alueen ensimmäiset teollisuuslaitokset olivat vesivoimalla käyviä sahoja ja myllyjä. Rautamalmia nostettiin soiden ja järvien pohjasta, ja sitä jalostettiin 1500-luvulla alueella. Suurteollisuuden juuret johtavat 1800-luvun alkupuoliskolle, jolloin mekaaninen puuteollisuus sai alkunsa. Kemi-allinen metsäteollisuus syntyi vuosisadan vaihteessa Imatralla, Lappeenrannassa ja Joutsenossa. Saimaan kanavan avaaminen vuonna 1856 antoi sysäyksen teollisuudelle, kun kuljetusyhteys maailman merille avautui.

Kulkuteinä vesistöt ovat olleet keskeisessä asemassa 1900-luvun puoliväliin saakka. Laivareiteillä vilkkain kausi oli 1910- ja 1920-luvuilla, jonka jälkeen alkoi rautatie- ja maantieverkko olla siinä kunnossa, että ne pystyivät kilpailemaan vesikuljetusten kanssa.

ALUEEN KÄYTTÖ

Nykyinen asutus

Kaikki alueen merkittävät taajamat sijaitsevat salmien rannoilla tai kannaksilla. Suunnittelualue rajautuu kolmen kaupungin - Imatran, Lappeenrannan ja Joutsenon - sekä Taipalsaaren, Savitaipaleen, Suomenniemen, Ruokolahden ja Puumalan kuntien alueille. Vertailuna todettakoon, että koko Saimaan vesistön alueella on 6 kaupunkia ja 25 maaseutukuntaa, joissa vakituksia asukkaita on yhteensä noin 350 000. Kesäkuukausina Suur-Saimaan alueen väkiluku lisääntyy huomattavasti kesälomalaisten saapuessa mökeilleen.

Pysyvän asutuksen ja loma-asutuksen määrä

Suunnittelualueella ja aivan sen välittömässä läheisyydessä on pysyvästi asuttuja tiloja seuraavasti:

Savitaipale	40 kpl
Ruokolahti	20 kpl
Joutseno	190 kpl
Suomenniemi	1 kpl
Imatra	15 kpl
Taipalsaari	132 kpl
Puumala	400 kpl

Yhteensä pysyviä asuinrakennuksia alueella on noin 800 kpl.

Loma-asutusta suunnittelualueella on seuraavasti:

Savitaipale	150 kpl
Ruokolahti	50 kpl
Joutseno	420 kpl
Suomenniemi	2 kpl
Imatra	2 kpl
Taipalsaari	950 kpl
Puumala	1200 kpl

Yhteensä loma-asuntoja alueella on noin 2770 kpl.

Elinkeinot ja matkailupalvelut

Suur-Saimaan ja Lietveden alueen elinkeinoja ovat maa- ja metsätalous, elinkeinokalatalous sekä matkailu.

Elinkeinokalastus koostuu ammattikalastuksesta, kalan jatkojalostuksesta ja kalakaupasta Suur-Saimaalla. Ammattikalastuksen pyyntimuotoina ovat olleet troolaukset, talvinuotto ja verkkokalastus. Ammattikalastuksen tär-

ARTO HÄMÄLÄINEN

Lappeenranta

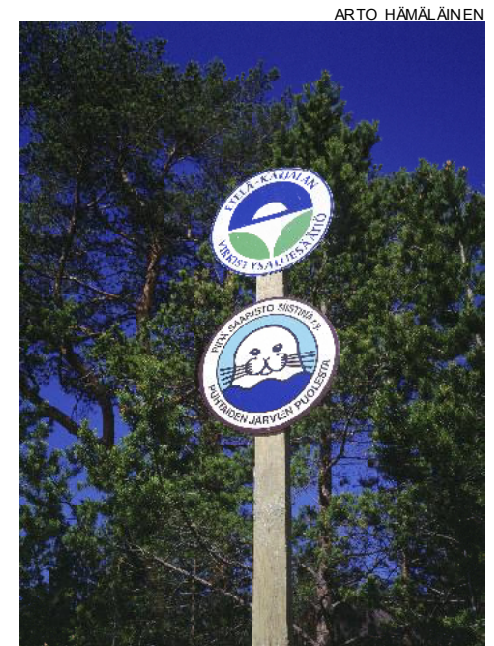
kein saaliskalalaji on muikku. Vuotuiset kalansaaliit ovat vaihdelleet viime vuosien aikana 50 - 100 tonnin välillä. Ammattikalastajarekisteriin kuuluu kuusi henkilöä Suur-Saimaalta. Lisäksi ammattikalastus, kalan jatkojalostus ja kauppa työllistävät noin 10 henkilöä. Ainoa kalasatama on Kyläniemessä. Ammattikalastuksen ongelmana on ollut joustamaton kalastuslupapolitiikka.

Alueella on useita matkailualan yrittäjiä, pääasiassa maatilamatkailua ja mökkivuokraustoimintaa harjoittavia maatilallisia. Alueen palveluista suurin osa on keskittynyt Lappeenrannan, Imatran, Joutsenon sekä Puumalan satamiin ja taajamiin.

Alueella on muutamia lomakylä. Puumalassa, sataman läheisyydessä on Koskenselän leirintäalue sekä hieman pohjoisemmassa ravintola-hotelli Sahanlahti sekä Okkolan lomamökit Niinisaarella. Pistohiekan nykyistä leirintäaluetta kehitetään matkailualueeksi. Taipalsaaren puolella on Suur-Saimaan ja Saimaanrannan lomakylät. Savitaipaleen Partakoskella toimii kauppa, kahvila-ravintola sekä majoitusyritys. Joutsenossa on hotelli-ravintola Joutsenranta ja Likosiinlahden venesatamassa kahvila-ravintola, Imatralla Ukonniemi - Imatran kylpylä sekä Ruokolahdella hotelli-ravintola Rantalinna. Lappeenrannan satamaan on keskittynyt runsaasti palveluja.

Saimaan matkailu on perinteikäs vuodesta 1939 toiminut, Saimaan alueen markkinoituyhteistyötä johtava yhdistys. Sen toiminta-alue kattaa Pohjois-Savon, Etelä-Savon ja Etelä-Karjalan maakunnat jäseninään kaupungit (Iisalmi, Kuopio, Varkaus, Mikkeli, Savonlinna, Imatra ja Lappeenranta) sekä niiden matkailun alueorganisaatiot. Yhdistyksen jäsenenä on myös muutama yritys-jäsen. Saimaan matkailuportaalin, www.saimaa.fi, kautta löytyy tietoa koko Saimaan alueen matkailupalveluista: majoitus- ja ravintolapalvelut, leirintäalueet, lomapaketit, tapahtumat, veneilyasiat sekä nähtävyydet.

Eteläisen Saimaan retkisatamien jätehuollosta vastaa Pidä Saaristo Siistinä ry (PSS ry). Etelä-Karjalan virkistysalueasäätiön ja Saimaan virkistysalueyhdistyksen alueiden lisäksi järjestetty jätehuolto on PSS ry:n sopimissa retkisatamissa ja kuntien ylläpitämissä kohteissa, joissa on kaikkiaan noin 20 jätapistettä. Lisäksi PSS ry hoitaa jäteastioiden tyhjentämisen alueen vene- ja pursiseurojen tukikohdissa.

ARTO HÄMÄLÄINEN

Kalastus ja kalasto

Suur-Saimaa on maamme kalarikkain järvi. Sen nykyinen kalasto on syntynyt noin 10.000 - 6.000 vuotta sitten.

Suur-Saimaalla tavataan seuraavat kalalajit: nahkiainen, pikkunahkiainen, järvilohi, taimen, nieriä, kuore, harjus, muikku, siika, ruutana, mutu, särki, seipi, säyne, sulkava, lahna, pasuri, salakka, toutain, kivennuoliainen, ankerias, hauki, kymmenpiikki, made, kiiski, kuha, ahven, kivisimppu, kirjoeväsimppu ja härkäsimppu. Uusi kalatulokas on miekkasärki.

Suur-Saimaan ainutlaatuisia kalalajeja ovat Saimaan järvilohi, järvikutuinen harjus ja nieriä. Niitä on esiintynyt Suomessa luontaisesti vain Vuoksen vesistöalueen suurissa järvissä. Nykyiset järvilohikannat perustuvat täysin istutuksiin. Harjuskannat ovat taantuneet. Elinvoimainen luontaisesti lisääntyvä nieriäkanta esiintyy enää vain Kuolimolla.

Suur-Saimaan alkuperäinen jokirapukanta on heikko. Täplärapu on kotiutettu istutuksilla Suur-Saimaalle. Täplärapukantojen luontaisen lisääntyminen mahdollistaa rapukantojen hyödyntämisen.

Kalastuksen järjestäminen

Kalastuslain 5 § mukaan kalastuksen järjestämisestä vastaavat vesialueen osakaskunnat. Suur-Saiman kalastusalueella on yli 100 osakaskuntaa ja Lietveden kalastusalueella 10 osakaskuntaa.

Virkistyskalastus

Suur-Saimaa/Etelä-Karjalan alueen kalastus

Suur-Saimaalla on Suomen suurin kalastusosakaskunta, se käsittää 15 000 ha vesialueita. Kaksi trooliparia toimii Kyläniemen alueelta käsin. Ammatillisia nuottakuntia alueella ei ole, mutta osakaskunnissa on harrastajia 5-10. Ammattikalastajien saalit ovat noin 50 000-100 000 tn/ vuosi. Kalatuotteiden jatkojalostus työllistää 4-5 henkilöä.

Käytössä olevia apajapaikkoja on melko vähän. Keväisin suoritetaan näytösluonteisia nuottauksia. Ikimuistoiseen nautinto-oikeuteen perustuvia apajapaikkoja on runsaasti.

Suur-Saimaan alueella on laaja, lähes koko Suur-Saimaan luonto- ja virkistysalueen kattava yhtenäinen virkistyskalastusalue. Heitto- ja perhokalastus sekä vetouistelu myös moottorilla on mahdollista valtion kalastuskortin ja alueen kalastusluvan haltijalla.

Lietvesi/ Puumalan kalastus:

Lietveden alueella kalastuksen osakaskuntia on noin 10 kpl ja nuottakuntia on 3 kpl. Osa kalansaaliista menee myyntiin ja osa kotitarvekäyttöön. Lietveden alueella toimii 2 trooliryttäjää. ”Kaunis Veera” -laivalta Puumalan kirkonkylältä on mahdollista tilata kalastusristeilyjä. Sillä on mahdollista vetää myös nuottaa.

Ranta-apajapaikkoja on kymmeniä ja osa on perimätiedon varassa. Osakaskunnat ovat ottaneet osan niistä hoitoonsa. Muikku-, järvilohi- ja taimenkanta on kasvamassa Lietveden alueella. Onnistuneita kuhan istutuksia on myös tehty. Lietvedellä on joitakin saimaannieriän kutu- ja elinalueita. Täplärapu on leviämässä eteläiseltä Saimaalta myös Lietveden suuntaan. Kuitenkin krooninen rapurutto uhkaa rapukantaa.

Lietvedellä on laaja yhtenäinen virkistyskalastusalue (28 000 ha), jossa veto- uistelu on mahdollista valtion kalastuskortin ja alueen kalastusluvan haltijalla.

Suur-Saimaan ja Lietveden kalastuslupien ostopaikat ovat liitteessä 10.7 Kalastuspalvelut

Virkistys- ja veneily

Saimaan vesistö on ollut aina myös virkistyskohde sekä lähialueelta että kauempaakin tuleville lomailijoille. Eteläinen Saimaa on kauttakulkualueutta Vuoksen vesistöalueen pohjoisosista Saimaan kanavan kautta merelle ja myös mereltä Saimaalle tultaessa. Vilkkainta veneily on Lappeenranta-Puumala-Savonlinna välillä.

Vapaat rannat ovat tarjonneet jokamiehen oikeuden turvin lukemattomia telttailu- ja rantautumispaikkoja saarissa ja mantereella. Vapaiden rantojen vähentyessä Etelä-Karjalan ydinkunnat (Lappeenranta, Joutseno, Imatra ja Taipalsaari) perustivat vuonna 1990 Etelä-Karjalan virkistysalueäätiön, jonka nimiin on hankittu suosittuja retkisatama-alueita. Tällä hetkellä säätiössä on mukana 8 kuntaa ja se omistaa Suur-Saimaalta 5 saarissa ja 2 mantereella sijaitsevaa aluetta. Yhdestä uudesta kohteesta (Huuhanranta) neuvotellaan parhaillaan. Etelä-Savon puolelle perustettiin Saimaan virkistysalueyhdistys vuonna 1994. Se omistaa alueen Rokansaaressa Lietvedellä.

Alueet ovat suosittuja veneilijöiden keskuudessa ja vierailukertoja on tuhansia vuosittain. Käyttäjistä suurin ryhmä on veneilijöitä, mutta esim. Rastinniemeen ja Päihäniemeen pääsee myös maitse. Satamosaari on suosittu järjestettyjen laivaretkien kohde.

Virkistysalueiden käyttö on lisääntymässä ja monipuolistumassa. Päihäniemen virkistysalue sekä Satamosaari palvelevat myös liikuntaesteisiä retkeilijöitä. Eri käyttäjäryhmiä varten on laiturit venepaikkavarustuksin, nuotiopaikat ja katokset, järjestetty polttopuu- ja jätehuolto sekä käymälät. Alueilla on myös saunoja yleiseen käyttöön. Pidä saaristo siistinä ry vastaa Saimaan alueen retkisatamien jäte-, käymälä ja puuhuollosta. Toimin-

taa kehitetään Etelä-Karjalan virkistysalueäätiön ja Saimaan virkistysalueyhdistyksen kanssa yhteistyössä.

Useita kohteita voi käyttää myös talviaikaiseen retkeilyyn hiihtäen ja moottorikelkoilla liikkuen. Alueella on lisäksi muitakin suosittuja, jokamiehen-oikeuksin käytettäviä retkikohteita kuntien, yritysten ja yksityisten omistamilla rannoilla. Virkistysalueäätiön ja yhdistyksen ylläpitämien reittien lisäksi on kuntien omia retkeilyreittejä. Esim. Savitaipaleella “Jääkauden jäljet - kivikauden ihminen” -reitti kulkee Olkkolasta Rovastinojan suulle Pyhä-Paulan lahdella.

Alueella toimii luonto- ja eräoppaita sekä lintuoppaita. Toimintaa alueella on myös virkistyskalastuksen ja nuotanvedon tiimoilta.

ARTO HÄMÄLÄINEN

*Ruuhonsaaret,
Taipalsaari*

Erityisalueet

Suunnittelualueeseen rajoittuva Itäisen maanpuolustusalueen Taipalsaaren harjoitusalue on Puolustusvoimien ylläpitämä harjoitusalue, jolle harjoitus- ja ampumatoimintaa on keskitetty. Alueella suoritetaan jalkaväen kevyiden ja raskaiden käsiaseiden sekä epäsuoran tulen ammuntoja ja räjäytystöitä, jotka aiheuttavat myös meluhaittoja. Ammuntoja suoritetaan kaikkina vuorokauden aikoina myös viikonloppuisin. Puolustusvoimat käyttää aluetta lisäksi vesistökoulutukseen, jota toteutetaan Kätkytsaaren kaakkoispuolelta olevalta ranta-alueelta myös Kyläniemen suuntaan. Kesäisin tapahtuva vesistökoulutus sijoittuu myös suunnittelualueelle. Talviaikana puolustusvoimat järjestää alueella moottorikelkkakursseja ja hiihtomarsseja.

VESI- JA MAANTIELIIKENNE

Maantieliikenne ja yhteydet Saimaalle

Saimaalle pääsee maanteitse valtatie 6:lta pohjoiseen meneviä teitä myöten. Esimerkiksi Imatralta erkanevalta kantatieltä 62 Imatra-Puumala-Mikkeli johtaa useita paikallisteitä Saimaalle. Sen varrella on useita matkailu- ja levähdyspaikkoja, joista mainittakoon Lietveden sillan näköalapaikka sekä Puumalan saaristotie. Myös Lappeenrannan länsipuoleiselta valtatie 13:lta erkanevat useita paikallisteitä itään Saimaalle. Lappeenrannan itäpuolelta erkanevat nk. Mantereentie vie Suur-Saimaan ja Saimaanrannan lomakyläin. Myös Taipalsaarelle johtavalta paikallistie 408:lta pääsee monin paikoin Saimaan rantaan.

Tärkeimmät satama- ja venevalamat sekä veneenlaskupaikat on merkitty raportin liitteenä olevaan karttaan. Kts. liite 10.5 Vieras- ja palvelusatamat sekä vieraslaiturit.

Vesiliikenne

Yleistä

Vuoksen vesistöalueen vesipinta-ala on noin 8 500 km², josta Suur-Saimaan luonto- ja virkistysalueeseen kuuluu noin viidesosa. Alueella on kolme toimivaa lossia: Hätinvirrassa, Kutveleessa, Mietinsaaressa ja Lamposaaressa. Hätinvirran lossi kulkee vilkkaasti liikennöidyn syväväylän poikki. Lossi välittää liikennettä Niinisaareen, Liimattalansaaren ja Lintusaloon. Saarissa asuu noin 130 henkeä vakituisesti sekä runsaasti loma-asukkaita. Sekä Hätinvirran että Kyläniemen (Kutvele) lossien korvaamisesta sillalla on olemassa suunnitelmat. Ilman kiinteää tieyhteyttä olevissa, lossiyhteyden varassa olevissa Lamposaaressa ja Utrasaaressa asuu nykyisin 81 henkeä ja Kylänimessä asuu 34 henkeä.

Koko vesistöalueella on julkisia väyliä yhteensä 3577 km. Lisäksi alueella on muita paikallisia veneväyliä ja venereittejä. Alla julkiset väylät tyypeittäin:

- Syväväylät sallittu syväys 4,2 m 814 km
- Pääväylät (laivaväylät) sallittu syväys > 2,4 m 1560 km
- Sivuväylät (veneväylät) sallittu syväys < 2,4 m 1203 km

Saimaan kanava

Saimaan kanava avattiin 5.8.1968 ja se on toiminut nykymuodossaan jo yli 30 vuotta. Suomenlahdelta Viipuriin johtavan tuloväylän sallittu syväys Vysotskin satamaan on 7,3 metriä ja siitä Viipurin satamaan 6,5 metriä. Saimaan kanavalle erkanevan väylän sallittu kulkusyvyyden on 4,35 metriä laskettuna vedenpinnasta MW -0,25m. Saimaan kanavan kokonaispituus on 42,9 km, josta Suomen puoleisen osan pituus on 23,3 km. Sulkuja on kahdeksan kappaletta, joista Venäjän puolella on viisi (Brusnitchnoe, Iskrovka, Cvetotchnoe, Illostoe ja Pälli) ja Suomen puolella on kolme (Soskua, Mustola ja Mälkiä). Kokonaispituus Saimaalta Suomenlahdelle on keskimäärin 75,7 metriä. Sulkujen keskiputoukset vaihtelevat 5,5 metris-

ARTO HÄMÄLÄINEN

Rahtilaiva
Ilkonselällä

tä 12,7 metriin. Saimaan kanavan sisääntuloväylän ruoppaus (MW -5,45 m) on parhaillaan käynnissä.

Kanavan kautta, mereltä tultaessa syväväylä jatkuu Lappeenrantaan, Imatralle, Ristiinaan sekä Puumalan ja Savonlinnan kautta alkaa Saimaan kanavan suulta Lauritsalasta ja kulkee Savonlinnan kautta Kuopioon ja Siilinjärvelle sekä Joensuuhun ja Puhokselle.

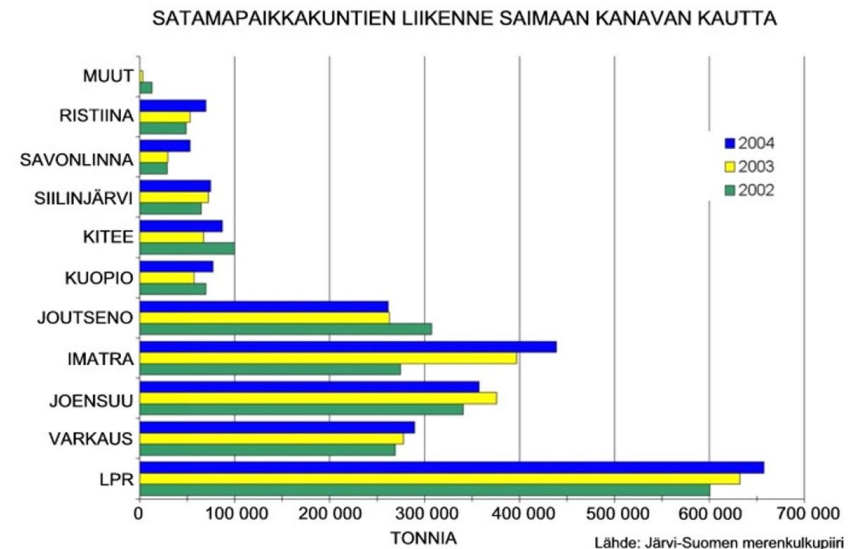
Kauppamerenkulku ja uitto

Eteläisen Saimaan kautta kulkee syväväyliä pitkin kaikki se tavaraliikenne, joka tulee Saimaan kanavan kautta ja viedään Ristiinaan, Savonlinnaan, Varkauteen, Kuopioon, Siilinjärvelle tai Joensuuhun. Rahtiliikenteen määrä on kasvanut tasaisesti. Vuonna 1990 kuljetettiin Saimaan kanavassa tavaraa n. 1,8 milj. tonnia, samoin vielä vuonna 2000, mutta sen jälkeen

määrät ovat kasvaneet ollen vuonna 2003 jo 2,2 milj. tonnia. Saimaan kanava on kiinni keskitalvella n. 2,5 kuukauden ajan. Syväväylät pidetään avoimina lähes koko talven.

Latvavesiltä uitetaan puuta eteläisen Saimaan teollisuuslaitoksiin, Lappeenrannassa UPM- Kymmenen Kaukaan ja Metsäliiton (Finnforest) tehtaille, Joutsenossa Metsä-Botnialle ja Imatralla Stora Enson tehtaalte sekä Ristiinaan Pelloksen tehtaalte vuosittain noin miljoona m³ puutavaraa, joka on noin 50 tukkilauttaa, yhteispituudeltaan runsaat 30 km.

Lappeenrannassa on Kaukaan ja Mustolan (Saimaankanavan varressa, Suomen suurin sisävesisatama) satamat sekä Rapasaaren laituri. Joutsenossa on Pulpin satama ja Honkalahden laituri sekä Imatralla on Vuoksen satama. Lappeenrannan Mustolan satamassa on useita laituripaikkoja ja vuosittain liikenne on ollut n. 250 000 tonnia. Muita satamia käytetään pääasiassa Saimaan sisäisessä proomuliikenteessä ja esim. Venäjältä Saimaan kanavan kautta tulevan raakapuun purkamiseen.

Satamat

Alla yhteenveto Puumalan eteläpuolisista satamista. Luettelo kattaa Suur-Saimaan luonto- ja virkistysalueen eikä ulotu Ristiinaan, Anttolaan eikä Mikkeliin. Myöskään Saimaan kanava ei ole mukana.

- Tavarasatamia 5 kpl
- Luotsiasemia 1 kpl
- Telakoita tms 3 kpl
- Kalasatamia 1 kpl
- Matkustajasatamia 4 kpl
- Vierassatamia 4 kpl
- Palvelusatamia 3 kpl
- Vieraslaitureita 12 kpl
- Kotisatamia 10 kpl
- Retkisatamia 22 kpl
- Hätäsatamia 1 kpl
- Asiointilaitureita 2 kpl

Laivamatkailu

Eteläinen Saimaa on merkittävä laivamatkailun ja veneilyn kohdealue. Laivamatkailu on lähinnä paikallisristeilyliikennettä Puumalassa, Lappeenrannassa tai Imatralla. Säännöllistä liikennettä Savonlinnasta Puumalan kautta Lappeenrantaan ja edelleen Kotkaan ja aina Ahvenanmaalle asti ja päinvas-toin suorittaa Kristiina Brahe viikoittain kesäkaudella. Säännöllistä laiva-liikennettä on myös Lappeenrannan ja Viipurin välillä.

Veneily

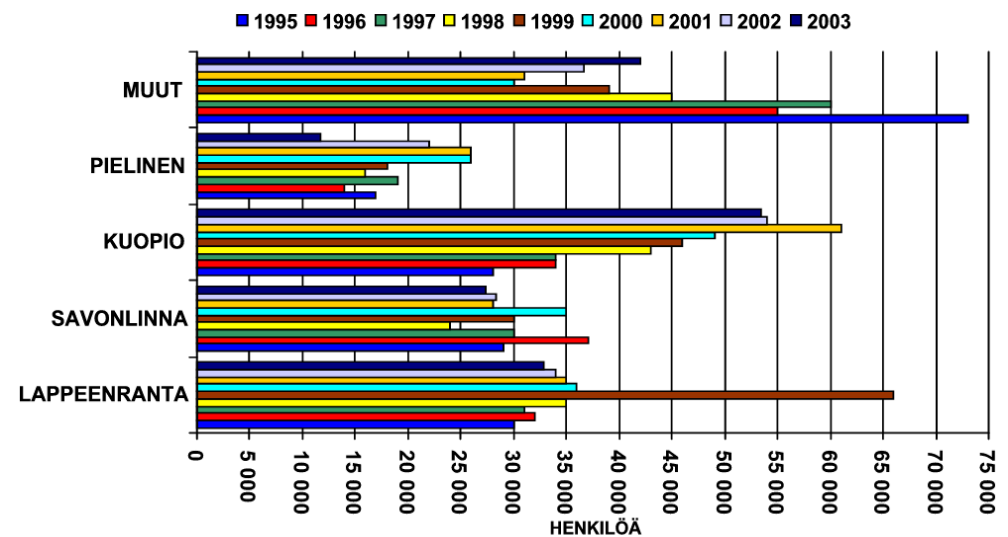
Lappeenrannassa, Joutsenossa ja Imatralla on vireää veneseuratoimintaa ja seuroihin kuului vuonna 2004 noin 1500 jäsentä. Veneseuroissa katsastettuja veneitä oli kesällä 2004 noin 400 kpl. Etelä-Karjalassa rekisteröityjä moottoriveneitä oli vuonna 1990 yhteensä 5985 kpl. *Tämän hetkistä tietoa ei ole käytettävissä.* Etelä-Karjalassa oli vuonna 2003 Saimaan rantakunnissa veneipaikkoja kotisatamissa yli 3000 kpl. Käyttöaste vaihteli 70 ja 95 %:n välillä.

Veneliikennelaskentaa Suur-Saimaalla ei ole tehty vuosiin. Vuonna 1987 heinäkuun 2. viikonlopun tulokset antanevat kuitenkin jonkinlaisen kuvan liikenteestä.

Veneliikennelaskenta 1987

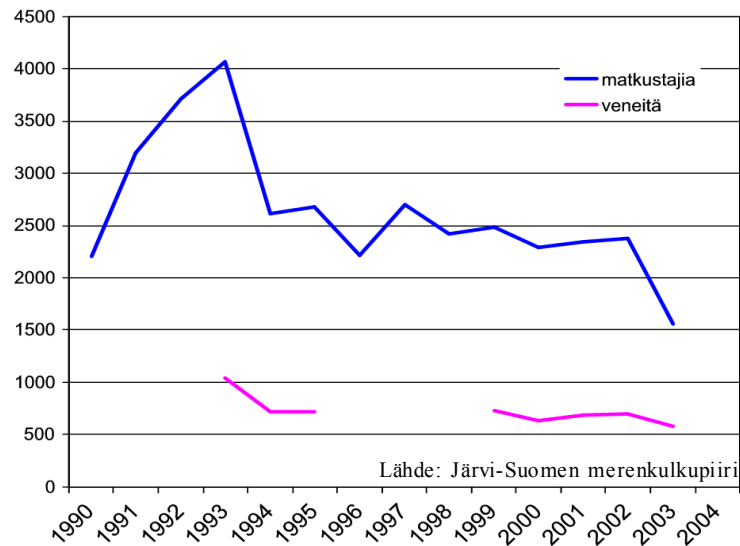
paikka	kunta	veneitä
Pappilansalmi	Lappeenranta	431
Kyläniemi	Taipalsaari	341
Kutvele	Taipalsaari	232
Hätinvirta	Puumala	367
Lietsalmi	Puumala	228
Puumalansalmi	Puumala	497

VUOKSEN VESISTÖN MATKUSTAJA LIIKENNE ALUEITTAIN

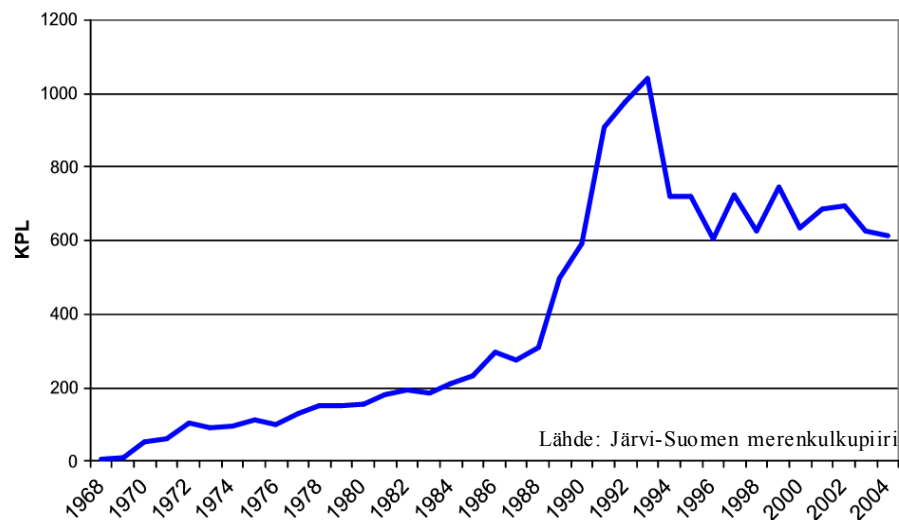

Lähde: Järvi-Suomen merenkulkupiiri

SAIMAAN KANAVAN HUVIVENELIIKENTEEN KEHITYS

SAIMAAN KANAVAN LÄPI KULKENEET HUVIALUKSET (YHTEENSÄ YLÖS JA ALAS)

Talviaikainen liikenne

Saimaan eteläosa jäätyy keskimäärin joulukuun ensimmäisellä viikolla, pohjoisosa paria viikkoa aikaisemmin. Jäät lähtevät etelässä toukokuun alkupäivinä ja pohjoisessa vajaa viikkoa myöhemmin. Jäät ovat paksuimmillaan maaliskuun lopulla (50-60 cm). Paikallisesti virtaisilla alueilla sula-aika on pitempi. Muun muassa Rastinvirta, jossa virtaama on lähes sama kuin Vuoksessa, pysyy leutoina talvina sulana kilometrien matkalla. Rastinvirran alapuoliselta Ilkonselältä jäät lähtevät usein jo huhtikuun lopulla. Jääteitä on satunnaisesti. Saimaan jäällä kuljetaan melko paljon moottorikelkoilla. Varsinaisia moottorikelkkareittejä ei ole vesistöalueilla, joitakin vakiintuneita reittejä lukuunottamatta. Jäällä liikutaan myös hiihtäen, luistellen, potkukelkoin, mopoilla ja autoilla. Alueen kalastajat ja pilkkijät muodostavat suuren osan jäällä liikkujista. Kevättalvella aurinkoisina päivinä hiihto-

ARTO HÄMÄLÄINEN

*Ladoga 12 Rastinvirta,
Taipalsaari*

retkeily ja luistelu ovat erittäin suosittuja, myös kuutamotapahtumia järjestetään jäällä.

Syväväyliä pidetään auki liikennetarpeen mukaan. Esimerkiksi Saimaan syväväylä pidetään auki läpi vuoden Kaukaalle ja siitä edelleen Joutsenon ja Hätinvirran kautta jatkuen pohjoiseen päin. Joskus väylä pidetään auki myös Imatran suuntaan.

Vientikuljetukset ja riskit

Valtaosa vientikuljetuksista on metsäteollisuuden tuotteita: selluloosaa, paperia, pahvia ja kartonkia. Myös kaivannaisteollisuuden ja metalliteollisuuden tuotteita kuljetetaan. Tuonnin puolella tärkeimpiä ovat raakapuu, kivennäispolttoaineet, mineraalit ja paperin valmistuksen raaka-aineet. Syväväylällä tapahtuu onnettomuuksia harvoin eikä selviä ongelmakohtia ole osoitettavissa tällä alueella.

Järvi-suomen merenkulkupiiri hoitaa ja ylläpitää Saimaan kanavaa ja syväväylästä. Alueen turvallisuuden osalta toteutetaan IMO:n (International Maritime Organisation) esittämää Port State Controlia, jossa Saimaan syväväylällä liikennöivistä aluksista noin 25 % tarkastetaan. Väylästä on luotu asetuksilla säännöstö, jonka perusteella ahtaiden ja kapeiden kanavaosuuksien sekä avattavien siltojen onnettomuusriskiä on pienennetty.

MAANOMISTUS JA KAAVOITUS

Maanomistus

Suurimman osan suunnittelualueen maapinta-alasta omistaa yhteisöt ja yhtiöt (noin 70%). Loput jakautuvat valtion, seurakuntien, säätiöiden ja yhdistysten omistukseen sekä useiden yksityisten maanomistajien maanomistuksiköihin.

Metsähallitus omistaa Lietveden keskeisen vesialueen ja sillä olevia saaria Pistohiekanselältä Puumalansalmeen sekä etelään päin Suur-Saimaalle.

Kaavoitustilanne

Alueella on voimassa Etelä-Savon seutukaava sekä Etelä-Karjalan seutukaava. Niissä suunnittelualueelle on rajattu mm. tärkeimmät virkistys-, matkailupalvelu- ja suojelualueet.

Alueelle on laadittu seuraavia yleiskaavoja:

Joutsenon Saariston yleiskaava 1998

Taipalsaaren Suur-Saimaan osayleiskaava v. 1994

Taipalsaaren Kattelusaaari-Pieni Jänkäsalo yleiskaava vuodelta 1996.

Puumalan Lietvesi-Suur-Saimaan osayleiskaava v. 1996, joka käsittää Lietveden vesistöalueen sekä Suur-Saimaan alueen Taipalsaaren rajalle asti.

Seuraavat yleiskaavat sijoittuvat vain pieneltä osaltaan tälle suunnittelualueelle:

Ruokolahden Saimaan alueen yleiskaava 2002

Suomenniemen Saimaan alueen rantayleiskaava 2001

Savitaipaleen Saimaan alueen yleiskaava 2004 (ei ole vielä valtuuston hyväksymä)

Pääsääntöisesti rantayleiskaavoilla suunnitellaan rantavyöhykkeen maankäyttöä. Rantayleiskaavoissa otetaan kantaa metsäalueisiin vain rantavyöhykkeen osalta, mutta myös laajemmalti, mikäli kysymyksessä on tarve luonnon- tai maisema-arvojen säilyttämiseen. Luonnonarvojen turvaamiseksi on yleiskaavoissa osoitettu laajoja vesistö- ja saaristokokonaisuuksia, joille ei ole ohjattu muita toimintoja. Tällöin rakennusoikeudet on usein siirretty pois näiltä alueita.

Yleiskaavojen kokonaisrakenne on pääsääntöisesti seuraava: Kokonaisrantaviivan määrästä noin 25 % on varattu rakentamiseen esim. loma ja pysyvä asuminen, mökkivuokraustoiminta, maatilamatkailu sekä muut matkailupalvelujen ja elinkeinojen alueet. Virkistysalueiden, suojelualueiden sekä maa- ja metsätalousalueiden osuus on noin 75 %. Todettakoon kuitenkin, että suojelualueiden lisäksi alueella ei ole pitkää yhtenäistä vapaata rantaa paljoakaan. Mannerrannat on melko täyteen rakennettu tai varattu rakennuspaikoiksi. Vapaita rantoja löytyy helpoimmin saaristosta.

Maa- ja metsätalousalueiden osuus kokonaisrantaviivasta on noin 49,5 %, suojelualueiden osuus 24 % ja virkistysalueiden osuus noin 1,5 %. Virkistysalueiden vähäinen määrä selittyy sillä, että ulkoiluun ja virkistykseen on varattu alueita maa- ja metsätaloustalouden yhteyteen merkinnällä MU, joka tarkoittaa maa- ja metsätaloustaloutta, jolla on ulkoilun ohjaamistarvetta. Myös rakentamattomia vähintään 500 metrin pituisia rantavyöhykkeitä manta-reella sekä rakentamattomia saaria on runsaasti jokamiehen oikeudella ta-pahtuvaan liikkumiseen.

Yleiskaavavarauksista on neuvoteltu maanomistajien kanssa ja rakennettavien alueiden toteutuminen on riippuvaista maanomistajien toiminnasta. Maa- ja metsätalousalueilla on mahdollista jokamiehen oikeuksien mukainen liikkuminen. Suojelualueille on esitetty suosituksia esim. tärkeimmille lintuluodoille mairinnousu ja liikkuminen ei ole suotavaa 1.4.- 31.7. Erityisten luonnonarvojen vyöhykkeillä liikkuminen tulisi kieltää jääpeitteisinä aikoina 15.12 - 15.4 rajauksen sisäpuolella olevilla rakentamattomilla luodoilla ja saarilla sekä näiden rantavyöhykkeillä 100 metrin matkalta ulapalle päin. Liikkumisrajoituksen tarkoituksena on turvata saimaannorpan pesimärauha.

Alueella on useita ranta-asemakaavoja, joita pääsääntöisesti metsäyhtiöt ovat laatineet. Alueen ranta-asemakaavat on otettu huomioon alueen yleiskaavoissa. Seutukaavojen, yleiskaavojen ja ranta-asemakaavojen varaukset ovat keskeisiä elementtejä Suur-Saimaan luonto- ja virkistysaluesuunnitelmassa.

SUOJELUALUEET JA KULTTUURIMAISEMAT

Luonnonsuojelun nykytila

Suunnittelualueella on valtakunnallisen rantojensuojeluohjelman alueita 31 205 ha sekä valtakunnallisen harjijensuojeluohjelman alueita 2040 ha. Natura 2000 -alueita 27 243 ha. (kts. liite 1. Valtakunnalliset suojeluohjelmat). Ympäristökeskukset ovat toteuttaneet valtakunnallisia suojeluohjelmia ostamalla alueita valtiolle sekä rauhoittamalla yksityisten omistamia alueita luonnonsuojelualueiksi. Myös yleiskaavojen suojelualuevaraukset ohjaavat suojelualueiden toteutumista.

ARTO HÄMÄLÄINEN

*Puumala, Lietveden
selkäsaaret*

Suojeluvarausten yhteenveto

Koko suunnittelualueen pinta-ala on n. 1020 neliökilometriä, josta maa-alueella on 290 neliökilometriä. Suojelu- ja virkistysaluevaraukset jakautuvat seuraavasti:

- Valtiolle suojelualueeksi hankittua aluetta 192 ha
- Yksityisten omistamaa luonnonsuojelualueita 1256 ha, karttaliite 2 Perustetut suojelualueet
- Virkistysalueäätiön/yhdistyksen alueita on 180 ha
- Seutukaavan suojelualueita 2682 ha
- Seutukaavan virkistysalueita 1061 ha
- Seutukaavan arvokkaita vesistöalueita 46 878 ha, karttaliite 5. Seutukaavavaraukset

Osa suojelualueista soveltuu tavanomaiseen retkeilyyn ja liikkumiseen, mutta uhanalaisten lajien esiintymispaikoilla tulee liikkumista ja kalastusta ohjata yleisesti hyväksytyjen periaatteiden mukaisesti.

Mainittakoon, että Suomen Luonnonsuojeluliitto on ostanut Petraselällä olevan Lokhuussi- nimisen saaren, jolle on tarkoitus hakea rauhoitusta. Lisäksi luonnonsuojelupiiri on ilmoittanut luonnonsuojelulain 29§ mukaisia suojeltuja luontotyyppisiä seuraavasti: Kilpiänsaaren lounaispuolella olevalla Oikonsaarella sijaitseva jalopuumetsikkö (lehmuslehto). Myös Kaidonselän länsiosan keskimmaisessa Metsäluodossa on saaren keskiosassa lehmuslehto. Myös Isossa Metsäluodossa ja Listinginsaaren eteläpuolella olevassa Työsaarella on lehmustaimikkoja.

Kaakkois-Suomen ympäristökeskus on tehnyt luonnonsuojelulain luontotyyppien rajauspäätöksiä seuraaviin kohteisiin: Oikonsaaren lehmusmetsikkö sekä Vahvasalon Kilpeinniemen lehmusmetsikkö.

Uhanalaiset ja erityisesti suojeltavat lajit

Uhanalaisista ja erityisesti suojeltavista lajeista säädetään luonnonsuojelulain 46 § ja 47 § ja -asetuksen 21 § ja 22:ssä. Erityistä suojelua vaativat lajin säilymiselle tärkeän esiintymispaikan hävittäminen ja heikentäminen on kielletty sen jälkeen, kun alueellinen ympäristökeskus on päätöksellään määritellyt sen rajat.

Luonnonsuojeluasetuksen muutos on parhaillaan käynnissä ja asetuksen uhanalaisten ja erityisesti suojeltavien lajien luettelot tulevat muuttumaan. Tilannetta seurataan ja muutokset otetaan huomioon. työn jatkotyössä.

Uhanalaiset

Kasvit:

- hietaneilikka	<i>Dianthus arenarius</i>

Nisäkkäät

- liito-orava	<i>Pteromys volans</i>

Linnut:

- ampuhaukka (p)	<i>Falco columbarius</i>
- harmaapäätikka (p)	<i>Picus canus</i>
- kaakkuri (p)	<i>Gavia stellata</i>
- kehrääjä (p)	<i>Caprimulgus europaeus</i>
- koskikara (t)	<i>Cinclus cinclus</i>
- kuikka (p)	<i>Gavia arctica</i>
- mustalintu (m)	<i>Melanitta nigra</i>
- nuolihaukka (p)	<i>Falco subbuteo</i>
- pikkusieppo (p)	<i>Ficedula parva</i>
- pikkutikka (p)	<i>Dendrocopos minor</i>
- pyrstötiainen (p)	<i>Aegithalos caudatus</i>
- selkälokki (p)	<i>Larus fuscus</i>
- sääksi (p)	<i>Pandion haliaetus</i>

p=pesii, t=talvehtii, m=ruokailu- tai muutonaikainen levähdysalue

Erityisesti suojeltavat lajit

Erityisesti suojeltavan lajin säilymiselle tärkeän esiintymispaikan hävittäminen tai heikentäminen on kielletty (LsL 47 §) kts. yllä.

Kasvit:

- idänmasmalo *Anthyllis vulneraria* subsp. *polyphylla*

Nisäkkäät:

- saimaannorppa *Phoca hispida saimensis*
- ripsisiippa *Myotis nattereri*

Linnut:

- kangaskiuru *Lullula arborea*
- kotka *Aquila chrysaetos*
- lapasotka *Aythya marila*
- merikotka *Haliaeetus albicilla*
- muuttohaukka *Falco peregrinus*
- rantakurvi *Xenus cinereus*
- räyskä *Sterna caspia*
- valkoselkätikka *Dendrocopos leucotos*

ARTO HÄMÄLÄINEN

Hietaneilikka

Perhoset:

- harjusinisiipi *Pseudophilotes baton*
- kalliosinisiipi *Scolitantides orion*
- muurahaissinisiipi *Maculinea arion*

Luontodirektiivin lajit

EU:n luontodirektiivin (=Neuvoston direktiivi 92/43/ETY luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta) liitteessä IV(a) tarkoitettujen eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty (Euroopan yhteisön lajisuojelua koskevat erityissäännökset: luonnonsuojelulaki 49 § ja -asetuksen liite 5)

Nisäkkäät:

- ilves *Lynx lynx*
- isoviiksisiippa *Myotis brandti*
- karhu *Ursus arctos*
- koivuhiiri *Sicista betulina*
- korvayökkö *Plecotus auritus*
- liito-orava *Pteromys volans*
- pohjanlepakko *Eptesicus nilssoni*
- ripsisiippa *Myotis nattereri*
- saimaannorppa *Phoca hispida saimensis*
- saukko *Lutra lutra*
- susi *Canis lupus*
- vesisiippa *Myotis daubentoni*
- viiksisiippa *Myotis mystacinus*

sammakkoeläimet:

- rupilisko *Triturus cristatus*
- viitasammakko *Rana arvalis*

päiväperhoset:

- muurahaissinisiipi *Maculinea arion*

Lintudirektiivin lajit

EU:n Neuvoston direktiivi luonnonvaraisten lintujen suojelusta (79/409/ETY) eli lintudirektiivi säättää, että ”tämän direktiivin liitteessä 1. mainittujen lajien elinympäristöjä on suojeltava erityistoimin, jotta varmistetaan lajien eloonjääminen ja lisääntyminen niiden levinneisyysalueella” (4. artikla).

Alueella pesivät:

Kaakkuri	Varpuspöllö
Kuikka	Lapinpöllö
Laulujoutsen	Viirupöllö
Sääksi	Sarvipöllö
Mehiläishaukka	Helmipöllö
Ampuhaukka	Kehräjä
Pyy	Harmaapäätikka
Teeri	Palokärki
Metso	Valkoselkätikka
Kurki	Pohjantikka
Kalatiira	Kangaskiuru
Lapintiira	Pikkusieppo
Huuhkaja	Pikkulepinkäinen

ARTO HÄMÄLÄINEN

Lapinpöllön poikasia

Luonnonrauha-alueet

Luonnonrauha-alueilla tarkoitetaan aluekokonaisuuksia, joilla luonnon äänet ovat hallitsevia alueen äänimaisemassa. Alueella on mahdollisuus nauttia luonnon äänistä sekä kokea luonnonrauhaa ja luonnossa hiljentymistä. Ihmisen toiminnasta aiheutuvat äänet ovat satunnaisia ja vähäisiä. Keskimääräisen melutason tulisi olla yleensä alle 30-35 dB. Hiljaiset alueet ovat tärkeitä myös herkkien eläinlajien säilymisen kannalta.

Valtioneuvosto on tehnyt 13.2.2003 periaatepäätöksen, joka koskee luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämisen toimintaohjelmaa. Ohjelma sisältää 30 toimenpidettä, jolla luonnon virkistyskäyttöä ja luontomatkailua edistetään. Yksi näistä ehdotuksista liittyy suoraan hiljaisten alueiden säilymiseen. ”Edistetään hiljaisten alueiden säilymistä. Maakuntien liittojen toivotaan selvittävän luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kannalta merkittävimmät hiljaiset luonnonalueet ja niiden hiljaisina säilyttämisen mahdollisuudet”. Suur-Saimaan luonto- ja virkistysalueselvityksen vyöhykejaon ”merkitävät luontoalueet” ovat potentiaalisia alueita, kun luonnonrauha-alueita määritellään mittauksin tai muihin menetelmiin perustuen.

Tulee kuitenkin ottaa huomioon, että vilkkaimpana kesälomakautena melua syntyy veneilijöiden ja lomailijoiden liikkumisesta. Alueella on useita laivaväyliä, jotka ohjaavat alusten kulkua myös luontoalueiden läpi. Tulee ottaa myös huomioon, että lähialueella on esim. Itäisen Maanpuolustusalueen Taipalsaaren harjoitusalue, jolta kantautuu melua alueelle.

UNESCO-maailmanperintöhanke

UNESCO:n yleiskokouksessa allekirjoitettiin 1972 kansainvälinen maailman-kulttuuri ja -luonnonperinnön suojelusopimus, jonka tavoitteena on kansakuntien yhteisen ja ainutlaatuisen luonnon- ja kulttuuriperinnön säilyttämi-

nen tuleville sukupolville. Sopimuksen on allekirjoittanut 164 valtiota. Suomi liittyi sopimukseen 1987.

Maailmanperintösopimuksen perusteella suojeltavaksi valituista arvokkaista kohteista on koottu maailmanperintöluettelo. Maailmanperintö koostuu kulttuuri- ja luonnonperinnöstä; luettelo edustaa monipuolisesti maailman kiinnostavimpia ja näyttävämpiä rakennustaiteen, muinaiskulttuurin, luonnonmuodostumien ja eliömaailman kohteita.

Suomessa on viisi maailmanperintöluetteloon kuuluvaa kohdetta, jotka kaikki ovat kulttuurikriteerein valittuja: Vanha Rauma, Suomenlinna, Petäjäveden vanha kirkko, Verlan puuhioimo ja pahvitehdas Jaalassa ja Sammallahdenmäen pronssikautinen hautaröykkiöalue Lapin kunnassa.

Uusien maailmanperintökohteiden valitseminen tapahtuu asteittaisessa prosessissa. Kohteiden ehdottaminen maailmanperintöluetteloon on kunkin sopimusmaan tehtävänä. Hakemuksen täytyy myös tulla nimenomaan valtiolta itseltään sillä Unesco ei tee ehdotuksia kohteista eikä kohdetta voida merkitä luetteloon ilman asianomaisen valtion suostumusta. Myös kyseisen kohteen tai alueen tulee itsensä olla aloitteellinen maailmanperintöluetteloon hakemisessa. Paikallisten ihmisten osallistuminen hakuprosessiin on välttämätöntä. Varsinkin kulttuurimaisemaehdotukset maailmanperintöluetteloon tulee valmistella yhteistyössä paikallisyhteisön kanssa, ja niiden tulee olla paikallisten ihmisten täysin hyväksymiä.

Suomen ehdokkaat listan laajennukseen esitettiin Unescolle keväällä 2004 Luetteloon merkintä on palkinto (merkin käyttöoikeus ja julkisuusarvo) laadukkaasta työstä maailmanperinnön suojelemiseksi. Edelleen maailmanperintömerkin käyttöoikeus annetaan luetteloon merkinnän myötä. Maailmanperintömerkki on pohjoismaiseen ympäristömerkkiin rinnastettava laatumerkki. Edelleen on todettava, ettei luetteloon merkintä ole uusi suojeeluohjelma, vaan se tukee olemassa olevan suojeeluohjelman hyödyntämistä

perinnön arvoa vaarantamatta esimerkiksi tuotemarkkinoinnin ja matkailun keinoin.

Listalle pääsyn edellytyksiä ovat:

- Valmis suojelukohde: Suojelu toteutettu lailla, asetuksella, kaavotuksella tai muulla lainvoimaisella päätöksellä.
- Valmis hallinto: Kohteella on organisaatio, joka vastaa perinnön säilyttämisestä ja tarpeellisesta hoidosta = Metsähallitus.
- Poliittinen valmius: Paikallisyhteisö kannattaa perintömerkin hakemista, kunnat sitoutuvat asiaan ja valtio hyväksyy budjetti- ja hoitovastuun.

Suomi on ilmoittanut Saimaan - Pielisen järvialueen UNESCO:n maailmanperintökohteiden aieluetteloon lähinnä geologisten luontoarvojensa perusteella tammikuussa 2004. Varsinaisen nimeämisesityksen valmistelu on nyt mahdollista aloittaa. Hanke on esitetty helmikuussa 2005 valmistuneessa Itä-Suomi -ohjelmassa yhtenä neljästätoista makrohankkeesta.

Saimaan - Pielisen Maailmanperintö olisi ns. sarjakohde, joka tulisi koostumaan olemassa olevien suojelualueiden verkostosta: kansallismaisemat, kansallispuistot, Natura 2000 -alueet jne

Suur-Saimaan luonto- ja virkistysalueelta Maailmanperintöön kuuluisivat Natura 2000 -verkoston alueet:

- Ilkonselkä (Taipalsaari, Joutseno)
- Lietvesi (Puumala, Taipalsaari)
- Kyläniemi (Taipalsaari)

Lisäksi vuoden 2005 aikana on ehdotettu Imatran kaupungin suunnittelemaa kansallista kaupunkipuistoa liitettäväksi Saimaa - Pielisen Maailmanperintö -luetteloon.

Metsähallitus neuvottelee kuntien kanssa loppuvuodesta 2005 ja Etelä-Savon liitto valmistelee asiaa Itä-Suomen liittojen puolesta.

Kulttuuriympäristöt ja maisema-alueet

Etelä-Karjalan alue

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet

Kyläniemen kulttuurimaisema

Sisemmän Salpausselän harjuselänne muodostaa Suur-Saimaaseen työntyvän laajan niemen, joka 1700-luvun lopulla muodostui saareksi venäläisten puhkaistua Kutveleen avokanavan (Suvorovin kanavat 1700-luvulta). Alue on ainutlaatuinen juuri poikkeuksellisen maisemallisen asemansa vuoksi. Alueella on vanhoja 1800-luvun taloja sekä maisemallisesti merkittäviä kyläteitä. Alueella on myös Salpalinjan osia Rastinniemessä sekä kalasataman eteläpuolella Haikanniemessä sekä Vaivionkankaan ja Polakinhiekan välisellä alueella.

Muut kulttuurimaisemat

Salpalinjaan kuuluvia varustuksia on mm. Jänniessä ja Kyläniemessä sekä Syyspohjassa.

Etelä-Savon alue

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet

Ristiina-Hurissalo -maisematie

Ristiinasta Hurissaloon mutkitteleva, maaston muotoja noudattava maantie kulkee pitkin entisen saariketjun pirstaleista maastoa. Tien varrella avautuu pienipiirteinen ja elävä Suur-Saimaan seudun maisema.

Niinisaaren kyläasutus

Niinisaaren kylä edustaa perinteistä savolaista talonpoikaisarkkitehtuuria. Avoimien peltoaukeiden ja luonnonkiviaitojen reunustamien teiden väliin jäivät rakennukset ovat 1800-luvulta ja 1900-luvun alkupuolelta.

Maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet

Lietveden tien maisema

Mikkeli-Puumala-maantieltä avautuu molemmin puolin useiden vuosikymmenien ajan arvostettu laaja järvinäkymä Luonterille ja Lietvedelle neljän kilometrin matkalla.

Lintusalo

Kyläalue sijaitsee saaren pohjoisosassa Lietvedellä, pääosin korkealla harjanteella. Monipuolinen sisäsaariston maatalouskylä, jossa on jälkiä asutuksesta ja viljelyksestä jo esihistorialliselta ajalta lähtien.

Luukkola

Vesikansan asuinalueisiin kuulunut kylä on Puumalan vanhimpia asuttuja alueita. Asutusta on ollut 1500-luvulta lähtien. Vuonna 1646 alueella oli kuusi taloa.

Puumala, Liehtalanniemen museotila

ARTO HÄMÄLÄINEN

Perinnemaisemat

Liehtalanniemi.

Niinisaaren Liehtalanniemessä sijaitseva vanha torppa on asuttu v. 1899 lähtien. Vuonna 1980 tilasta muodostettiin ekomuseo. Nykyinen päärakennus on muutettu 1940-luvun puolivälissä valmistuneesta tuvasta alkuperäisen parituvan näköiseksi. Pihalla sijaitsevat alkuperäinen navetta, lato, savusauna ja ruoka-aitta. Alue on Maise-ma-aluejärjestelmän mietinnön mukaan arvokas perinnemaisema.

Muut kulttuurimaisemat

Alueella on seuraavia merkittäviä kyläkokonaisuuksia:

Liimattalansaaren eteläkärjessä oleva kyläalue, Lintusalon Maunolan kylä, Monitonkylä Rokansalossa sekä vanha huvila-alue Lapinsalmenmaan ja Maunolan välisellä alueella. Edellä mainittujen kyläalueiden rakennuskanta on pääosin 1800-luvulta ja 1900-luvun alkupuolelta.

Sodanaikaisia historiallisia rakenteita on Rokansaaren pohjoisosan Vallihaudanmäellä. Taipaleenlahden kohdalla on I maailmansodan aikaisia taisteluhautoja.

Alueella on 49 muinaismuistokohdetta, joista Puumalan puolelle sijoittuu 35 kpl. Kohteista kerrotaan tarkemmin liitteessä 10.

Vuoksen kansallinen kaupunkipuisto-hanke

Imatran kaupunginhallitus päätti 2.12.2002, että Imatra ryhtyy toimenpiteisiin kansallisen kaupunkipuiston saamiseksi Vuoksen ja Saimaan rantojen alueelle. Vuoksen kansallisen kaupunkipuiston rajausta hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa Imatran yleiskaavan hyväksymispäätöksen yhteydessä.

Alue edustaa luonto- ja kulttuuriympäristökokonaisuutta, joka on syntynyt Vuoksen vesistöalueen purku-uoman- Vuoksen virran äärelle. Vuoksi

koskineen muodostaa yhden Suomen kansallismaisemista: Imatrankoski-Kruununpuisto-kokonaisuuden.

Alue ulottuu Saimaan rantavyöhykettä seuraillen 5 km matkan Joutsenon rajalta Vuoksen suulle sisältäen kymmenkunta saarta. Puistoalue jatkuu Vuoksen vartta 12 km:n matkan Vallinkoskelle. Pinta-alaltaan puistoksi ehdotettu alue on vesialueineen noin 24 km², josta maa-alueen osuus on lähes puolet.

Vuoksen koko pituus Saimaalta Laatokkaan on 140 km ja korkeusero järvien välillä on 72 m. Pudotuksesta suurin osa, 63 m, tapahtuu ensimmäisten 25 km matkalla padottujen koskien kohdilla. Suomen puoleisten Tainionkosken ja Imatrankosken voimalaitoksien alapuolella on vielä Svetogorskin ja Lesogorskin voimalaitokset.

ARTO HÄMÄLÄINEN

Imatrankoski

ALUEEN KÄYTTÖÖN VAIKUTTAVAT SUUNNITELMAT JA HANKKEET

Toteutuneiden hankkeiden ja tutkimusten hyödyntäminen

Suur-Saimaan alueelle laadittuja, käynnissä olevia tai sitä koskevia toimintaympäristön hankkeita tulisi arvioida. Niistä tulisi tehdä **yhteenveto alueen toimintojen ja palvelujen kehittämiseksi**.

Tähän projektiin liittyviä jo tehtyjä hankkeita:

- Voimassaolevat seutukaavat (Etelä-Karjalan liitto, Etelä-Savon maakuntaliitto), alueen yleiskaavat ja ranta-asemakaavat
- Suomen matkailustrategia
- Maaseutumatkailun teemaryhmä
- Etelä-Savon matkailun kehittämissuunnitelma
- Etelä-Karjalan luontomatkailun ohjelmapalvelujen, markkinoinnin ja varaustoiminnan sekä infrastruktuurin kehittäminen
- Matkailu osana luonnon- ja kulttuuriympäristön kestävää käyttöä METLA hanke 3295
- Norpan koti, luonto- ja kalastuskeskus
- ISLA-projekti (Itä-Suomen vuokrattavien loma-asuntojen saneerausprojekti)
- MALO-majoitustilojen valtakunnallinen luokitusjärjestelmä, jatkuvaa toimintaa
- Matkailun ohjelmapalveluiden normisto (MONO) -hanke
- LaatuTonni, jatkuvaa toimintaa
- Kala-Suomi
- Laatuapajat
- Vaellusreitit maaseudun työllistäjinä
- Maakuntien parhaat, jatkuvaa toimintaa
- Maaseutumatkailun ympäristöjärjestelmä, jatkuvaa toimintaa
- Maaseutumatkailun menestystekijät Etelä-Karjala

- Etelä-Savon ympäristöohjelma
- Vetovoimaa vedestä- vesistömatkailun kehittämisstrategia
- Eteläisen Saimaan luontomatkailustrategia
- Kaakkois-Suomen vapaa-ajan kehittäminen
- Suur-Saimaan kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma (Etelä-Karjalan kalatalouskeskus)
- Lietveden kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma (Etelä-Savon kalatalouskeskus)
- Etelä-Karjalan virkistysaluesäätiön virkistysalueet tehokkaaseen käyttöön -hanke
- Etelä-Karjalan retkeilyreitihanke
- Imatran seudun luonto- ja matkailukeskushanke
- Projekti Saimaa 2005
- Kylä hoitaa turistik
- Alueiden kehittäminen liikuntaesteettömiksi, hanke 2003-2004 (E-K virkistysaluesäätiö)
- Äitsaaren esihistoria- näyttely-riihi
- Ukonniemen lomaosakekylän toteuttamisen käynnistäminen

Edellä mainituista hankkeista tulee jatkossa selvittää yhteystiedot tarkemman tiedon saamiseksi.

Käynnissä olevat hankkeet ja suunnitelmat:

- Maakunnan virkistyskäytön kehittäminen Etelä-Karjalassa
- Pistohiekan ja lentokentän suunnittelu (EU-hanke, suunnittelurahoitus myönnetty Puumalan kunnalle, tietoa: www.puumala.fi) Pistohiekka -hankkeen tavoitteena on Pistohiekan alueen ja Puumalan kunnan kehittäminen Saimaan alueen matkailun veturikunnaksi sekä asumisen ja elämisen edellytysten parantaminen Puumalassa.
- Lomakylät ym. matkailuyritykset. (HUOM! Kaikki alueen lomakylät ja matkailupalvelupaikat ovat raportin liitteessä 10 ja 11 tietoineen ja karttaesityksenä.)

- Saimaan kanavan vuokrasopimuksen uusiminen (Liikenneministeriö)
- Saimaan kanavan matkailullinen kehittäminen (Selma ja Merenkulkupiiri)
- Saimaan kanavan 150 v juhlat vuonna 2006 (Selma)
- Ukonniemen loma-asuntoalue (Imatran kaupunki)
- Imatran venesataman kehittäminen (Imatran kaupunki)
- Joutsenon Likosenlahden satamapalvelujen kehittäminen (Joutsenon veneseura)
- Unescon maailmanperintötilanne (Ympäristöministeriö)
- Vuoksen matkailullinen kehittäminen (Imatran kaupunki)
- Vuoksi-hanke (Etelä-Karjalan instituutti)
- Suvorovin museokanavien kunnostus ja Käyhkään sillan uusiminen (Museovirasto, TE-keskus ja kunnat)
- Maakuntakaavat (Etelä-Karjalan liitto ja Etelä-Savon maakuntaliitto)
- Natura 2000 alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmat (Metsähallitus ja Ympäristökeskus)
- Natura-alueiden yleissuunnitelman luonnos valmistunee vuoden 2004 aikana ja se lähetetään lausuntokierrokselle. Saimaannorppa-alueet suunnitellaan ensimmäisinä. Vahvistettujen hoito- ja käyttösuunnitelmien laadintaan on arvioitu menevän useampi vuosi.
- VAT/ Vuoksi työryhmä ja sen valmisteleva selvitys VAT/Vuoksen huomioon ottamisesta kaavoituksessa.
- Maakunnalliset matkailustrategiat: Etelä-Savon maakunnallinen matkailustrategia, Etelä-Karjalan osalta työ käynnistyy vuonna 2005.

Vireillä olevia hanke-ehdotuksia

- Imatran Ukonniemen loma-asuntomessut 2008 (Imatran kaupunki, KEHY)
- Kutilan kanava (Tiehallinto, Taipalsaaren kunta)
- Hätinvirran silta (Puumalan kunta, Tiehallinto)
- Kyläniemen-silta (Taipalsaari, Ruokolahti, Tiehallinto)
- Norpankoti-hanke (Taipalsaari)
- Tiuru-Rauha -alueen kehittäminen (Joutsenon kaupunki)
- Vehkapaaleen reitin rakentaminen

TYÖRYHMÄN ESITYS LUONTO- JA VIRKISTYSALUEEN TO- TEUTTAMISELLE

Suur-Saimaan luonto- ja virkistysalueen suunnittelun lähtökohdat ja esitys

Lähtökohdat

Perusselvitystyötä käytettiin pohjana Suur-Saimaan luonto- ja virkistysalueen alustavan vyöhykejaon laadinnassa. Vyöhykejaon tarkoituksena on ohjata alueen virkistyskäyttöä kestävä kehityksen periaatteella, siten että luonnonarvoiltaan tärkeimmille alueille ei ohjattaisi tehokkaampaa toimintaa. Virkistyskäyttöön soveltuville alueille palveluja pyritään puolestaan lisäämään ja kehittämään.

Numeerista aineistoa on käytetty apuna mm. tärkeimpien luonto- ja virkistysalueiden tunnistamiseen ja niiden rajaamiseen vyöhykkeittäin.

Suunnitelmalla edistetään valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti Vuoksen vesistöalueen säilyttämistä luonto- ja kulttuuriarvojen kannalta erityisen merkittävänä aluekokonaisuutena. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan alueiden erityispiirteet tulee tunnistaa ja alueidenkäyttö tulee sovittaa tasapainoisesti yhteen poikkeuksellisten luonnonolojen ja kulttuuriarvojen turvaamiseksi. Suunnitelmalla ohjataan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti luontomatkailua, vesistöjen virkistyskäyttöä ja vesiliikennettä sekä muita toimintoja siten, että järviluonnon, maiseman ja kulttuuriperinnön erityispiirteet voivat säilyä tulevaisuudessakin.

Perusselvitykset

Suur-Saimaan luonto- ja virkistysalueen alustavien tavoitteiden laadinnassa käytettiin pohjana perusselvitystyön tuloksia. Luonto- ja virkistysalueen ohjausryhmän kokouksissa 26.04.2004, 14.06.2004 sekä maastokäynnillä 19.08.2004 keskusteltiin alueen suunnitteluperiaatteista ja käytiin läpi laaditut selvitykset sekä keskusteltiin asetetuista tavoitteista. Selvitystyötä varten alueelta on koottu seuraavat perus- ja lähtötiedot:

Luontoon ja maisemaan liittyvä taustamateriaali

- Natura 2000 verkoston sekä rantojensuojeluohjelman alueet
- Harjujen suojeluohjelma
- Lehtojen suojeluohjelma
- Seutukaavojen aluevaraukset
- Yleiskaavojen erityisten luonnonarvojen alueet
- Yleiskaavojen luonnonsuojelualueet ja suojeltavat kohteet
- Perustetut luonnonsuojelualueet
- Valtion suojelutarkoituksiin hankkimat alueet
- Yksityismaiden suojelualueet
- Uhanalaisten lajien kannalta merkittävät alueet
- Merkittävät lintusaaret ja luodot
- Puolikulttuurimaisemat
- Erityisen luonnonkauniit paikat
- Maisemallisesti arvokkaat alueet
- Muut arvokkaat alueet

Virkistykseen, retkeilyyn, veneilyyn ja matkailuun liittyvät selvitykset

- Seutukaavojen varaukset
- Etelä-Karjalan virkistysaluesäätiön omistamat alueet
- Saimaan virkistysalueyhdistyksen omistama Rokansaaren alue
- Yleiskaavojen tärkeimmät virkistysalueet, retkisatamat ja ulkoilualueet
- Yleiskaavojen rakentamattomat rannat
- Olemassa olevat muut virkistys- ja matkailualueet

- Tärkeimmät hiekkarannat
- Leirintäalueet
- Maatilamatkailualueet
- Laiva- ja veneväylät
- Melontareitit
- Retkeilyreitit
- Satamat
- Venevalkammat, kylärannat
- Talviaikaiset palvelut
- Talvireitit

Kulttuurikohteisiin ja alueisiin liittyvät selvitykset

- Maisema-aluetyöryhmän mietintö
- Seutukaavojen varaukset
- Yleiskaavojen kulttuurimaisemat sekä vanhat kyläalueet
- Perinnemaisemat
- Suojeltavat rakennukset
- Sotahistorialliset rakenteet
- Muinaismuistokohteet ja -alueet
- Muut inventoidut arvokkaat kohteet

Nämä selvitykset ovat liitteinä:

Liite 1. Valtakunnalliset suojeluohjelmat ja NATURA 2000-alueet

Liite 2. Perustetut suojelualueet

Liite 3. Lintuluodot ja uhanalaiset lajit

Liite 4. Perustetut virkistysalueet

Liite 5. Seutukaavavaraukset

Liite 6. Yleiskaavavaraukset

Liite 7. Yleiskaavojen luontoselvitysten rajauksia

Liite 8. Yleiskaavojen veneilyyn ja retkeilyyn liittyviä varauksia

Liite 9. Yleiskaavojen erityisten luonnonarvojen alueet

Liite 10. Moottorikelkkareitit, latuverkosto ja talviaikainen palvelutaso

Vyöhykejako

Laadittujen perusselvitysten pohjalta alueelta etsittiin ja kartalle merkittiin luonnon, maiseman, virkistys-, veneilyn ja retkeilyn sekä kulttuurin kannalta tärkeimmät alueet. Niiden tarkoitus on ohjata alueen luontoretkeilyä ja virkistystoimintoja sekä niihin liittyviä palveluja. Tavoitteena on, että toimintojen sijoittelussa harkitaan tarkasti niiden sopivuus ympäristöön ja samalla huolehditaan, että alueen arvokas luonto säilyttää houkuttavuutensa.

Alueet rajattiin mm. siten, että yleiskaavoihin merkityt rakennuspaikat jätettiin vyöhykkeiden ulkopuolelle. Vyöhykkeet nimettiin ominaisuuksiensa mukaan: merkittävät luontoalueet, luonnonnähtävyyalueet, virkistysalueet, kulttuurimaisema-alueet sekä veneily- ja retkeilyalueet.

Merkittävillä luontoalueilla yksinomaisena tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden ja luontoarvojen säilyminen. Luontovyöhykkeen sisälle sijoittuu piirrosteknisistä syistä joitakin lomarakennuksia. Suunnitelmalla ei kuitenkaan ole vaikutusta näiden rakennusten käyttöön.

Tärkeät luontoalueet muodostuvat Natura 2000 -verkostoon ja valtakunnalliseen rantojensuojeluohjelmaan sekä harjujensuojeluohjelmaan kuuluvista alueista. Näille Metsähallitus ja ympäristökeskukset laativat hoito- ja käyttösuunnitelmat. Luonto- ja virkistysalueen periaatteet tullaan ottamaan näissä suunnitelmissa huomioon.

Muita alueita ovat **virkistys- ja matkailualueet** (esim. Etelä-Karjalan virkistysalueäätiön ja Saimaan virkistysalueyhdistyksen omistamat alueet, matkailualueet, suosittu hiekkarannat, retkisatamat) sekä **luonnonnähtävyyalueet** sekä **kulttuurimaisema-alueet**.

Veneily- ja retkeilyalueet muodostavat tärkeiden luontoalueiden ympärille alueen, johon sisältyy mm. kuntien yleiskaavojen virkistysalueita, vene-rantoja ja rakentamattomia rantoja. Veneily - ja virkistyskäyttö pyritään ohjaamaan tälle alueelle

ARTO HÄMÄLÄINEN

Puumala, Rauniovesi

Vyöhykejako ja vyöhykkeiden sisältö:**Merkittävät luontoalueet**

(Kartan siniset rasterialueet)

Merkittävät luontoalueet ovat laajoja yhtenäisiä alueita, joille ei erityisten luonnonarvojen ja luonnonrauhan vuoksi tule ohjata muuta toimintaa. Suur-Saimaan luonto- ja virkistysalueen merkittävimmät tekijät ovat alueen luonnonarvot ja alueen rakentamattomuus. Alueet ovat luonnonrauha-alueita. Kuitenkin alueen vesiliikenteestä ja mm. muista ympäröivistä toiminnoista saattaa aiheutua melua luontoalueille. Alueiden luonnonarvot tulee turvata uhanalaisten lajien ja luonnon monimuotoisuuden sekä muun eläimistön ja kasviston, arvokkaan luonnonmaiseman ja luonnonrauhan säilyttämiseksi. Merkittävillä luontoalueilla voidaan liikkua normaalisti jokamiehenoikeuden perusteella, mutta lintuluodoilla liikkumista tulee välttää 15.3-31.8 välisenä aikana. Saimaannorpan suojelemiseksi perustetut kalastusrajoitusalueet on merkitty saariin laitetuilla kylteillä. **Talviaikana tulee saimaannorpan kannalta merkittävillä alueilla liikkumista välttää kokonaan.** Laiva- ja venevälillä liikkuminen, ravustus, kalastus luukuunnottamatta tiettyjä kalastusrajoituksia on merkittävillä luontoalueilla luonnollisestikin sallittua.

Taipalsaari, Peräsaarenkari

Merkittävät luontoalueet ja kokonaispinta-alat/maapinta-alat:

1. Pistohiekanselkä-Lietvesi- Halkosaarenselkä- Lehmäinselkä
5780 ha /591 ha
2. Niinivesi-Rauniovesi
430 ha/ 41 ha
3. Petraselkä
3900 ha /197 ha
4. Liittokivenselkä-Varissaarenselkä-Pajusaarenselkä- Munaluodonselkä- Lamposaarenselkä-Huuhanselkä- Vitsainsekä
12510 ha/ 912 ha
5. Kotiselkä-Kaidonselkä (Joutseno, Ruokolahti)
2750 ha/ 112 ha

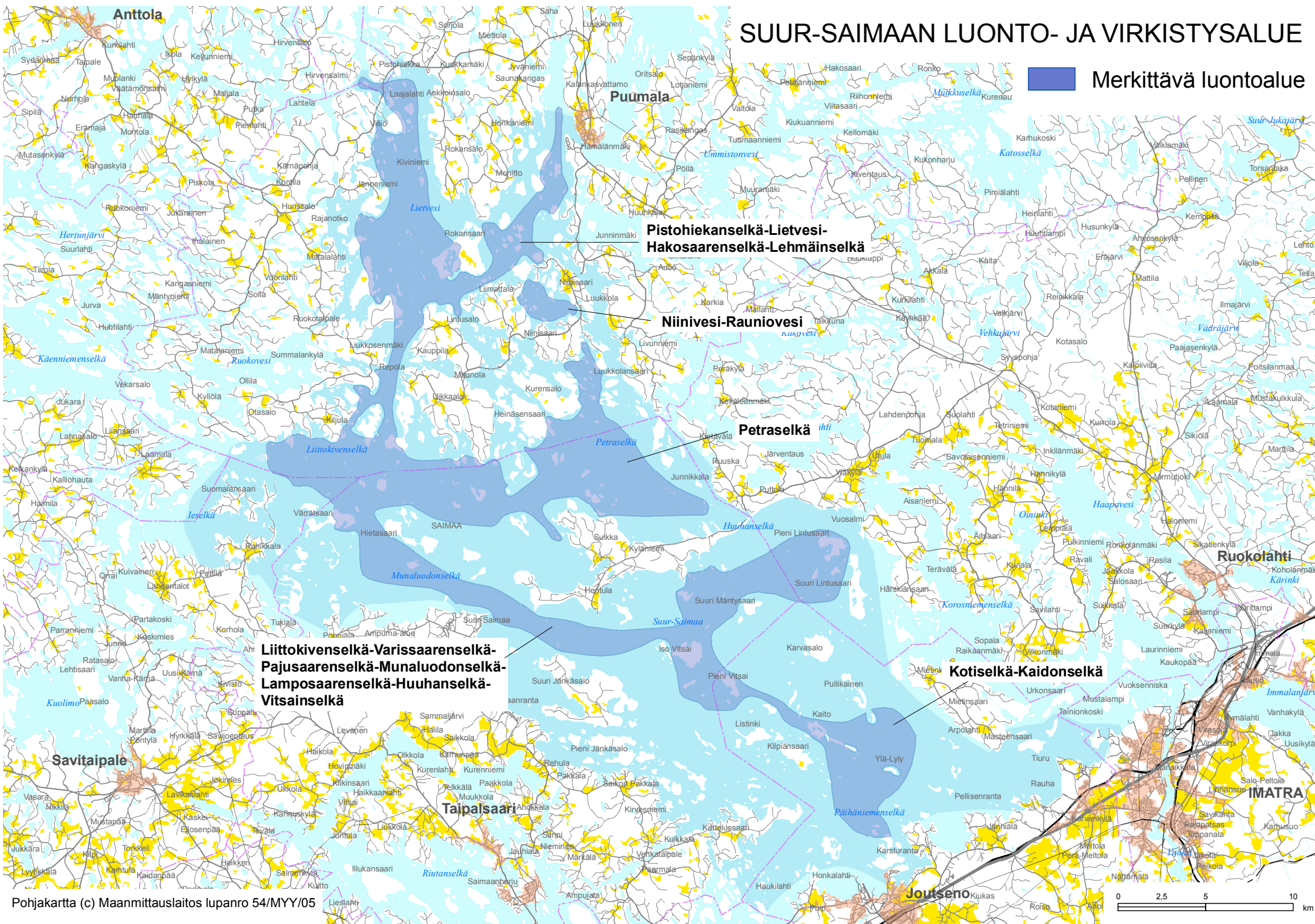
Luontoalueet on yhdistetty toisiinsa kapeilla luontovyöhykkeillä. Koko luontoalueen kokonaispinta-ala on n. 26,13 km² ja maapinta-ala on n. 1,87 km².

ARTO HÄMÄLÄINEN

SUUR-SAIMAAN LUONTO- JA VIRKISTYSALUE

 Merkittävä luontoalue

Arvokkaat harjukohteet

(Kartan ruudutetut alueet)

Kohteet ovat maastollisesti aroilla harjualueilla ja niissä on paineita liikkumiseen ja rantautumiseen. Arvokkaiden harjukohteiden tarkoituksena on, että niillä ohjataan liikkumista mm. kasvillisuuden säilyttämiseksi. Näille alueille rantautuminen, telttailu, liikkuminen yms. maastoa kuluttava toiminta ohjataan erikseen merkityille alueille ja poluille. Alerajauksen tarkoituksena on näiden merkittävien harjukohteiden luontoarvojen säilyttäminen.

Ohjattuun/rajoitettuun retkeilyyn tarkoitettut alueet

- Värätsaaren itäosa
- Suomensalon saari

Ruuhonsaaret, Kyläniemen Rastiniemi, Päihäniemi sekä Suuri Lintusaari ovat myös harjumaastonsa vuoksi merkittäviä kohteita ja maastoltaan arkoja alueita. Suurta Lintusaarta lukuun ottamatta ne ovat Etelä-Karjalan virkistysaluesäätiön omistuksessa ja säätiö ohjaa omia toimintojaan esimerkiksi rakentamalla alueen ja arvokkaan ympäristön säilymisen kannalta tarvittavat rakenteet. Suureen Lintusaareen on merkitty ohjeellinen merkintä arvokkaaksi harjukohteeksi. Merkinnän tavoitteena on alueen kehittäminen nähtävyysharjukohteena.

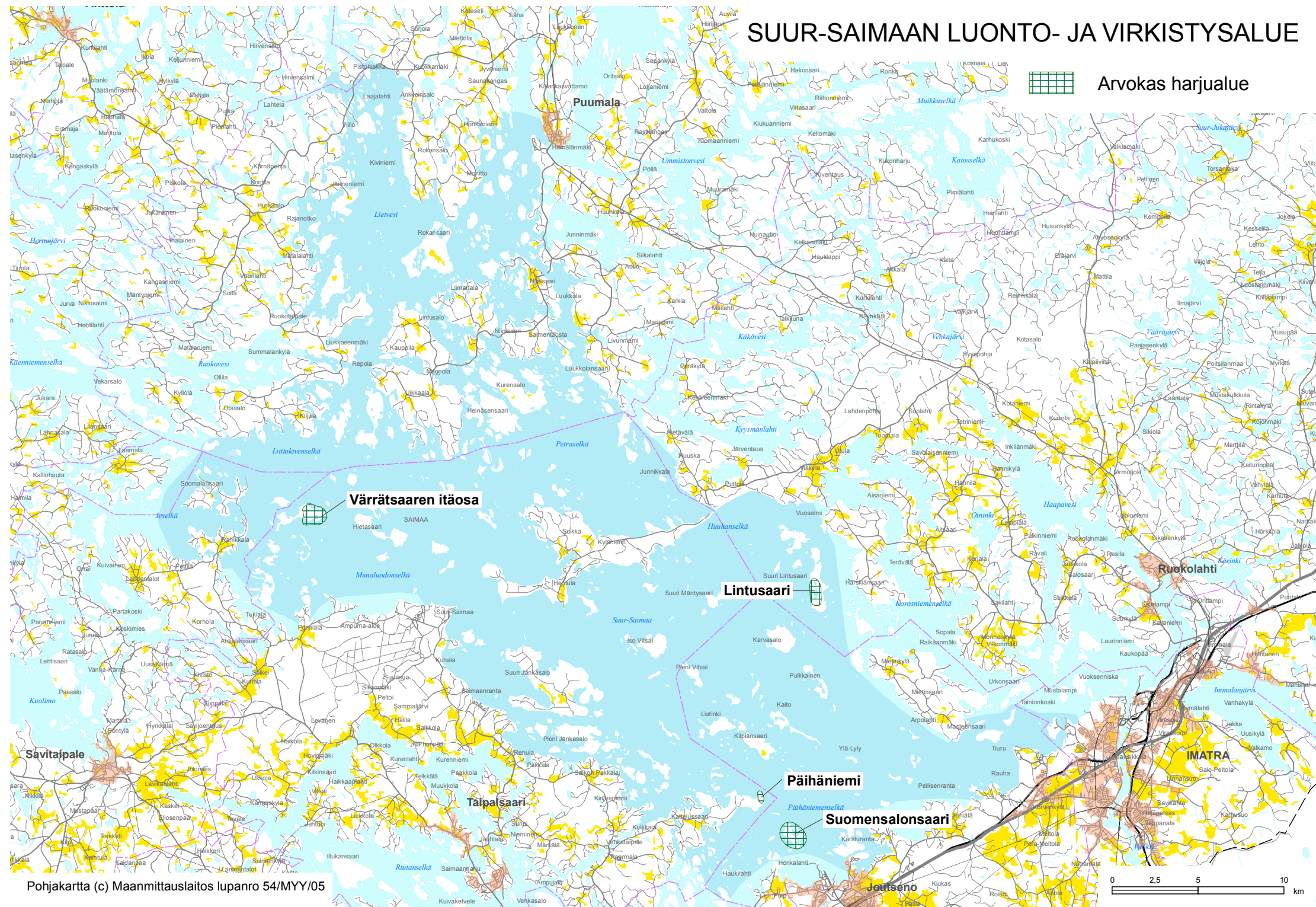
Taipalsaari, Värätsaari

SUUR-SAIMAAN LUONTO- JA VIRKISTYSALUE

Arvokas harjualue

Virkistys- ja matkailualueet

(Kartan vihreät alueet)

Virkistys- ja matkailualueille keskitetään virkistys- ja matkailupalveluja sekä vesiliikennepalveluja. Niitä pyritään kehittämään ja palvelumuotoja lisäämään. Tavoitteena on, että Etelä-Karjalan virkistysalueäätiö ja Saimaan virkistysalueyhdistys sekä matkailuyritykset keskittävät Suur-Saimaan kehittämistoimenpiteensä ja uusien alueiden hankinnan ja palvelujen tuottamisen näille virkistys- ja matkailualueille.

Virkistys- ja matkailualueet:

Puumala:

- Pistohiekan alue (Puumalan kunta)
- Sahanlahden alue (on myös kulttuurimaisema-alue)
- Rokansaaren pohjoisosa(yhdistys)
- Äyräsalon pohjois- ja eteläosa (Lietvesi-Suur-Saimaan rantayleiskaava)

Lisäksi virkistys- ja matkailu- kohdemerkinnällä on osoitettu seuraavat alueet: Liehtalanniemi- Niinisaari- Luukkolankylä (on myös kulttuurialuetta, mutta on vilkkaassa virkistys- ja matkailukäytössä ja palveluja kehitetään edelleen.)

Taipalsaari:

- Ruuhonsaaret ja Hietasaaren kannas (Etelä-Karjalan virkistysalueäätiö), Lapinsalmenmaan eteläranta(Suur-Saimaan rantayleiskaava)
- Hirsisaari (Suur-Saimaan rantayleiskaava)
- Värriäsaaren itäosa (Suur-Saimaan rantayleiskaava)
- Kyläniemen Rastiniemi (Etelä-Karjalan virkistysalueäätiö)
- Talsionsaari (Suur-Saimaan rantayleiskaava)
- Peräsaari (Suur-Saimaan rantayleiskaava)
- Sarviniemi (Etelä-Karjalan virkistysalueäätiö?)
- Suur-Saimaan lomakyläalue(Lomaliitto)
- Saimaanrannan alue (yksityinen yritys)

Ruokolahti, Huuhanranta

- Ilkonsaaret (Etelä-Karjalan virkistysalueäätiö)
- Päihäniemi (Etelä-Karjalanvirkistysalueäätiö), Kattelsaarenkeskiosa - Marjosaaret (Kattelsaaren rantayleiskaava)

Ruokolahti:

- Huuhanranta (Etelä-Karjalan virkistysalueäätiö?)
- Lintusaaret (RYK)

Joutseno:

- Hirsharju-Listinki (Saariston yleiskaava)
- Pullikainen osa (Saariston yleiskaava)
- Satamosaari (Etelä-Karjalan virkistysalueäätiö), Keski-Lyly, AlaLyly itäosa(Saariston yleiskaava)
- Muukonsaari (Saariston yleiskaava)
- Maasteensaari- Kangassaari-Ruissaari (Saariston yleiskaava)
- Tiuruniemi-Rauha (tuleva omistaja)

Lappeenranta:

- Päiviön leirikeskuksen alue

Imatra:

- Ukonniemi-Lammassaari (Imatran kaupunki)

Lisäksi Virkistys- ja matkailualueisiin sisältyvät Virkistysalueäätiön- ja Saimaan virkistysalueyhdistyksen retkisatamat sekä Veskansan reitit-hankekokonaisuuteen kuuluvat retkisatamat Haapasaari, Yksköytinen, Suuri Metiäinen, Kotkatsaari ja Soukanniemi on merkitty suunnitelmaan. virkistys- ja matkailukohdemerkinnällä.

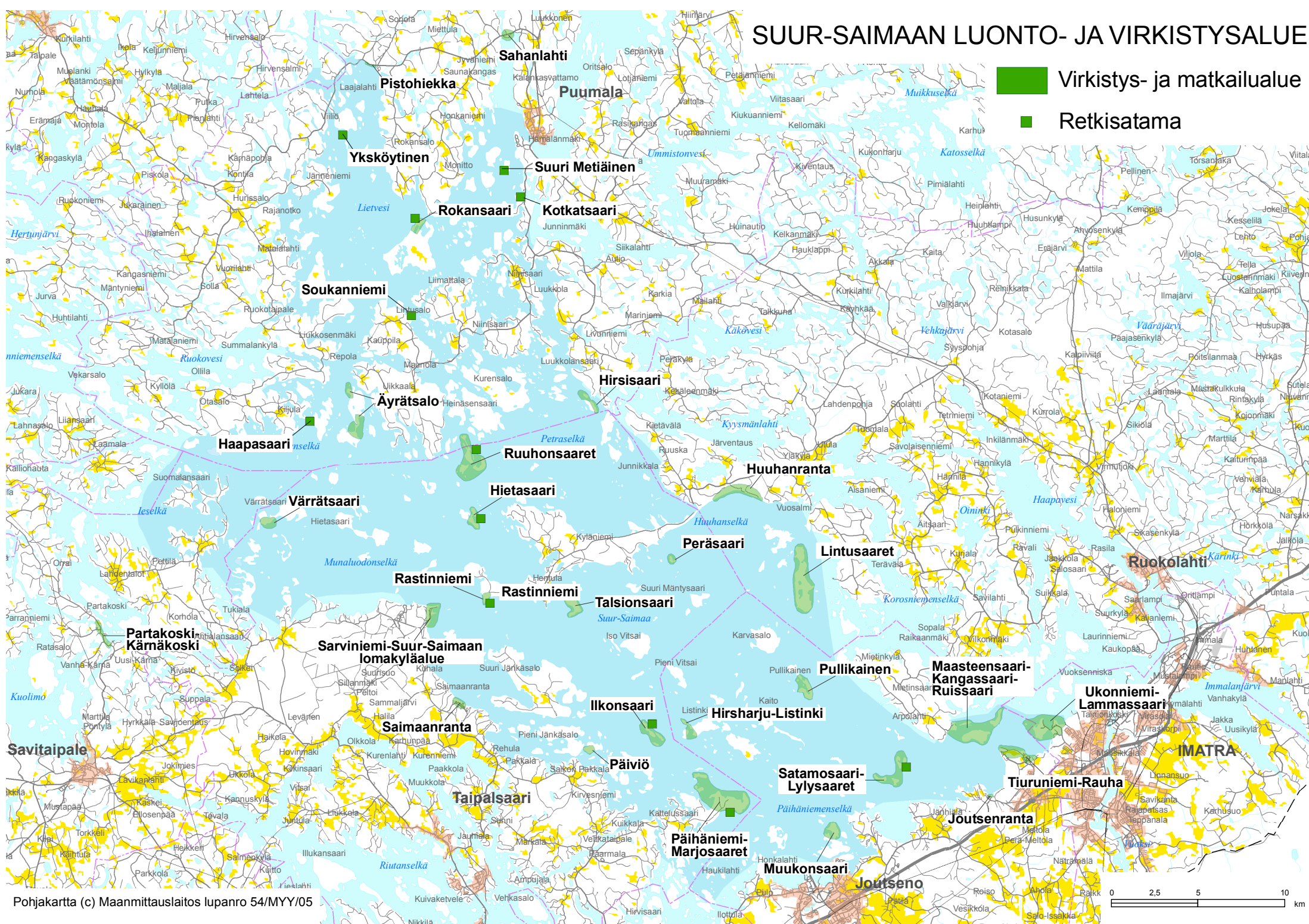

ARTO HÄMÄLÄINEN

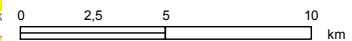
SUUR-SAIMAAN LUONTO- JA VIRKISTYSALUE

 Virkistys- ja matkailualue

- Retkisetama

Pohjakartta (c) Maanmittauslaitos lupanro 54/MYY/05

Kulttuurimaisema-alueet

(Kartan violetti väri)

Kulttuurivyöhykkeet ovat suurimpien asuttujen saarien vanhoja kylämaisemia, muinaismuistokohteita ja vanhoja arvokkaita rakennuksia ja vanhoja kyläteitä. Alueet ovat saariston vanhaan asumisympäristöön tutustumisen ja kyläkierrosten potentiaalisia kohteita. Näille alueille tulee mahdollisuuksien mukaan ohjata kyläkierrosopastusta ja reittejä sekä patikointia että polkupyöräilyä varten. Tavoitteena on alueen palvelujen kehittäminen.

Kulttuurivyöhykkeitä on osoitettu seuraaville alueille:

Puumala:

- Ristiina-Hurissalo- maantie
- Lietveden tien ja sillan maisemat
- Puumalan kirkkomaisema
- Suvorovin kanavareitti Käyhkään hovi, avokanava, Kukonharjun kanava
- Liehtalanntiemi-Niinisaaren kylämaisema- Hätinvirta-Luukkolankylä-Hieta niemi: kaksi vanhaa kylämiljöötä, Liehtalanntiemen alkuperäistä asutusta ja kulttuurimaisemaa, pientilamuseo, suojeltava rakennus, neljä muinaismuistokohdetta.
- Lintusalo-Maunola-Liimattala kulttuurivyöhyke: kolme vanhaa kylämiljöötä, useita muinaismuistoja

Lisäksi Sahanlahden virkistys- ja matkailualueelle on lisätty kulttuurialueen kohdemerkintä.

Ruokolahti:

- Salpalinja, Syyspohjan kylä
- Rasilan kylä
- Ruokolahden kirkko ympäristöineen
- Härskiänsaaren, Äitsaaren ja Utula-Yläkylän kulttuurimaisemat
- Härskiän hovi

- Korosniemen muinaismuistoalue
- Kolmikäytisen ja Lapinvuoren kalliomaalaukset

Imatra:

- Vuoksen kulttuurimaisema välillä Imatrankoski- Tainionkoski
- Teollisuustyöväen asuntomuseo
- Vanhat teollisuusalueet

Joutseno:

- Rauhan kylpylä- ja sairaalamuseo, Tiurun alue
- Joutsenon hovi, Pellisenranta
- Konnunsuo
- Joutsenon kirkonkylä
- Vanhat teollisuusalueet

Taipalsaari:

- Kyläniemen Vehmastinniemen vanha kyläalue ja Suikantien ympäristö
- Vehkataipaleen pumppuasema ympäristöineen
- Solkein, Peltoikylän ja Nikin hovin kulttuurimaisemat
- Salpalinjan kohteet

Savitaipale:

- Kärnäkosken linnoitus ja Partakosken museotie
- Rahikkalan kylän kulttuurimaisema
- Orraintaipaleen ylivienti

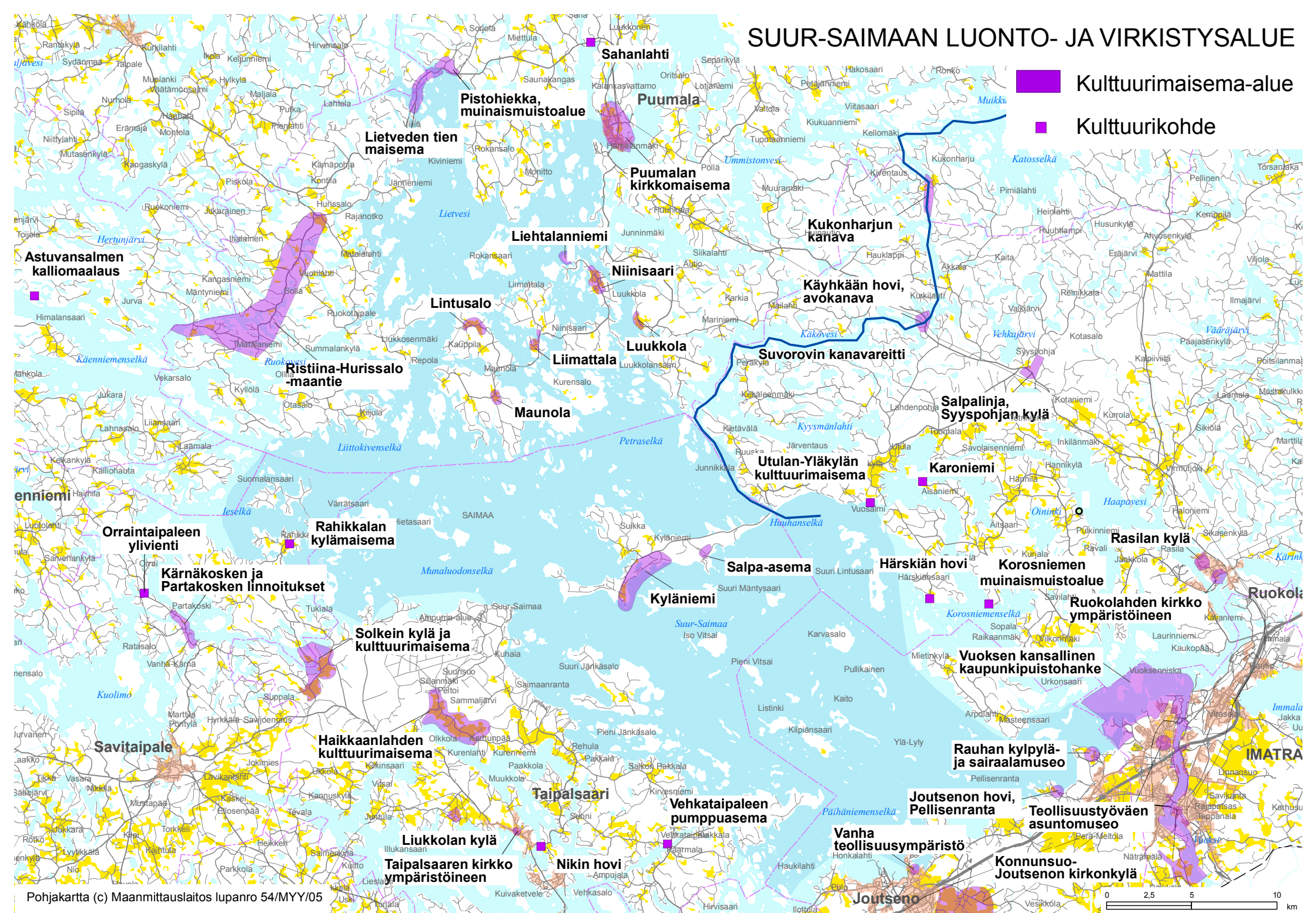
Puumala, Niinisaari

SUUR-SAIMAAN LUONTO- JA VIRKISTYSALUE

 Kulttuurimaisema-alue

■ Kulttuurikohde

Veneily- ja retkeilyalueet

(Kartan vihreä viivoitus)

Yleinen veneily- ja virkistyskäyttö ohjataan pääsääntöisesti veneily- ja virkistysalueille. Näiden alueiden tarkoituksena on osoittaa ne rakentamiselta ja muulta käytöltä vapaat alueet, joilla kulkeminen, vesillä liikkuminen ja rantautuminen on mahdollista. Näille alueille sijoittuvat mm. alueen venevalkamat, osa retkisatamista, veneenlaskupaikat ja kylärannat, uimarannat ja vapaat hiekkarannat. Niille keskitetään yleiset nuotio- ja rantautumispaikat, kalastuspaikat, veneily- ja vesiurheilupaikat sekä vesiliikennepalvelut. Myös kyläyhdistysten ja kuntien rantautumispaikat ja niihin liittyvät pienimuotoiset palvelut ohjataan näille vyöhykkeille.

Veneily- ja virkistysalueet on rajattu seuraavalla periaatteella:

- Laivaväylät ympäristöineen, yleiskaavojen rakentamattomat rannat, yleiskaavojen MU-, VR- VL- ja sekä muut virkistysalueet, uimarannat, retkisatamat, kylärannat, venesatamat, veneenlaskupaikat, matkailualueet, leirintäalueet jne. Rajauksessa ei ole mukana yksityisten rakennuspaikkojen alueita muutamaa pientä saarta lukuun ottamatta.

ARTO HÄMÄLÄINEN

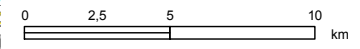
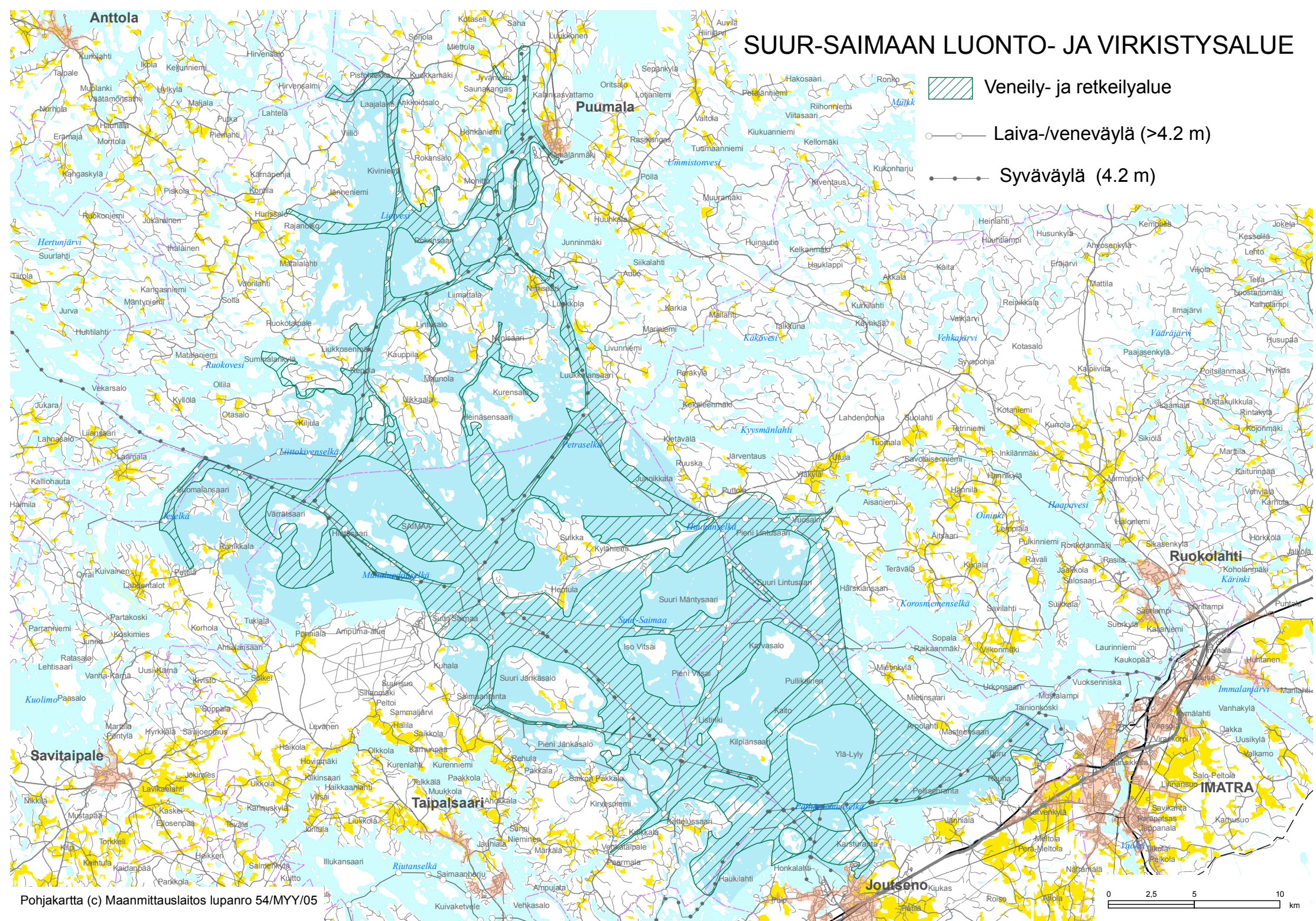

SUUR-SAIMAAN LUONTO- JA VIRKISTYSALUE

 Veneily- ja retkeilyalue

 Laiva-/veneväylä (>4.2 m)

 Syväväylä (4.2 m)

Yhteenveto vyöhykealuevarauksista

- Luontovyöhykettä, jolla on tavoitteena tärkeimpien luonnonarvojen suo-
jelu 26126 ha
- Virkistys- ja matkailupalvelualueita 3093 ha
- Kulttuurivyöhykkeitä 1617 ha.
- Luonnonnähtävyyksiä 595 ha
- veneily- ja retkeilyvyöhykkeitä 37 567 ha. Jälkimmäiseen vyöhykkeeseen sisältyvät virkistys- ja matkailualueet, joille ohjataan tehokkaampi virkistys- ja matkailukäyttö.

Muut alueelliset tavoitteet

Erityisenä tavoitteena on tiedottaa laajasti Suur-Saimaan luonto- ja virkistys-alueesta, sen eri osa-alueista ja niillä noudatettavista liikkumis- ym ohjeista. Alueelle tulee toteuttaa ainakin yksi **pääopastuspiste**, joka sijaitsee Saimaan rannalla Taipalsaaren kunnassa.

Muita opastuspisteitä ehdotetaan sijoitettavaksi:

- Lappeenranta –Imatra-alueelle
- Matkailukeskus Annukka, Joutseno
- Rehula, jos Kutilan kanava toteutuu
- Vuoksen ranta Mansikkalassa
- Pienempiä informaatiopisteitä tulisi sijoittaa mahdollisimman moneen, hyvin tavoitettavaan paikkaan.

Informaatiopisteitä voitaisiin osoittaa seuraaville alueille:

- Puumalan Pistohiekka, Sahanlahti, Rokansaari ja Liehtalanniemi
- Suurimmat satamat: Imatra, Lappeenranta (satama, Linnoitus) , Puumala, Joutsenon Likosiinlahti ja Tiurun-Rauhan alue

- Kuntainfopisteet
- 6-tienvarren levähdys ja matkailupalvelualueet/huoltoasemat

Opastuspisteitä tulee sijoittaa myös varsinaisen alueen ulkopuolelle esim. Ristiinan, Mikkelin, Varkauden, Savonlinnan ja niiden satamien yhteyteen, josta on hyvät vesiliikenneyhteydet tälle Suur-Saimaan alueelle.

- Myös eteläisen Saimaan virkistys- ja ulkoilu- sekä pyöräilyreitit sekä maisemallisesti merkittävät tiet merkitään informaatioaineistoon sekä maastoon että opasteisiin yhtenäisellä tavalla.

Osoitettavia reittejä ovat esimerkiksi:

- Vaellusreitit, luontoreitit, pyöräilyreitit
- Saaristolaisreitti, kulttuurireitti
- Venereitti, kanoottireitti
- Suvorovin soutulaivaston reitti
- Opastetut teemaretket

- Alueen harrastusmahdollisuuksia tulee kehittää ja keskittää, esim. kehittämällä ja osoittamalla alueita mm. seuraaviin toimintoihin

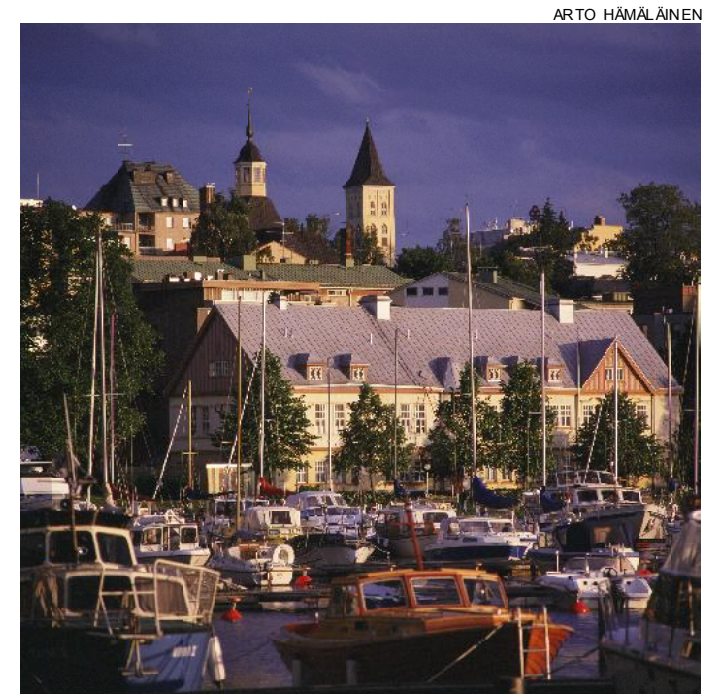
- matkailukalastus, harrastajakalastus, ravustus
- riippuliitopaikat
- harrastajasukellus
- hiihto
- retkiluistelu
- moottorikelkkailu

Näillä alueilla olisi mahdollista järjestää ja keskittää kalastuksen ja ravustuksen, sukelluksen ja riippuliidon opastusta ja tarvikkeiden vuokraamista.

Alueen matkailupalveluja ja majoitustoimintaa kehitetään. Aluekokonaisuus tulee saada näkyvästi esille ja luodaan kattava informaatiojärjestelmä Suur-Saimaan alueella olevista palveluista www.ekariala.fi, jotka puolestaan linkitetään osaksi matkailun suuralueportaalia www.saimaa.fi sekä viedään Metsähallituksen luontoon.fi sivustoille.

Sivustoilta saadaan informaatiota luonto- ja virkistysalueista yleensä sekä tarkat tiedot matkailu-, vesiliikenne-, majoitus-, kalastus- ym. palveluista. Myös tiedot palveluvarustuksesta, ajo-ohjeet, aikataulut, aukioloajat, hinnat jne. löytyvät helposti.

Lappeenrannan kylpylaitos

ARTO HÄMÄLÄINEN

TYÖRYHMÄN EHDOTUS OHJEIKSI LUONTO- JA VIRKISTYS- ALUEELLA LIIKKUVILLE

Suur-Saimaan luonto- ja virkistysalueella liikkuvia varten laadittiin ”liikkumisohjeet” vyöhykekohtaisesti. Ohjeistuksesta valmistetaan laajalle leviävä tiedotusmateriaali. Aineistosta muokataan myös kieliversiot, joissa otetaan huomioon kohderyhmän kulttuuritausta. Ohjeissa selvitetään mm. suomalaisia jokamiehen oikeuksia ja velvollisuuksia.

Kansallispuistojen ohjeistuksia ja säännöksiä mukaillen sekä jokamiehen-oikeuksiin perustuen voidaan alueelle esittää alustavia sääntöjä seuraavasti:

ARTO HÄMÄLÄINEN

*Taipalsaari,
Surmaluodot*

Merkittävät luontoalueet

Merkittävät luontoalueet ovat laajoja yhtenäisiä alueita, joilla tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden ja luonnonarvojen säilyminen. Merkittävien luontoalueiden tehtävänä on säilyttää alkuperäistä Suur-Saimaan järvi-luontoa sekä entisaikaisten maankäyttömuotojen luomia luonnontyyppejä ja kulttuurimaisemaa. Luonnonrauhan säilyttämiseksi niille ei tule ohjata muuta toimintaa.

Maastossa jalkaisin liikkuminen jokamiehen oikeudella on sallittu ympäri vuoden. Marjojen ja ruokasienten poimiminen on sallittu. Moottorikelkkailua tulee ehdottomasti välttää saimaannorpan lisääntymisaikana 1.2. - 15.4. Luontovyöhykkeen saariin saa rantautua veneellä. Saarilla saa liikkua jalkaisin ja talvella hiihtäen. Maihinnousua ja liikkumista tulisi kuitenkin välttää pieneköillä saarilla ja luodoilla (tärkeät lintuluodot ja saimaannorpan lisääntymisalueet) 1.1. - 15.7. Luonnonsuojelualueilla voi olla näistä suosituksista poikkeavia liikkumisrajoituksia.

Luontovyöhykkeellä on kielletty roskaaminen, maaperän ja kasvillisuuden vahingoittaminen, eläinten häiritseminen sekä muu alueen luontoa muuttava, rakennuksia tai rakennelmia vahingoittava taikka alueen toisia käyttäjiä häiritsevä toiminta. Koirien ja kissojen päästäminen irti luontoalueella on kielletty.

Tulenteko on sallittu ainoastaan sitä varten osoitetuissa paikoissa ruoan ja juoman valmistamiseen käyttäen säästeliäästi vain tarkoitukseen varattua, paikalle tuotua puuta. Muissa paikoissa tulenteko on sallittu maanomistajan luvalla. Kovan tuulen, kuivuuden tai metsäpalovaroituksen aikana saadaa varovaisuutta noudattaen käyttää ainoastaan retkikeitintä. Tuli on paikalta lähdettäessä huolellisesti sammutettava. Tulen sytyttämisestä mahdollisesti aiheutuneita vahinkoja koskevat korvauskysymykset ratkaistaan palo- ja pelastustointa koskevan lain mukaan.

Leiriytyminen luontovyöhykkeillä ei ole suotavaa edes veneessä.

Arvokkaat harjukohteet

Alueet ovat kauniita harjualueita ja suosittuja rantautumiskohteita. Ne ovat kuitenkin maaperältään hyvin kulumisherkkiä. Alueilla on suositeltavaa liikua maastoon merkittyjä reittejä pitkin. Alueille on rakennettu tulenteko- ja laavupaikat sekä muut alueen käytön kannalta tarpeelliset rakenteet. Alueilla on kielletty roskaaminen, maaperän ja kasvillisuuden vahingoittaminen, eläinten häiritseminen sekä muu alueen luontoa muuttava, rakennuksia tai rakennelmia vahingoittava taikka alueen toisia käyttäjiä häiritsevä toiminta.

Tulenteko on sallittu ainoastaan sitä varten osoitetuissa paikoissa ruoan ja juoman valmistamiseen käyttäen säästeliäästi vain tarkoitukseen varattua, paikalle tuotua puuta. Muissa kuin tulentekoon tarkoitetuissa paikoissa tulenteko on sallittu maanomistajan luvalla. Kovan tuulen, kuivuuden tai metsäpalovaroituksen aikana saadaan varovaisuutta noudattaen käyttää ainoastaan retkikeitintä. Tuli on paikalta lähdetäessä huolellisesti sammutettava. Tulen sytyttämisestä mahdollisesti aiheutuneita vahinkoja koskevat korvauskysymykset ratkaistaan palo- ja pelastustointa koskevan lain mukaan. Leiriytyminen alueella ei ole suotavaa.

Alueella on luonnonsuojelualueita, joilla on erilaisia luonnonsuojelulain mukaisia rajoituksia.

Kulttuurivöhykkeet

Kulttuurivöhykkeellä, erityisesti asutuksen lähellä liikkumista ohjataan teitä pitkin. Yksityisille piha-alueille kulku ei ole sallittua. Alueella on kielletty häiriön tuottaminen paikalliselle asutuksella, roskaaminen, maaperän ja kasvillisuuden vahingoittaminen, eläinten häiritseminen sekä muu alueen luontoa tai ympäristöä muuttava, rakennuksia tai rakennelmia vahingoittava taikka alueen toisia käyttäjiä häiritsevä toiminta. Koirien ja kissojen päästäminen irti alueella on kielletty.

Tulenteko on sallittu ainoastaan sitä varten osoitetuissa paikoissa. Muissa paikoissa tulenteko on sallittu maanomistajan luvalla.

Leiriytyminen kulttuurivöhykkeillä asutuksen lähellä ei ole sallittu. Muinaismuistokohteiden osalta noudatetaan muinaismuistolakia: Ilman muinaismuistolain nojalla annettua lupaa on kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen ja vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty.

Veneily- ja retkeilyalueet

Liikkuminen moottorikäyttöisillä vesiliikennevälineillä (vesibussi, moottori-vene, vesiskootteri, jne.) on sallittua. Liikkumista voidaan rajoittaa, jos siitä aiheutuu kohtuutonta melu- tai muuta haittaa.

Yleisesti liikkuminen veneellä, jalan, hiihtäen, soutaen ja meloen ovat sallittuja ja rantautuminen on sallittua jokamiehenoikeuden mukaisesti. Marjojen ja ruokasienten poimiminen, onkiminen ja pilkkiminen ovat sallittuja. Avotulenteko ja leiriytyminen on sallittu vain niitä varten osoitetuilla paikoilla. Muissa kuin tulentekoon tarkoitetuissa paikoissa tulenteko on sallittu maanomistajan luvalla. Lyhytaikainen leiriytyminen on sallittua [jokamiehen-oikeuksin](http://www.ymparisto.fi) (www.ymparisto.fi)

Avotulenteko on kielletty metsäpalovaroituksen aikana, myös huolletuilla avonaisilla nuotiopaikoilla. Metsäpalovaroituksen aikana tulen saa tehdä ainoastaan kodassa, keittokatoksessa ja retkikeittimeen. Lemmikkieläinten vapaana pitäminen ei ole suotavaa.

Muiden kuin ruokasienten sekä puiden, pensaiden tai muiden kasvien ja niiden osien ottaminen ja vahingoittaminen on kielletty. Samoin kuin maata tai kallioperän vahingoittaminen ja maa-ainesten tai kaivoskivennäisten ottaminen. Luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten (pois lukien kalat) pyydystäminen, tappaminen tai hätyyttäminen tai niiden pesien hävittäminen

nen selkärangattomien eläinten pyydystäminen tai kerääminen. Metsästyksestä alueella päätetään erikseen.

Roskaaminen tai rakenteiden vahingoittaminen on kielletty.

Matkapuhelimien kuuluvuus

Vaikka Suomen matkaviestinverkot ovatkin kattavia, alueella voi olla katvealueita. Tarkista matkaviestinverkon kattavuus omalta puhelinoperaattoriltasi. Lisäksi aina on paikkoja, joissa matkapuhelin ei toimi tai puheluissa on häiriöitä. Tällaisissa tilanteissa saattaa auttaa esim. hakeutuminen muuta maastoa korkeammalle, avoimelle paikalle. Kannattaa myös ottaa huomioon, että erilaisten matkapuhelimien välillä on eroja kuuluvuudessa.

ARTO HÄMÄLÄINEN

Suur-Saimaa tammikuussa

Varusteet

Maastossa liikkumiseen kannattaa varata tukevat kengät, koska polut ovat paikoin kivisiä ja juurakkoisia. Kalliot, varsinkin rantakalliot, ja juurakot voivat olla liukkaita. Myös irtokivet poluilla voivat olla petollisia. Tasku- tai otsalamppu on tarpeen illan hämärtyessä. Auringonnousu tai -lasku korkeiden saarien huipuilta nähtynä on mieleenpainuva kokemus.

Kesällä mukaan kannattaa ottaa kyypakkaus, koska myös kyykäärmeet viihtyvät aurinkoisilla rinteillä. Suojaudu hyttysten ja hirvikärpästen rynnäköä vastaan. Hyttyset ilmaantuvat usein kesäkuun puolessa välissä ja niiden kausi kestää elokuulle. Hirvikärpäsaika alkaa elokuussa ja päättyy ensimmäisiin yöpakkasiin. Myös punkkien (puutiainen) olemassaoloon on syytä varautua. Syksyisin sääolosuhteet vaihtelevat nopeasti lyhyellä retkelläkin, joten kannattaa varautua erityisesti tuuleen ja sateeseen asianmukaisin varustein.

Talviaikaiset ohjeet ja suositukset

Alue sopii retkeilyyn kaikkina vuoden aikoina. Erilaiset säät, kelit ja kulkemismuodot mahdollistavat monipuolisen retkeilyn ympäri vuoden. Ohjeita ja suosituksia voidaan myös laatia talvisaikaan liikkuville:

- hiihto jäällä ja mantereella
- moottorikelkkailu jäällä ja mantereella
- rata- ja extremeluistelu
- laskettelu
- vaarat: virtaiset salmet, jokien ja purojen suualueet, laivaväylät

TYÖRYHMÄN EHDOTUKSET LYHYEN AIKAVÄLIN JATKO-TOIMENPITEIKSI (2005-2015)

Suur-Saimaan luonto- ja virkistysalueen toteuttamiseksi lyhyellä aikavälillä ehdotetaan seuraavia toimenpiteitä:

- Aluetta koskevien suunnitelmien laatiminen
- suojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmat
- ohjeet ja suositukset alueella liikkuville
- Informointitapojen ja opastuksen kehittäminen
- ♣ Infotaulujen suunnittelu ja toteuttaminen
- ♣ Infotaulujen sijaintipaikkojen suunnittelu
- ♣ Alueella olevien opastaulujen ja viitoituksen suunnittelu ja toteuttaminen
- ♣ Internetin tehokas hyödyntäminen (sivustojen helppo löytyminen, helppo linkitys, nettipisteet ympäröivälle alueelle esim. tieinfot, satamat, matkakeskukset) . Linkitys monen eri sivuston kautta, eKarjala -portaalista myös linkki.
- ♣ Talviaikaisten harrastusmahdollisuuksien esille tuominen ja palvelujen saatavuuden selvittäminen
- Tiedottamisen ja yhteistyön tehostaminen
- ♣ Organisaatioyhteistyön tehostaminen
- ♣ Yhteistyö tiedottamisessa ja markkinoinnissa, alueen matkailumarkkinoinnista vastaavien organisaatioiden kanssa mm. nettisivustojen (virtuaaliSaimaa) linkittämisessä ja muun tiedotusmateriaalin suunnittelussa sekä esim. infotaulujen sijainnissa.
- ♣ Tiedottaminen luontoarvoista ja luontoa säästävästä luonnossa liikkumisesta
- ♣ Yhteistyötahot on esitetty jäljempänä kappaleessa organisaatioyhteistyö
- Opastuskeskuksen perustaminen
- Alueen pääopastuskeskuksen suunnittelu
- Alueen virkistyspalvelujen kehittäminen
- Sarviniemen maisematorni on yksittäinen konkreettinen hanke alueen palveluvarustuksen täydentämisessä.

- Virkistysaluesäätiön kohteiden lisääminen ja virkistysaluesäätiön toiminnan kehittäminen
- Kalastuksen sekä ravustuksen sekä virkistyskalastuksen kehittämisenä. (Suur-Saimaan kalastusalueen hoito- ja käyttösuunnitelma, toimenpiteet 2010 asti)
- Virkistyskalastuksen lisäksi kehitetään elinkeinokalataloutta ja elinkeinoraputaloutta
- Talviaikaisen hiihto- ja luistelumahdollisuuksien kehittäminen, moottorikelkkailun, koiravaljakkoajelujen sekä muiden talviurheilulajien mahdollisuuksien kartoittaminen ja niiden kehittäminen.

Saimaasta ja sen luontoarvoista tulee tiedottaa nykyistä järjestelmällisemmin. Tarvittaessa aluevarauksia ja ohjausta merkitään maastoon sekä voimassa olevaan kartta-aineistoon. Tietoa alueen luontoarvoista tulee olla saatavissa myös manuaalisena ympäröivien kuntien toimipaikoista ja matkailutietoa välittävistä paikoista.

SUUR-SAIMAAN ALUEEN KEHITTÄMINEN PIDEMMÄLLÄ AIKAVÄLILLÄ (2005-2015)

Virkistys- ja retkeilypalvelujen kehittäminen

Virkistysalueet

Virkistysalueiden määrää voi kasvattaa, jos sopivia kohteita tulee tarjolle. Tärkeintä on varmistaa olemassa olevien virkistysalueiden palvelut ja huolto. Virkistysalueiden käyttöä tulee ohjata kaikkia käyttäjäryhmiä tasapuolisesti huomioiden. Alueista tulee olla riittävästi informaatiota saatavilla. Kartta- ja esitemateriaali tulee pitää ajan tasalla, myös erityisesti internetissä. Alueiden sisäistä tiedottamista ja ohjeistusta tulee lisätä. Infotaulut ja opaskyltit on suunniteltava yhtenäisiksi ja laadukkaiksi.

Etelä-Karjalan virkistysalueäätiön, Saimaan virkistysalueyhdistyksen ja Pidä Saaristo Siistinä ry:n yhteistyötä tulee jatkaa ja mahdollisuuksien mukaan tiivistää huoltokysymysten ratkaisuja etsittäessä. Myös muita (paikallisia) tahoja huoltotehtävien hoitoon haetaan. Em. toimijat voisivat laatia yhteiset laatutavoitteet virkistysalueille. Järjestetään vuosittain alueen toimijoille forum, jossa todetaan toteutumat ja sovitaan tulevista tavoitteista (kunnat mukaan). Yhteisiä kysymyksiä, joita tulee kehittää jatkuvasti:

- Rakenteiden laatu (laiturit, nuotiopaikat ja -katokset, käymälät)
- Ympäristönhoito, jäteasiat ja käymälöiden huolto
- Polttopuuhuolto
- Opastus ja järjestyssäännöt
- Kustannukset ja rahoitus

Reitit

Valmiiksi suunniteltuja, eri pituisia melonta- ja venereittejä paketoidaan tuotteiksi, joita markkinoidaan opastettuna tai omatoimisesti toteutettaviksi. Reitit tukeutuvat matkailuyrityksiin ja virkistysalueisiin. Patikointi- ja vaellusretkeilyn reittejä kehitetään. Pyöräilyreitit ovat merkittävä mahdollisuus yhdistettynä laivamatkaan vesistön yli! Moottorikelkkailun ohjaaminen on välttämätöntä myös Saimaan järviolueella norpansuojelun, Saimaan syväväylästä ja lukuisten virtapaikkojen takia. .

Risteilyt, yhteysalukset, jne.

Vesistöalueelle tarvitaan aikataulutettu yhteysliikenne, joka mahdollistaa pääsyn saariin myös veneettömille. Laivareitti, joka kulkee Imatralta, Joutsenosta ja Lappeenrannasta Kyläniemeen ja Rastinniemeen ja vaikka Puumalaan asti, mahdollistaa myös erilaisten pyöräreittien toteuttamisen. Vuorojen ei tarvitse olla päivittäisiä, mutta aikataulujen tulee olla helposti löydettävissä ja tiedotuksen riittävää, jolloin voi suunnitella menon ja paluun vaikkapa usean päivän viipymiselle saarella.

Kaluston vuokraus

Kaluston vuokraajien tiedot yhteen portaaliin. Kanootit, veneet, moottorikelkat, sukset jne.

Ohjelmapalvelut

Opastus- ja ohjelmapalvelujen tarjontaa tulee lisätä, ja vuosittaisista tapahtumista tuottaa pysyvä tapa. Ohjelmat ja tapahtumat voivat olla vaikkapa teemaretkiä historiaan tai luontoon. Kalastukseen liittyvät tapahtumat, esim. rantakalaillat tms. voidaan toteuttaa helpoiten matkailuyrityksissä.

Opastus ja tiedottaminen sekä palaute

Veneilijöiden ja retkeilijöiden palautetta tulee kerätä säännöllisesti. Tarvitaan helppoja tapoja palautteen antamiseen. Mobiiliteknikkaa voidaan hyödyntää esim. vierasvenepaikkojen varaamisessa, maksujen maksamisessa, palautteen antamisessa jne.

Talviajan retkeily

Hiihto ja retkiluistelu ovat erittäin riippuvaisia sopivista keli- ja sääolosuhteista. Näiden lajien markkinointia matkailuyritysten kautta kannattaa kuitenkin lisätä. Syväväylä on vaaratekijä talvisella Saimaalla. Toteutetaan informaatiojärjestelmä, josta voi tarkistaa väylän auki olon.

Hankitaan tarvittaessa railollosseja ylitystä varten. Merkitään suositeltavat hiihto- ja moottorikelkkareitit karttaan sekä kartoitetaan koiravaljakkoajon mahdollisuudet.

Puumala, Hätinvirran lossi

ARTO HÄMÄLÄINEN

Jätehuolto

Jätehuollon ylläpito suosituissa kohteissa sekä vierasvenesatamissa tulee jatkossakin varmistaa. Jätehuollon keräys- ja lajittelupisteet tulee sijoittaa helposti huollettaviin kohteisiin. Veneilijät ja muut retkeilijät tulee opastaa roskattomaan retkeilyyn, mikä tarkoittaa sitä että kukin hoitaa tuottamansa jätteet järjestetyn jätehuollon keräily- ja lajittelupisteisiin.

Meri- ja sisävesiväylien kehittämisohjelmassa esitetään seuraavia suunnittelualuetta koskevia tai siihen liittyviä vesistöhankkeita, jotka tulee ottaa huomioon alueen väyliä ja laitureita kehitettäessä:

Laiturien rakentaminen tai parantaminen

- Joutsenrantaan
- Kyläniemeen
- Rantalinnan
- Taipalsaaren karhumajoille
- Partakosken alueelle
- Skinnarilaan

Väylien rakentaminen tai parantaminen

- Taipalsaaren Karhumajoille johtavan väylän ruoppaus ja merkitseminen
- Kutilan kanavan ja siihen liittyvän väylän rakentaminen
- Väylän rakentaminen Suikkalansalmeen
- Lappeenranta-Sunisenselkä/Skinnarila väylän rakentaminen
- Lappeenranta-Pallonlahti-Sunisenselkä väylän rakentaminen
- Vehkataipaleen reitin rakentaminen

Elinkeinojen kehittäminen

- Kyläniemen kalastaman ja laiturien parantaminen
- Palveluverkostojen luominen

Alueen matkailupalvelujen kehittäminen

Kehitysnäkymät

Etelä-Karjalassa ollaan aloittamassa matkailustrategian laatimista. Luontoon ja vesistöön kohdistuvan matkailun suosio on selkeässä kasvussa. Huviveneilijöiden suuntautuminen mereltä kirkkaille ja puhtaille sisävesille on tosiasia. Kansainvälistyminen lisääntyy kanavaliikenteen lupa- ym. asioiden helpotumisen myötä. Huviveneiden määrä ja venekoot kasvavat vuosi vuodelta.

Kehittämistoimenpiteet ja palvelujen tuotteistaminen Saimaan ympärillä sijaitsevia matkailupalveluja tulee kehittää

- rakentamalla infrastruktuuria (mm. retkisatamat ja muut satamapalvelut),
- parantamalla maaseutumatkailupalvelujen tasoa ja saavutettavuutta sekä
- liittämällä Saimaan alueen tapahtumat osaksi palvelutarjontaa.
- vuokravenetoiminta on saatava organisoitua koko Saimaan alueelle auton vuokraamisen tapaan. Veneiden tulee olla turvallisia ja helposti navigoitavia.

Palvelutuotteiden rakentaminen edellyttää kehittyvää verkostoa eri toimijoiden kesken. Matkailutoiminnan tulee olla ympärivuotista; talvea ei ole toistaiseksi osattu juurikaan hyödyntää.

Saimaan kanavan käyttömahdollisuus sekä kauppa- että huviliikenteelle on varmistettava vuokrasopimusta jatkamalla.

Markkinointi

Matkailuorganisaatiossa on kehitteillä Saimaa.fi matkailuportaali. Siitä on tarkoitus kehittää kattava matkailun, kulttuurin ja vapaa-ajan informaatiojärjestelmä ja sähköinen kauppapaikka, Saimaan matkailualueen perinteisen markkinointiyhteistyön tueksi.

Saimaa-kokonaisuus (www.saimaa.fi) liitetään valtakunnallisiin matkailuportaaleihin sekä mahdollisuuksien mukaan osaksi kansainvälisiä jakeluteitä. Saimaa.fi markkinointi kytketään osaksi onnistunutta Iloista lomaa Itä-Suomessa-Saimaalla kampanjointia. Lisäksi tavoitteena on vuokravenetoiminnan organisoituminen koko Saimaan alueelle auton vuokraamisen tapaan.

VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Yleistä

Suur-Saimaan luonto- ja virkistysaluesuunnitelman ratkaisulla pyritään turvaamaan eteläisen Saimaan arvokkaan luonnonalueen ja sen kulttuuriperinteen säilyminen ja samalla sovittamaan virkistys- ja luontomatkailun mahdollisuuksia. Suunnitelman tavoitteena on edistää Suur-Saimaan ekologisesti kestävää käyttöä.

Suunnitelmalla edistetään valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti Vuoksen vesistöalueen säilymistä luonto- ja kulttuuriarvojen kannalta erityisen merkittävänä aluekokonaisuutena. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan alueiden erityispiirteet tulee tunnistaa ja alueidenkäyttö tulee sovittaa tasapainoisesti yhteen poikkeuksellisten luonnonolojen ja kulttuuriarvojen turvaamiseksi. Suunnitelmalla ohjataan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan luontomatkailua, vesistöjen virkistyskäyttöä ja vesiliikennettä sekä muita toimintoja siten, että järviluonnon, maiseman ja kulttuuriperinnön erityispiirteet voivat säilyä tulevaisuudessakin.

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnissa (YVA-laki 24§) tarkastellaan suunnitelman tai hankkeen aiheuttamia välittömiä tai välillisiä vaikutuksia. Tällä alueella mahdolliset vaikutukset kohdistuvat luontoon ja luonnon monimuotoisuuteen, ihmisten viihtyvyyteen ja elinoloihin, yhdyskunta- ja aluerakenteeseen ja palveluihin, maisemaan ja kulttuuri-

perintöön sekä luonnonvarojen hyödyntämiseen.

Suunnitelman vaikutukset Natura-alueisiin tulee myös selvittää (Luonnon-suojelulaki 65 §)

Oikeudelliset vaikutukset

Tämä selvitys pyrkii edistämään valtioneuvoston vahvistaman valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) mukaista Vuoksen vesistöalueen erityispiirteiden säilyttämistä. Raportissa esitetyjen vyöhykkeiden, alueiden ja kohteiden käyttöperiaatteet sisältyvät lainvoimaisiin seutu- ja yleiskaavoihin, eivätkä ne siten aiheuta muutosta nykytilanteeseen. Raportin tavoitteena on esittää moniin suunnitelmiin kirjatut maankäytön tavoitteet helpommin ymmärrettävässä muodossa. Maakuntakaavan tulee välittää valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita kuntakaavoitukseen. Kun aluevarausmerkintöjen muuttamista pohditaan maakuntakaavoituksen yhteydessä, käy prosessi läpi laajan maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen kuulemismenettelyn.

Vaikutukset luontoon ja luonnon monimuotoisuuteen

Luonnonarvojen säilyminen Suur-Saimaan luonto- ja virkistysalueen kehittäminen edistää kokonaisuudessaan alueen luonnonarvojen ja luonnonrauhan, maiseman ja erityisesti kansallisen kulttuuriperinnön säilymistä sekä niiden huomioon ottamista alueen toimintoja suunnitellessa, maankäytön ratkaisuja toteutettaessa ja palveluja suunniteltaessa. Se edistää arvokkaiden luontokohteiden, uhanalaisten lajien, laajojen yhtenäisten luonnonalueiden ja luonnon monimuotoisuuden säilymistä. Merkittävät luonnonalueet on kytketty toisiinsa luonnonarvojen vyöhykkeillä. Virkistyskäytön ja matkailun ohjaaminen tarkoituksenmukaisille alueille ja reiteille vähentää ympäristöhaittoja tärkeillä luonnonalueilla.

Vastaavasti luontomatkailun lisääntyessä ympäristöhaitat saattavat lisään-

tyä virkistys- ja matkailualueilla sekä veneily- ja virkistysreiteillä. Sitä voidaan kuitenkin lieventää tehokkaalla opastuksella ja ohjeistuksella sekä hyvin järjestetyllä jätehuollolla.

Luonnonsuojelualueiden toteutuminen

Perustetut luonnonsuojelualueet, suojeluohjelmien alueet sekä yleiskaavojen mukaiset luonnonsuojelualueet on tässä suunnitelmassa rajattu merkittävien luonnonalueiden vyöhykkeeseen. Suunnitelmalla edistetään luonnonsuojelualueiden toteutumista siten, että merkittävillä luonnonalueilla ei osoiteta muuta toimintaa ja alueiden pysymistä luonnonsuojelun ja luonnonrauha-alueina edistetään alueita koskevalla ohjeistuksella.

Vaikutukset Natura-20000 verkostoon

Suunnitelmassa on rajattu merkittäviä luontoalueita aikaisemmin laadittujen luontoselvitysten, perustettujen luonnonsuojelualueiden sekä yleiskaava-vaarausten perusteella ja ne noudattelevat pääosin Natura-alueen rajausta. Joitakin Natura-alueeseen kuuluvia osia on rajattu mm. veneily- ja retkeilyvyöhykkeeksi. Näillä alueilla on jo ennestään vesiliikennettä ja muuta maankäyttöä palvelevia toimintoja. Niillä ei ole sellaisia luonnonarvoja, joita edellä mainittu toiminta merkittävästi heikentää.

Suunnitelmalla edistetään Natura 2000 -verkoston päätavoitteita. Luontomatkailun ja retkeilyn vaikutuksia Natura-alueeseen pyritään estämään aluetta koskevalla informoinnilla ja ohjeistuksella. Myös alueelle laadittavat Natura - alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmat omalta osaltaan vaikuttavat kokonaisuuden hallintaan. Suunnitelma ei sisällä sellaisia hankkeita tai aluevarauksia, jotka todennäköisesti merkittävästi heikentäisivät Natura 2000-verkoston luonnonarvoja.

Suunnitelma ei heikennä niitä Natura-alueen luonnonarvoja, joiden suoje-

lemiseksi alue on valittu Natura 2000-verkostoon.

Lisääntyvä luonto- ja vesimatkailu

Suunnitelma tähtää myös alueen tunnettavuuden lisäämiseen. Erilainen liikkuminen ja matkailu lisääntynee Suur-Saimaan alueella. Tällä suunnitelmalla voidaan ohjata ja opastaa alueella liikkujia. Suunnitelman tavoitteena on tiedottamisen lisääminen alueen luontoarvoista ja luontoa säästävästä liikkumisesta. Alueen käyttäjämäärien kasvaessa on alueella liikkujille saatettava tiedoksi alueen ”pelisäännöt”.

Vaikutukset maisemaan ja kulttuuriperintöön sekä luonnonvarojen hyödyntämiseen

Virkistys- ja matkailupalvelujen alueiden osalta suunnitelma saattaa vähäisessä määrin edistää maiseman muutoksia. Kuitenkin jokaisen uuden hankkeen osalta on laadittava erikseen selvitykset maiseman muuttamisesta ja luonnonvarojen hyödyntämisestä. Muilla kuin virkistys- ja matkailupalvelujen alueilla ei ole tarvetta maiseman muuttamiseen.

Rantavyöhykkeellä ja saarissa ei ole merkittäviä tarpeita maa-ainesten ottoon. Alueen yleiskaavoillakaan ei maa-ainesten ottoa ole mahdollistettu rantavyöhykkeellä. Kotitarveotto on mahdollista ja se ei todennäköisesti vaikuta alueen luonnon- ja maisemanarvoihin. Alueen yleiskaavoissa on maisemallisesti merkittävillä alueilla metsänhoitomääräykset rantavyöhykkeen metsanhoidosta. Muuten alueella noudatetaan Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion ohjeita.

Kalastuksesta huolehtivat alueen osakaskunnat kalastuksenvalvonnan ja ohjauksen myötä. Metsästystä valvotaan lupamenettelyllä. Suunnitelman toteuttaminen ei vaikuta järvikala- ja rapukantojen hyödyntämiseen.

Suunnitelmassa on rajattu suurimpien saarien vanhoille asutuskylille kulttuurivyyöhykkeitä, joiden tarkoituksena on kulttuuriperinnön vaaliminen ja tietouden lisääminen Suur-Saimaan alueen vanhasta asutuksesta sekä muinaismuistoista.

Natura-alueelle laadittavat Natura 2000-verkoston hoito- ja käyttösuunnitelmat edistävät Natura-alueiden maiseman- kulttuuriperinnön vaalimista sekä luonnonvarojen säilymistä.

Vaikutukset ihmisten viihtyvyyteen ja elinoloihin

Vaikka erilainen liikkuminen ja matkailu lisääntynee alueen kehittämisen ja informoinnin kautta, se ei vaikuta merkittävästi alueen asukkaiden viihtyvyyteen. Luonnonarvojen alueet pysyvät edelleen luonnonalueina, vesiliikenteen ja laivareittien varsilla vesiliikenne tulee lisääntymään, virkistys- ja matkailu-alueet kehittyvät ja palvelut lisääntyvät. Tässä suunnitelmassa on kartoitettu ja selvitetty alueen palvelut sekä osoitettu muutamia virkistys- ja matkailupalvelujen alueita, joilla jo on tai tulevaisuudessa niille keskitetään virkistys- ja matkailupalveluja. Olemassa olevat palvelut sekä uudet kehitettävät palvelut on tarkoitettu sekä alueen pysyville asukkaille että loma-asukkaille. Vallitseva suunta näyttää olevan se, että myös perinteinen loma-asuminen ja viihtyminen loma-asunnoilla edellyttää erilaisia palveluja ja oheistoimintoja. Luontomatkailun lisääntyessä alueen elinkeinot kehittyvät ja haja-asutusalueen työllisyys paranee. Veneily- ja retkeilyvyyhykkeet on rajattu pääosin niille ranta-alueille ja rantojen edustoille, joissa ei ole yksityisiä loma- tai asuinrakennuksia tai suunniteltuja rakennuspaikkoja eikä myöskään merkittäviä luonnonarvoja. Virkistyskäytöstä aiheutuvaa häiriötä on vaikeaa arvioida, mutta alueen opastuksen ja informoinnin kautta voidaan mahdollisia häiriöitä vähentää.

Vaikutukset yhdyskunta- ja aluerakenteeseen sekä palveluihin

Toteutuessaan suunnitelma parantaa koko Suur-Saimaan alueen kehittämis-

edellytyksiä. Suunnitelman jatkotyön seurauksena virkistys- ja matkailupalveluilla on paremmat mahdollisuudet verkostoitua. Palvelujen kehittyminen ja luontomatkailun lisääntyminen parantaa alueella olevien kylien ja haja-asutusalueiden säilymismahdollisuuksia.

Suunnittelutyö saa aikaan myös ylimaakunnallisia kehittämisvyyhykkeitä aluksi Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon alueella. Todennäköisesti samantyyppinen suunnittelu jatkuu muualla Vuoksen vesistöalueella. Maaseudun ja kaupunkien vuorovaikutus lisääntyy. Virkistysmahdollisuuksien ja elinympäristön laadun parantumisen myötä koko vaikutusalueen vetovoimaisuus lisääntyy.

Muut vaikutukset

Puolustusvoimien Taipalsaaren harjoitusalue rajoittuu suunnittelualueeseen. Kun alueella ammutaan kouluampumaradoilla tai taisteluumakentä-alueella, toiminnasta aiheutuu melua. Meluhaitat ulottuvat vesistön vuoksi kauas ja ulottuvat myös luonto- ja virkistysalueelle. Myös vesistö-koulutuksesta aiheutuu melua sekä rajoituksia alueen muulle käytölle. Talviaikaan puolustusvoimat järjestää alueella moottorikelkkakurssien ja hiihtomarsseja. Myös talvisin on kovapanosammuntaa.

Harjoitusalueen käyttöaste on tällä hetkellä 270 vrk /v ja tulevaisuudessa käyttö tulee lisääntymään. Harjoitustoimintaa kehitetään edelleen ja toimintaa laajennetaan. Todettakoon, että Suur-Saimaan luonto- ja virkistysaluesuunnitelma ei aiheuta rajoituksia maanpuolustusharjoitustoiminnalle.

Suunnitelmassa on veneily- ja retkeilyvyyhykkeet rajattu siten, ettei harjoitusalueen melusta eikä liikkumisrajoituksista aiheudu veneilytoiminnalle haittaa. Merkittävät luontoalueet on rajattu etupäässä maisemallisesti sekä luonnonarvoiltaan merkittävälle rakentamattomille aluekokonaisuuksille eikä Taipalsaaren ampuma-alueesta aiheudu sellaista haittaa, joka uhkaisi merkittävien luontoalueiden luonnonrauhan säilymistä.

SUUR-SAIMAAN LUONTO- JA VIRKISTYSALUEEN TOTEUTUMISEN SEURANTA

Yhteistyön merkitys

Etelä-Karjalan virkistysaluesäätiö ja Etelä-Savon virkistysalueyhdistys ovat tehnyt pitkäaikaista työtä virkistysalueiden ja reittien toteuttamiseksi ja kunnossapitämiseksi. Matkailuorganisaatioiden ja kuntien välistä yhteistyötä ollaan kehittämässä, mutta tällä hetkellä toiminta on pääosin sektori-kohtaista. Kokonaisvaltaista, koko maakuntaa kattavaa matkailusuunnitelmaa ei Etelä-Karjalassa ole tehty, mutta maakunnallista matkailustrategiaa ryhdyttiin laatimaan vuonna 2005. Etelä-Savon matkailun kehittämisen ohjenuoraksi on laadittu kehittämissuunnitelma. Suunnitelma on ohjeena ja apuna alueen matkailutoimijoille kehittämistyössä sekä rahoittaville viranomaisille rahoituspäätöksiä tehdessä

Suur-Saimaan luonto- ja virkistysaluesuunnittelun yhteydessä on käyty runsaasti keskustelua molempien maakuntien virkistys- sekä matkailujärjestelmän kehittämistarpeista.

Suur-Saimaan luonto- ja virkistysalueen toteuttaminen sekä luontoretkeilyt että matkailun osalta edellyttää vahvaa yhteistyötä eri toimijoiden kesken, avointa suunnittelu- ja päätöksenteko- järjestelmää sekä aktiivista toiminta-

ARTO HÄMÄLÄINEN

nan seurantaa. Tärkeää on myös laatia alueen toteuttamisstrategia yhteistyön kehittämiseksi.

Luonnonsuojelun toteutuminen

Luonnonsuojelun toteuttamiseksi tulee varmistaa, että uhanalaisten ja erityistä suojelua vaativien lajien ja ympäristötyyppien esiintymistä seurataan säännöllisesti. Luontokohteiden ja luonnonsuojelualueiden tilaa tulee seurata. Suunnitelman jatkotoimenpiteiden suunnittelussa ja sen yhteydessä päätetään seurannan vastuutahot.

Alueen suojelussa tulee huomioida vesipuitedirektiivin riskinarvoalueet (mm. Itäinen Pien-Saimaa, Joutsenon edusta, Vuoksen edusta)

Seurannan toteuttaminen

Luonto- ja virkistysaluesuunnitelman kehittämistä ja sen toteuttamisen seurantaa tulee jatkaa edelleen esimerkiksi Suur-Saimaa työryhmän toimintaa jatkamalla ja edelleen kehittämällä yhteistyössä ns. VAT-Vuoksi -työryhmän kanssa. Ohjausryhmä laatii vuosittain yhteenvedon suunnitelman ja kehittämisen toteutumisesta. Yhteenvedossa käsitellään toimenpiteiden toteutumisen tilanne, tarkennetaan seuraavan vuoden toimenpiteet ja arvioidaan toteutettujen toimenpiteiden vaikutuksia suhteessa tavoitteisiin.

Aiesopimus

Alueen jatkotoimien sekä suunnittelun ja toteuttamisen kannalta voitaisiin harkita aiesopimusten tekemistä. Aiesopimusmenettelyn tavoitteena on edistää yhteistyötahojen koordinaatiota Suur-Saimaan luonto- ja virkistysaluesuunnitelman ja siihen liittyvien hankkeiden toteutuksessa ja yhteisesti sovittujen tavoitteiden saavuttamisessa. Aiesopimuksessa on sovittu eri osapuolten vastuista näiden hankkeiden ja toimenpiteiden edistämiseksi. Kunkin

sopijapuolen tehtävänä on allekirjoituksen jälkeen tarkistaa omat suunnitelmansa ja ohjelmansa vastaamaan Suur-Saimaan luonto- ja virkistysalue-suunnitelman tavoitteita ja näkemystä keskeisistä toimenpiteistä myös pidemmällä aikavälillä. Seurantaryhmältä ja sen jäseniltä vaaditaan aktiivisuutta vastuualueelleen kuuluvien tehtävien edistämisessä.

Aiesopimus voidaan laatia vasta kun vastuutahot on määritelty ja ko. tahojen kanssa on neuvoteltu.

YHTEISTYÖTAHOT

Suur-Saimaan luonto- ja virkistysalueeseen liittyvät yhteistyötahot

Etelä-Karjalan virkistysaluesäätiöllä sekä Saimaan virkistysalueyhdistyksellä sekä niiden toiminnan kehittämisen rooli Suur-Saimaan virkistys- ja luontomatkailun kehittämisessä ja opastuksessa. Luonto- ja virkistysalueen toteuttamiseksi tarvitaan lisäksi useita yhteistyötahoja sekä monipuolista yhteistyötä ja paneutumista asiaan. Alueen toteuttamiseen tähtäävät tehtävät tulee kirjata ja ehdotetuille tehtäville tulee määritellä vastuutaho. **Tämä on jatkotyön keskeisiä vaiheita.**

Mahdolliset yhteistyötahot ovat:

Matkailun alueorganisaatiot SELMA, KEHY, FinFun Oy (Mikkelin- seudun matkailu)
 Matkailuyritykset
 TE-keskukset
 Ympäristökeskukset
 Metsähallitus
 Kunnat
 Etelä-Karjalan liitto ja Etelä-Savon Maakuntaliitto
 Etelä-Karjalan virkistysaluesäätiö

Saimaan virkistysalue yhdistys
 Etelä-Karjala OY/Tietomaakunta
 Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulu
 Etelä-Karjalan museo
 Etelä-Karjala instituutti
 Proagria Etelä-Karjala
 Proagria Etelä-Karjalan kalatalouskeskus
 Suur-Saimaan kalastusalue
 Etelä-Karjalan ammattikalastajain seura ry
 Saimaan matkailu ry
 Järvi-Suomen merenkulkupiiri
 Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon luonnonsuojelupiirit
 Pidä saaristo siistinä ry
 Matkailualan verkostoyliopisto
 Suomen Veneilyliitto

Muu yhteistyö

1990-luvulla on luotu Europarc Federation-verkosto, joka on järjestelmä kestävän matkailun sovittamiseksi suojelualueille. Se sisältää tarkoin määritellyn prosessin jolla alue voi päästä verkostoon mukaan. Jatkossa tulee selvittää, onko tarkoituksenmukaista pyrkiä liittämään Suur-Saimaan luonto- ja retkeilyalue tällaiseen kestävä luontomatkailun alueiden verkostoon. Prosessista on kokemusta Metsähallituksella Syötteen osalta. Lisätietoja osoitteesta <http://www.europarc.org/>

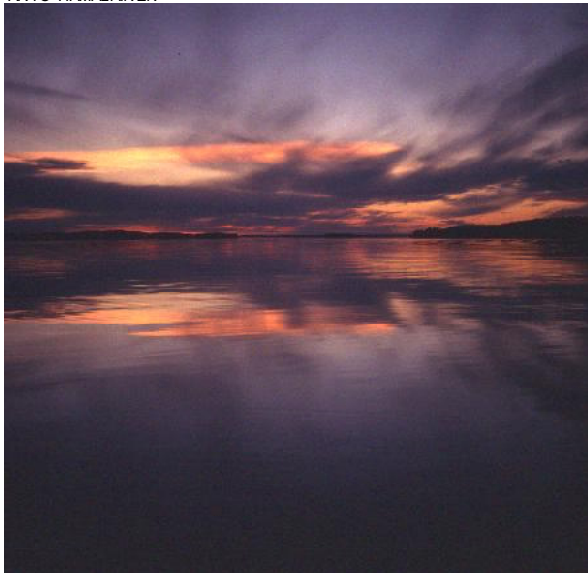
Alustavat jatkotoimenpiteet

1. Edistetään vetovoimaisen ja riittävän tasokkaan, myös alueen yritystoimintaa palvelevan, opastuskeskuksen perustamista Taipalsaaarelle
2. Päädetään jatkotoimista ja yhteisistä kehittämishankkeista alueen

yritysten kehittämiseksi sekä uusien ohjelmapalvelujen tuottamiseksi erikoistumis- ja verkostoperiaatteella

3. Edistetään alueen saavutettavuutta ja käytetään reitistöjä, tiestöä sekä opasteita
4. Tuetaan alueen yritysten ja palvelujen tuotteistamista sekä näkyvyyttä myös paikallisten elinkeinoyhtiöiden toimenpitein
5. Sovitaan vastuujaosta ja tehdään hankekohtaisia aiesopimuksia
6. Etelä-Karjalan liitto ottaa vetovastuun ko. toimenpiteiden edistämisessä yhdessä alueen kuntien ja yritysten kanssa

ARTO HÄMÄLÄINEN

Ilta Rastinvirrassa

RAPORTIN LIITTEET

- Liite 1 Valtakunnalliset suojeluohjelmat
- Liite 2 Perustetut suojelualueet
- Liite 3 Lintu- ja uhanalais- selvitys
- Liite 4 Perustetut virkistysalueet
- Liite 5 Seutukaavavaraukset
- Liite 6 Yleiskaavavaraukset
- Liite 7 Yleiskaavan luontoselvityksen rajauksia
- Liite 8 Yleiskaavan veneilyyn ja retkeilyyn liittyviä varauksia
- Liite 9 Yleiskaavan erityisten luonnonarvojen alueet
- Liite 10 Suur-Saimaan alueen palvelut/matkailuyritykset karttaesityksenä
 - 10.1 Suurehkot majoitusyritykset
 - 10.2 Majoitus/vuokramökkipalvelut oheispalveluineen
 - 10.3 Ohjelmapalvelut
 - 10.4 Luonto- ja kulttuurinähtävyydet
 - 10.5 Vieras- ja palvelusatamat sekä vieraslaiturit
 - 10.6 Luonnon- ja retkisatamat
 - 10.7 Kalastuspalvelut
 - 10.8 Muut merkittävät palvelut
 - 10.9 Talviaikaiset palvelut
- Liite 11 Kaakkois-Saimaan veden laatu
- Liite 12 Etelä-Savon veden laatu
- Liite 13 Pihlajaveden luontomatkailun kehittäminen
- Liite 14 Olemassa olevia luontomatkailun ohjeistuksia
- Liite 15 Jokamiehen oikeudet